

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα μηχανικών χωροταξίας, πολεοδομίας και περιφερειακής ανάπτυξης

Τμήμα οικονομικών επιστημών

Διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών

«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**Ο τουρισμός περιπέτειας ως μια νέα εναλλακτική μορφή τουρισμού:
Προοπτικές εξέλιξης στην Ελλάδα.**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ

Πολυχρόνης Κ. Κακουλίδης

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Χάρης Κοκκώσης

Βόλος 2018

Υπεύθυνη δήλωση γνησιότητας

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε από εμένα τον Πολυχρόνη Κ. Κακουλίδη και αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις.

Για την ολοκλήρωσή της χρησιμοποιήθηκε, σχετική με το θέμα εκπόνησης, ελληνική και ξένη βιβλιογραφία.

Στο κείμενο υπάρχουν οι απαραίτητες βιβλιογραφικές αναφορές και στο τέλος στη βιβλιογραφία υπάρχει πλήρης αναφορά στις επιστημονικές πηγές που συνέδραμαν καταλυτικά στην ολοκλήρωση της.

Ο Δηλών

Πολυχρόνης Κ. Κακουλίδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός, ως βασικός κλάδος της οικονομίας, είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους του κόσμου και ο τουρισμός περιπέτειας είναι μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες κατηγορίες του.

Ο τουρισμός περιπέτειας, μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού, «γεννήθηκε» ως αντίδραση στο μαζικό καταναλωτισμό της σύγχρονης βιομηχανοποιημένης κοινωνίας. Είναι σχετικά νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας, εναρμονισμένη με τις φυσικές, κοινωνικές και τοπικές αξίες. Τα τελευταία χρόνια, πολλές χώρες δίνουν βαρύτητα στην ανάπτυξη του τουρισμού περιπέτειας. Μέχρι το έτος 2014 ο τουρισμός περιπέτειας ως ορισμός δεν υπήρχε στη βιβλιογραφία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, (UNWTO, 2014).

Ήδη από την δεκαετία του '80, παρατηρείται η τάση ενασχόλησης με τον τουρισμό περιπέτειας και ειδικότερα με την «αναψυχή περιπέτειας», στην οποία συμπεριέλαβαν τρία δομικά χαρακτηριστικά: τον κίνδυνο, το επίπεδο δεξιοτήτων και τα κίνητρα. Στο τουρισμό περιπέτειας ο προορισμός είναι κρίσιμο ζήτημα καθώς αποτελεί ένα από τα δομικά του στοιχεία. Οι τουρίστες περιπέτειας δεν ελκύονται μόνο από συγκινήσεις που προέρχονται από τις δραστηριότητες αλλά και από το φυσικό περιβάλλον που τις φιλοξενεί. Κοινό στοιχείο προτίμησης για τους 'περιπετειώδεις τουρίστες' είναι το φυσικό τραχύ περιβάλλον, με άγρια ομορφιά, μέσα στο οποίο επιζητούν την υπερβολή, την αυτοπεποίθηση και την ψυχική ανάταση. Η συμμετοχή σε περιπετειώδη τουριστική δραστηριότητα προϋποθέτει, τόσο το προσωπικό κίνητρο όσο και τη δυνατότητα διάθεσης χρόνου σε συνδυασμό με το στοιχείο του κινδύνου αλλά και σε συνδυασμό με τη διάθεση χρήματος.

Τουρισμό περιπέτειας μπορεί ο καταναλωτής να κάνει κατά την διάρκεια όλου του χρόνου, έχοντας φυσικά σαν περιόδους αιχμής την άνοιξη και το φθινόπωρο.

Κάποιες από τις βασικές δραστηριότητες του τουρισμού περιπέτειας είναι τα: Αλεξίπτωτο πλαγιάς (Paragliding), η Αναρρίχηση, το Κανόε/Καγιάκ, η Κατάδυση (Scubadiving), η Πεζοπορία και η Ορειβασία, το Surfing (Ιστιοσανίδα), το Ράφτινγκ (Rafting), το Backpacking Travel (πεζοπορία εξερεύνησης), το Bungee Jumping κ.ά.

Η Ελλάδα λόγω του εύκρατου κλίματος και της γεωμορφολογίας της παρουσιάζει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης αυτού του είδους τουρισμού. Δεν υπάρχει όμως ακόμα θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας και είναι αναγκαίο να θεσμοθετηθεί ένα πλαίσιο κανόνων λειτουργίας τέτοιων τουριστικών επιχειρήσεων, που θα συνδράμει τις ήδη υπάρχουσες ιδιωτικές επιχειρήσεις και θα ενθαρρύνει τη δημιουργία και άλλων αντίστοιχων για προφανείς οικονομικούς λόγους.

Τέλος, σημαντική παράμετρος είναι ο διαρκής και απόλυτος σεβασμός στο περιβάλλον, που φιλοξενεί τέτοιες δραστηριότητες, έτσι ώστε να υπηρετούνται οι πολιτικές της αειφορίας στην ανάπτυξη.

Η παρούσα διπλωματική περιέχει πρωτογενή έρευνα πεδίου με προσωπικές συνεντεύξεις με τη χρήση ερωτηματολογίου, ποσοτικού περιεχομένου αλλά και ποιοτικού ως ανάλυση συμπερασμάτων.

Οι συνεντεύξεις έχουν ληφθεί από ανθρώπους υπεύθυνους επιχειρήσεων αθλημάτων τουρισμού, σε στεριά και θάλασσα, από διάφορα μέρη της χώρας και με διαφορετικές δραστηριότητες, έτσι ώστε η σύνθεση όλων να παράξει αποτελέσματα που αφορούν τόσο τη λειτουργία όσο και τις προοπτικές ανάπτυξης.

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα βασικό δομικό στοιχείο του τουρισμού περιπέτειας είναι η δράση σε συνδυασμό με την αίσθηση του κινδύνου. Συμμετέχουν άνθρωποι που επιζητούν τη υπερβολή ως αντίδοτο στο άγχος της καθημερινότητας.

Η Ελλάδα λόγω του εύκρατου κλίματος και της γεωμορφολογίας της παρουσιάζει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού. Πρέπει όμως να θεσμοθετήσει πλαίσιο κανόνων λειτουργίας τέτοιων τουριστικών επιχειρήσεων, να συνδράμει τις υπάρχουσες ιδιωτικές επιχειρήσεις και να ενθαρρύνει τη δημιουργία και άλλων αντίστοιχων για προφανείς οικονομικούς λόγους.

Λέξεις – κλειδιά:

Εναλλακτικός τουρισμός, Τουρισμός περιπέτειας, Αθλήματα τουρισμού, Συμπεριφορά, Ψυχολογία τουριστών.

ABSTRACT

Title: “*Adventure tourism as a new alternative form of tourism: Perspectives of evolution in Greece*”

Tourism, as a key industry, is one of the world's fastest growing activities and adventure tourism is one of its fastest growing categories. Adventure tourism, a form of alternative tourism, was "born" as a reaction to mass consumerism of modern industrialized society. It is a relatively new form of tourism activity, in harmony with natural, social and local values. Over the last few years, many countries have been increasingly focusing on the development of adventure tourism. On the basis of UNWTO (United Nations World Tourism Organization, responsible for promoting sustainable access to tourism) by the year 2014 adventure tourism as a definition did not exist in the world literature. Already since the 1980s, there has been a tendency to engage in adventure tourism, and in particular to "adventure recreation", in which are included three structural features: risk, skill levels and motivation. In adventure tourism the destination is a crucial factor as it is one of its structural elements.

Adventure tourists are not only attracted by the emotions that come from the activity, but also from the natural environment and, more generally, the outdoor space that surrounds a place. A common preference for 'adventurous tourists' is the natural rough environment, with wild beauty, in which they seek extravagance, self-confidence and mental uplift. Participation in adventure tourism activity requires both personal motivation and the ability to spend time and money and combine all of them with the element of risk. Adventure tourism can be undertaken throughout the year, having of course as peak periods the spring and autumn. Some of the main activities of adventure tourism are: Paragliding, Climbing, Canoe / Kayak, Scuba diving, Hiking and Mountaineering, Surfing, Rafting, Backpacking Travelers, Bungee Jumping, and more. Due to its temperate climate and geomorphology, Greece has enormous potential for developing this type of tourism. In this respect, it must establish a framework for the operation of such tourism businesses, assist existing private businesses and encourage the creation of other similar ones for obvious economic reasons. Lastly, an important parameter is the constant and absolute respect for the environment, hosting such activities, in order to serve sustainable development policies.

This diploma contains primary field research with personal interviews using a questionnaire, quantitative content and quality analysis as a conclusion.

The interviews have been taken by people responsible for sport tourism activities, on land and sea, from different parts of the country and with different activities, so that the composition of all will produce results relating both to the operation and the prospects for growth.

As the results show, the basic building block of adventure tourism is the action combined with the sense of danger. There are people who are looking for exaggeration as an antidote to the stress of everyday life.

Due to its temperate climate and geomorphology, Greece has enormous potential for developing this type of tourism. However, it must establish a framework for the operation of such tourism businesses, assist existing private enterprises and encourage the creation of other similar ones for obvious economic reasons.

Keywords

Alternative tourism, Adventure Tourism, Sports Tourism, Behavior, Tourist psychology.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	12
1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	12
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	16
1.3 ΠΟΙΟΙ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	19
1.4 Η ΚΡΙΤΙΚΗ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ.....	22
2.1 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	22
2.2 ΔΟΜΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ.....	26
2.3 ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ.....	35
2.4 ΣΧΕΣΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ – ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ – ΑΝΑΨΥΧΗΣ.....	38
2.5 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	41
2.6 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ & ΑΘΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ....	43
2.6.1 ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΟ ΠΛΑΓΙΑΣ (PARAGLIDING).....	43
2.6.2 ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ.....	45
2.6.3 ΚΑΝΟΕ/ΚΑΓΙΑΚ.....	46
2.6.4 ΚΑΤΑΔΥΣΗ (SCUBADIVING).....	48
2.6.6 ΡΑΦΤΙΝΓΚ (RAFTING).....	53
2.6.7 BACKPACKINGTRAVELERS.....	55
2.6.8 BUNGEEJUMPING.....	56
2.6.9 SURFING – ΙΣΤΙΟΣΑΝΙΔΑ.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΈΡΕΥΝΑ.....	60
3.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	60
3.2 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	60

3.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	60
3.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 ^ο : ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	86
ΦΟΡΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ	93
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ	93

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρώτα απ' όλα, θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας μου, καθ. Χάρη Κοκκώση για την πολύτιμη βοήθεια, τις συμβουλές, την καθοδήγηση και την υπομονή που επέδειξε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης, αλλά και την καθηγήτρια κα Ντυκέν για τη βοήθειά της στην διεξαγωγή και αποτύπωση της ερευνάς μου.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ανθρώπους που με τη συνέντευξη τους, μεταφέροντας την πολύτιμη εμπειρία τους στον περιπετειώδη τουρισμό συνέβαλαν στην ενδυνάμωση του θεωρητικού περιεχομένου της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια του τουρισμού είναι πολυδιάστατη. Μια προσέγγιση στο θέμα θα υποστήριζε ότι είναι: «*Η πρόσκαιρη μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους σε έναν άλλο, εκτός αυτού, με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των σοφιστικών αναγκών ή επιθυμιών τους. Το σύνολο δηλαδή των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού*».(Ανδριώτης, Κ., 2009).

Αντικείμενο της παρούσης εργασίας αποτελεί μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού και συγκεκριμένα ο τουρισμός περιπέτειας. Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί υποσύνολο του τουρισμού. Ειδικότερα ο εναλλακτικός τουρισμός είναι η μορφή τουριστικής δραστηριότητας, που ξεφεύγει από τις παραδοσιακές μορφές τουρισμού αναψυχής και σχετίζεται με τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά μιας γεωγραφικής περιοχής, ενώ σε μερικές μορφές εμπεριέχεται έντονα το στοιχείο της περιπέτειας. Ο εναλλακτικός τουρισμός αποσκοπεί στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε δώδεκα μήνες και την εκμετάλλευση του δυναμικού κάποιων περιοχών οι οποίες δεν συνδέονται άμεσα με δραστηριότητες παραδοσιακών μορφών τουρισμού.

Κατά συνέπεια, οι διαφορετικές μορφές που μπορεί να λάβει ο εναλλακτικός τουρισμός, επιτρέπουν να αναπτυχθεί μια περιοχή τουριστικά, απευθυνόμενη σε συγκεκριμένες κατηγορίες τουριστών που προτιμούν κάτι διαφορετικό από τη λογική του 'ήλιου και θάλασσα'. Περιοχές που αναπτύσσουν μορφές εναλλακτικού τουρισμού, με τις ήδη υπάρχουσες υποδομές, μπορούν να φιλοξενήσουν κάποιες μορφές αθλημάτων περιπέτειας. Έχει στοιχεία όμοια με εκείνα του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού, έχοντας όμως ένα βασικό γνώρισμα που το διαφοροποιεί από τις μορφές αυτές, την περιπέτεια. Περιπέτεια που εκφράζεται από την αίσθηση της ελευθερίας, του κινδύνου, του άγνωστου και απροσδόκητου συμβάντος. Η ενασχόληση με τα αθλήματα (σπορ) δράσης και περιπέτειας γνωστότερα ως "extremesports" αλλά και γενικότερα οι υπαίθριες δραστηριότητες με τις όποιες προεκτάσεις τους, είναι το πεδίο το οποίο καλύπτει ο τουρισμός περιπέτειας. Σπορ δράσης και περιπέτειας που συναντάμε στην Ελλάδα είναι το rafting, canoe kayak, αλεξίπτωτο πλαγιάς, ποδήλατο βουνού, πεζοπορία, αναρρίχηση, διάσχιση φαραγγιού, παρατήρηση άγριας ζωής, ιπασία σε δύσβατα μέρη, παιχνίδια περιπέτειας, off road adventure tours, κ.ά..

Δεν υπάρχει οριστικός ορισμός του τουρισμού περιπέτειας, αλλά πολλοί ορισμοί συγκλίνουν στη διατήρηση της κεντρικής θέσης, των στοιχείων κινδύνου μέσω ενεργούς υπαίθριας συμμετοχής στην άγρια ή εξωτική φύση, μακριά από τα αστικά κέντρα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από τρία κεφάλαια, την Βιβλιογραφία και το Παράρτημα, που περιέχει το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

Το πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με τα εννοιολογικά στοιχεία του εναλλακτικού τουρισμού και δίνεται το ιστορικό πλαίσιο διαμόρφωσής του μέσα στο παγκόσμιο οικονομικό γίνεσθαι.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσονται τα δομικά στοιχεία που συνθέτουν τον τουρισμό περιπέτειας, αναλύεται το προφίλ και τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που προτιμούν το «ζην επικινδύνως» και γίνεται εκτενής αναφορά κάποιων δραστηριοτήτων και αθλημάτων, που ανήκουν στον περιπετειώδη τουρισμό.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έρευνα η οποία περιλαμβάνει συνεντεύξεις επάνω σε συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο από τρεις επιχειρήσεις του είδους με extreme sport αθλήματα (ελεύθερες πτώσεις και κανόε καγιάκ).

Ακολουθούν τα αποτελέσματα τα οποία περιλαμβάνουν την ανάλυση και σύγκριση των απαντήσεων του ερωτηματολογίου, με σύνθεση απόψεων και καταγραφή των όποιων θέσεων και αντιθέσεων προέκυψαν από την απομαγνητοφώνηση, επεξεργασία και ανάλυση των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Στο σκέλος των συμπερασμάτων αποτυπώνονται τα στοιχεία που αποτέλεσαν τον εξ αρχής στόχο ανάλυσης της παρούσας διπλωματικής, το θέμα του περιπετειώδους τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ως «εναλλακτικός τουρισμός» ή «ειδικές εναλλακτικές μορφές» ορίζονται νέα και πολυσύνθετα ειδικά τουριστικά προϊόντα, που ανταποκρίνονται σε ειδικά κίνητρα, χαρακτηρίζονται από δυναμική ζήτηση και διαφοροποιούνται από το κυρίαρχο μοντέλο μαζικού τουρισμού (ήλιος και θάλασσα) ως προς τους πόρους που αξιοποιούν, το βαθμό χωρικής συγκέντρωσης, καθώς και τη χρονική περίοδο ανάπτυξής τους (ΦΕΚ 1138/Β/2009, Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας: <http://www.opengov.gr/minenv/?p=5148>). Πέραν, βέβαια από τον επίσημο ορισμό που δίνει η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, για να μελετηθεί ο εναλλακτικός τουρισμός είναι απαραίτητο να μελετηθεί η διεθνής τουριστική βιβλιογραφία, η οποία άρχισε να εξετάζει τον εναλλακτικό τουρισμό περίπου 40 χρόνια πριν.

Σε επίπεδο ορισμών, πολλοί επιστήμονες προσπάθησαν με την αυξανόμενη εμφάνιση αυτού του φαινομένου να διευκρινίσουν τον ορισμό του, τα χαρακτηριστικά του και να αξιολογήσουν την εμφάνισή και τη χρησιμότητά του (Deaden και Harron, 1994). Σχεδόν όλες οι έννοιες που δόθηκαν έχουν κοινά εννοιολογικά στοιχεία.

Αρχικά, οι Cohen (1987) και Butler (1990) επισημαίνουν ότι, για να οριστεί κάτι ως «εναλλακτικό» πρέπει αρχικά να γίνει σαφές τι θεωρείται εναλλακτικό και ως προς τι. Επομένως, για να θεωρηθεί μια μορφή ως εναλλακτική πρέπει πρώτα να γίνει κατανοητή και έπειτα να εξετασθεί, από πού προήλθε. Ο τουρισμός περιπέτειας, μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού, «γεννήθηκε» ως αντίδραση στο μαζικό καταναλωτισμό της σύγχρονης βιομηχανοποιημένης κοινωνίας. Είναι σχετικά νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας, εναρμονισμένη με τις φυσικές, κοινωνικές και τοπικές αξίες. Οι μορφές που απαρτίζουν τον εναλλακτικό τουρισμό έχουν ως βασική φιλοσοφία την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιδράσεων στο περιβάλλον ενισχύοντας παράλληλα τις θετικές, (Καλιπίρης, 2006). Είναι μια νέα μορφή διακοπών δομημένη από μια ποικιλία εναλλακτικών στάσεων και τρόπων ζωής, επιδιώκοντας να αντιστρέψει την τάση προς τον απρόσωπο μαζικό τουρισμό, (Cohen, 1987).

Είναι η καταναλωτική επιλογή του τουρίστα η οποία βρίσκεται έξω από τα συνηθισμένα τουριστικά πρότυπα και περιλαμβάνει ταξίδια με ελάχιστο δυνατό

κόστος, έμφαση στην κουλτούρα υποδοχής ακόμα και διαδραστική συμμετοχή του τουρίστα. Σέβεται τις αξίες των τοπικών κοινωνιών και του φυσικού περιβάλλοντος, ευνοώντας τις συναναστροφές και τις ανταλλαγές, γεννώντας πληθώρα εμπειριών και στις δύο πλευρές: τουριστών με ντόπιου πληθυσμού (Agustin και Fernandez-Betancort, 2016). Ο Cazes θεωρεί ότι ο εναλλακτικός τουρισμός ως έννοια, δομείται και διακρίνεται σε έξι τομεακά πεδία. Αυτά είναι: τα κίνητρα, τα χαρακτηριστικά των επαγγελματιών, οι προτιμώμενοι προορισμοί, τα είδη διαμονής, οι οργανωτές ταξιδιών και ο έλεγχος και η διαχείριση της δραστηριότητας, (Cazes, 1989).

Ο ECTWT (Οικουμενικός Συνασπισμός για τον Τουρισμό στον Τρίτο Κόσμο) εξέδωσε ένα βιβλίο πόρων για τον εναλλακτικό τουρισμό και προώθησε διάφορα μοντέλα και προγράμματα. Τα μοντέλα αυτά περιλάμβαναν σύντομη επαφή με τον τοπικό πληθυσμό, επισκέψεις διαρκείας με τις οικογένειες υποδοχής και την κοινότητα και μια εικόνα για την τοπική ζωή και μη εμπορικές επιλογές μάθησης (εκπαιδευτικά ταξίδια, κατασκηνώσεις εργασίας, ανταλλαγές επισκέψεων). Αναφέρονται σε οργανισμούς ή ομάδες των κοινοτήτων σε διάφορες χώρες, που προβληματίζονται για τον τουρισμό στον αναπτυσσόμενο κόσμο και ταξιδιωτικούς πράκτορες εναλλακτικού τουρισμού στις χώρες υποδοχής και αποστολής, που επιδιώκουν να μοιραστούν, παρά να προστατεύσουν τους επισκέπτες από τον πολιτισμό και τα προβλήματα του προορισμού τους, (Gonsalves, 1987) .

Στη συνέχεια ο ίδιος ο Gonsalves (1987), θεωρεί ως τελική δοκιμή αυτών των εναλλακτικών λύσεων την ικανότητά τους να επηρεάζουν τον μαζικό τουρισμό. Αναφέρει ένα ενθαρρυντικό σημάδι, την υιοθέτηση της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων για τον Τουρισμό και του Τουριστικού Κώδικα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού το 1985, ως απάντηση στους Κανόνες Δεοντολογίας του Πενάνγκ. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, «στην ιστορία, τα ταξίδια είναι ένα μέσο για την εκπαίδευση, τη διαπολιτισμική επικοινωνία και την ανάπτυξη σημαντικών σχέσεων. Όσο αφορά τον εναλλακτικό τουρισμό θεωρεί ότι οι στόχοι αυτοί εξακολουθούν να ισχύουν και λειτουργεί προς την κατεύθυνση των στόχων αυτών. Κατέληξε σε μια αισιόδοξη οπτική και ήταν θετικός για την πορεία και τις προθέσεις του εναλλακτικού τουρισμού, μια θέση που έχει πρόσφατα υποβληθεί σε κριτική από άλλους σκεπτικιστές συγγραφείς.

Από την άλλη, για τον Cohen (1987), ο εναλλακτικός τουρισμός δεν είναι κατ' ουσία μια ενιαία γενική έννοια, αλλά αποτελείται από δύο βασικές αντιλήψεις. Πρώτον, θεωρείται ως μια αντίδραση στο σύγχρονο καταναλωτισμό, μια αντι-

πολιτισμική απάντηση στο μαζικό τουρισμό, ο οποίος απαρτίζεται από χαρακτήρες, όπως εκείνος που αναζητά την περιπέτεια, ο περιπλανώμενος, ο ταξιδιώτης, ή εκείνοι που ψάχνουν για τον αυθορμητισμό ή αναζητούν ένα χαμένο παράδεισο. Θεωρεί ότι αυτοί οι τύποι, συνήθως περιστασιακά, δημιουργούν τη δική τους πολιτισμική οπτική, την αντιμετώπιση του τοπικού πληθυσμού ως κάτι ιδιόρρυθμο, προκαλώντας μια μείωση του πολιτισμού της φιλοξενίας στην κοινότητα υποδοχής.

Υπάρχει, κατά πρώτον, η αρχόμενη δημιουργία μιας εναλλακτικής τουριστικής «εγκατάστασης», η οποία οδηγεί σε περαιτέρω μείωση της διαφοράς μεταξύ του εναλλακτικού και του μαζικού τουρισμού.

Δεύτερον, υφίσταται και ο «συνειδητοποιημένος εναλλακτικός τουρισμός», ο οποίος είναι στην ουσία μια αντίδραση στην εκμετάλλευση του τρίτου κόσμου, όπου αναπτύσσεται η έννοια του «δίκαιου» τουρισμού, προωθώντας την αμοιβαία κατανόηση και την πρόληψη της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής υποβάθμισης και εκμετάλλευσης. Σε αυτό το είδος του τουρισμού, μικρές ομάδες αλληλεπιδρούν με τον τοπικό πληθυσμό και τα κύρια μέσα προώθησης, είναι μικρής κλίμακας project που αφορούν την τοπική σύσκεψη και τη συμμετοχή. Ο Cohen εντοπίζει το κύριο δίλημμα στο γεγονός ότι ο μαζικός τουρισμός δεν μπορεί να μεταμορφωθεί, ενώ ο εναλλακτικός τουρισμός είναι πάρα πολύ μικρής κλίμακας για να προσφέρει μια ρεαλιστική γενική επιλογή. Αυτό οδηγεί στη συνειδητοποίηση ότι ο τουρισμός ποικίλει εξαιρετικά και είναι πολύπλευρος, καθώς και ότι η κριτική του μαζικού τουρισμού είναι πολύ ριζοσπαστική, ενώ οι στόχοι του εναλλακτικού τουρισμού που είναι πολύ υψηλοί και, ως εκ τούτου, μη ρεαλιστικοί (Cohen, 1987).

Ο Cohen (1987) είναι τελικά ρεαλιστής, υπογραμμίζοντας την ανάγκη να μεταρρυθμιστεί η κακή κατάσταση που επικρατεί στο μαζικό τουρισμό. Εν ολίγοις, επέκρινε έντονα την άποψη ότι ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί τελικά να οδηγήσει σε τροποποίηση του τουρισμού και προβληματίζεται για τα οφέλη του. Πρότεινε έναν καλό ορισμό εργασίας, εφιστώντας την προσοχή σε δύο κεντρικά ζητήματα, καθώς και στην εποικοδομητική κριτική.

Σύμφωνα με τους Κοκκώση και Τσάρτα (1999, σελ. 88) γίνεται προσπάθεια ανάλυσης της ευρύτερης έννοιας του εναλλακτικού τουρισμού και διαχωρισμός από τις ειδικές μορφές του τουρισμού όπου:

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός κυριάρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια, πολιτισμός) και από την ανάπτυξη μιας

αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές, όπου αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση, το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα, όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Επιπλέον στις εναλλακτικές μορφές οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Τέλος και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες (Κοκκώσης, κ.α., 2011).

Κομβικό σημείο στην ολιστική ανάπτυξη του επιπέδου της τουριστικής προσφοράς είναι η ανάπτυξη των υποδομών (αεροδρόμια, λιμάνια, οδικοί άξονες, καταλύματα, κ.ά.) σε συνδυασμό με τη δημιουργία ενός σχεδίου μάρκετινγκ αφού επιλεγούν οι υπό ανάπτυξη εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που παρουσιάζουν ενδιαφέρον και όφελος για τον ελληνικό τουρισμό.

Ουσιαστικά πρέπει να γίνει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση σε θέματα μορφοποίησης, τυποποίησης, τιμολόγησης και προώθησης του κάθε προϊόντος, και όχι μια απλή απαρίθμηση διάφορων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (www.archive-gr.com).

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σε ένα οικονομικό-κοινωνικό περιβάλλον μπορεί να εμφανισθούν τυχαίες μεταβολές οι οποίες είναι δυνατόν να επηρεάσουν τον τουρισμό καθώς υπόκειται συχνά σε αυτές. Το προϊόν και όχι η ζήτηση είναι η κύρια μεταβλητή των προηγούμενων αν και οι περισσότεροι αναφέρονται ως επί το πλείστον σε αυτή. Κατά συνέπεια στο τουριστικό προϊόν έχουν επέλθει πολλές μεταβολές από την δεκαετία του '60 έως σήμερα. Ως αποτέλεσμα αυτών των μεταβολών είναι να έχει περάσει όλα τα στάδια του κύκλου ζωής του, δηλαδή την δημιουργία, την ανάπτυξη, την ωριμότητα, τον κορεσμό και την παρακμή. Ο τουρισμός λόγω του σχετικά υψηλού οικονομικού κόστους απευθύνεται σε ομάδες πληθυσμού σχετικά ευκατάστατες. Παράλληλα όμως ξεκινούν φαινόμενα όπως ο μιμητισμός και η μαζικοποίηση. Τότε ξεκινά και η περίοδος παρακμής του προϊόντος που έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των εσόδων, (Βαρβαρέσος, 2009).

Ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται κυρίως στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές και ειδικά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Αυτή η έντονη συγκέντρωση εκτός από τη θετική συμβολή στην οικονομία και την απασχόληση, επέφερε σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Από τη δεκαετία του '70, άρχισε να φαίνεται η υποβάθμιση που μπορεί να επιφέρει ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον και οι κίνδυνοι, που συνεπάγεται η υπερβολική εξάρτηση ενός τόπου από τον τουρισμό. Επιπλέον, εάν εγκαταλειφθεί ο πρωτογενής τομέας, η ενασχόληση ενός τόπου αποκλειστικά με τον τουρισμό, τον καθιστά ευάλωτο όταν ο κλάδος διέρχεται περίοδο κρίσης, καθώς εξαρτάται από τις διεθνείς συγκυρίες και τον ανταγωνισμό από άλλους τουριστικούς προορισμούς, (Σβορώνου, 2005).

Ήδη από τα τέλη του 1970, οπότε ο τουρισμός άρχισε να μαζικοποιείται εμφανίστηκαν κάποιες αξιόλογες τουριστικές πρακτικές, που δεν συμβάδιζαν με τις συνήθειες αγοράς και κατανάλωσης του θεσμοθετημένου τουρισμού. Η οικονομική ανάπτυξη στη δεκαετία του '80, σε συνδυασμό με βελτιωμένα μέσα μεταφοράς, συνέβαλε στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη ζήτησης για κατακερματισμό και ευνόησε τις συνθήκες για την ταχεία εμφάνιση πολλών «νέων μορφών τουρισμού» που εμπνεύστηκαν εν μέρει από τον εναλλακτικό τουρισμό (Agustin και Fernandez-Betancort, 2016).

Κατά τους Deaden και Harron, «Από τη δεκαετία του 1980, ο εναλλακτικός τουρισμός αναδείχθηκε ως το πιο σημαντικό φαινόμενο της τουριστικής έρευνας τόσο σε επιστήμονες όσο και σε κυβερνήσεις επιχειρηματίες αλλά και στους ίδιους τους τουρίστες καθότι αποτελούσε έναν ταχύτατα αναπτυσσόμενο κλάδο στη τουριστική βιομηχανία. Από το 1990 άρχισε να αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι στη τουριστική αγορά καθώς η εξέλιξή του ήταν ταχεία διότι έβρισκε πρόσφορο έδαφος σε δημοτικότητα αλλά και κατάλληλο κλίμα στο πεδίο εφαρμογής του» (Deaden και Harron, 1994).

Στα πρώτα στάδια εξέλιξης του ήταν ευρύς και αόριστος ενώ στην τουριστική βιβλιογραφία περιγράφονταν με ποικίλες έννοιες όπως: κατάλληλος τουρισμός, βιώσιμος τουρισμός, περιβαλλοντικά ευαίσθητος τουρισμός, μαλακός τουρισμός, διακοπές περιπέτειας, μοναχικές διακοπές, κλπ., που πραγματοποιούνταν κυρίως από ανθρώπους πολυταξιδεμένους, (Jarviluoma 1992, Krippendorf, 1987).

Η κρίση του μοντέλου των 3S (Sun, Sand, Sea), δηλαδή του μαζικού τουρισμού, εξηγείται από την θεωρία του κύκλου ζωής ενός τουριστικού προϊόντος.

Επιπλέον το μοντέλο των 3S, απεικονίζει με τον καλύτερο τρόπο το γεγονός ότι η τουριστική ζήτηση απευθύνεται σε όλο και χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα, ως συνέπεια αυτής της κρίσης. Ουσιαστικά η έναρξη της κρίσης συνδυάζεται με την κρίση του μοντέλου των 4S. Μια σταθερή τουριστική ανάπτυξη δεν μπορεί να διατηρηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και η άνοδος των τιμών που παρατηρείται όταν φθάσει στο τέλος του κύκλου ζωής, είναι ένα πλεονέκτημα που όμως τείνει να εξαφανισθεί λόγω των συνθηκών ανάπτυξης και της προβληματικής παραγωγής των τουριστικών υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, με βάση τα παραπάνω, ο μαζικός τουρισμός εφόσον δε συνδυαστεί με ομαλή τουριστική ανάπτυξη, τείνει να περιορίζει τα πλεονεκτήματα της δημιουργίας τοπικών εισοδημάτων, καθώς η εισροή ολοένα και περισσότερο τουριστών σε ένα τόπο δημιουργεί προβλήματα που σχετίζονται με χαμηλότερη ποιότητα προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών, (Βαρβαρέσος, 2009).

Ο Erick Cohen στις αρχές του 1980, θεωρούσε τον εναλλακτικό τουρισμό ως μια σύγχρονη ιδέα ανάμεσα σ' αυτούς που δεν ήταν ικανοποιημένοι από το χαρακτήρα του μαζικού τουρισμού όπως υφίσταντο μέχρι τότε, με βάση τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές του συνέπειες. Σύμφωνα και με την ανθρωπολογική του οπτική αντίληψη, διατυπώνει ότι η «ιδέα του εναλλακτικού τουρισμού πηγάζει από δύο σύγχρονες (για εκείνη την εποχή) ιδεολογικές ανησυχίες: η

μία είναι η αντιπολιτισμική απόρριψη του σύγχρονου μαζικού καταναλωτισμού, και η άλλη η ανησυχία για τον αντίκτυπο του σύγχρονου βιομηχανικού κόσμου στις κοινωνίες του Τρίτου Κόσμου. Κάθε μία από αυτές τις ανησυχίες θέτει τα προβλήματα του συμβατικού τουρισμού και τα επικρίνει, αν και από διαφορετικές οπτικές γωνίες ως εκ τούτου, προτείνει διαφορετικές αντιλήψεις για τον εναλλακτικό τουρισμό», (Cohen 1987, σελ. 13). Ο εναλλακτικός τουρισμός διαπνέεται από δύο θεμελιώδεις αντιλήψεις: η πρώτη εκφράζεται ως μια αντίδραση στον μαζικό καταναλωτισμό και αποκαλείται «αντιπολιτισμικός εναλλακτικός τουρισμός», ανατρέποντας αξίες και τάσεις του συμβατικού τουρισμού και επιδιώκοντας να πετύχει μικρή τουριστική δραστηριότητα σε μέρη με παρθένα και αναλλοίωτη φυσική ομορφιά. Η δεύτερη παρουσιάζεται ως εναντίωση στην εκμετάλλευση του Τρίτου Κόσμου, (Cohen, 1987). Συνεπώς ο εναλλακτικός τουρισμός, δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια ευρέως διαδεδομένη μορφή διακοπών αλλά ως μια μικρή τουριστική κίνηση σε χώρες του βιομηχανικού και του Τρίτου Κόσμου (Dernoï 1981). Επομένως, «η ιδέα και η πρακτική του εναλλακτικού τουρισμού προέκυψε από την ανταπόκριση στον αντίκτυπο του μαζικού τουρισμού, αλλά και ως μια έκφραση αντίστασης και αναζήτησης προς την περιπέτεια», (Dernoï, 1981, όπως αναφέρεται στους Agustin και Fernandez-Betancort, 2016, σελ. 27).

Μια αντίληψη που αναπτύχθηκε τις τελευταίες δεκαετίες για τις περιοχές που φιλοξενούν τόσο μαζικές όσο και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, υπαγορεύει την ανάληψη πρωτοβουλιών για την αποτροπή των αρνητικών επιπτώσεων που μπορεί να προκαλέσει η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη. Οι επιπτώσεις αφορούν την υποβάθμιση του τόπου (αισθητική και ηχητική ρύπανση, συνωστισμός κ.λπ.), αλλά και την δημιουργία άλλων προβλημάτων όπως, ανεπάρκεια νερού, οι ελλείψεις στη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, κ.ά. (Σβορώνου, 2005).

1.3 ΠΟΙΟΙ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η ύπαρξη ενός πρωταρχικού κινήτρου, που προσδιορίζει μια ομάδα προϊόντων αλλά και συνδυασμό αυτών, είναι αυτό που χαρακτηρίζει τις ειδικές μορφές τουρισμού. Οι βασικές μορφές που αναπτύσσονται ταχύτατα είναι ο τουρισμός στη φύση και την ύπαιθρο, ο πολιτιστικός και εκπαιδευτικός, ο επαγγελματικός, ο θαλάσσιος, της υγείας, ο παραθεριστικός, ο τουρισμός περιπέτειας, κ.ά., (www.touristiki-agera.gr)

Για τον Cohen οι εναλλακτικοί τουρίστες είναι κυρίως νεαροί άνθρωποι, που έχουν απορρίψει το οικιακό και κοινωνικό τους περιβάλλον, το “statusquo” της εποχής τους, υιοθετώντας ένα διαφορετικό τρόπο ζωής στην καθημερινότητά τους, (Cohen, 1987). Θεμελιώδης αρχή για τους εναλλακτικούς τουρίστες είναι να θέσουν ένα ισχυρό διαχωρισμό από τον μαζικό τουρισμό και αυτό το πετυχαίνουν κρατώντας αποστάσεις από όποια στοιχεία και χαρακτηριστικά τον απαρτίζουν, (Krippendorf, 1987). Αποκηρύσσουν ακόμα και τον όρο του «τουρίστα» ενώ πολλοί αυτοαναφέρονται ως «περιηγητές- ταξιδιώτες», ή «πολυταξιδεμένοι». Αντιθέτως η κοινωνία στο σύνολο της, τους θεωρεί «χίπις» και άτομα που περιπλανώνται άσκοπα από τόπο σε τόπο. Από την πλευρά του ο εναλλακτικός τουρίστας, υποστηρίζει ότι ταξιδεύει αυθόρμητα, με σκοπό να ανακαλύψει αληθινές εμπειρίες, μέσα όμως από πεπατημένες διαδρομές, συνεπώς αποφεύγει τα συμβατικά δρομολόγια, τις ανέσεις και τους προορισμούς ή τοποθεσίες που προσφέρονται από την τουριστική βιομηχανία και επιλέγει δικούς του προορισμούς. Με αυτόν τον τρόπο αναζητάει διαρκώς το στοιχείο της περιπέτειας, της απομόνωσης και επιδιώκει να δημιουργήσει μια απρόσκοπτη επαφή και προσωπική σχέση με τον τοπικό πληθυσμό που επισκέπτεται.

Συνήθως, ο εναλλακτικός τουρίστας επιλέγει να ταξιδεύει μόνος του ή σε μικρές ομάδες ανθρώπων αλλάζοντας πολλές φορές τα σχέδιά του αλλά και τον προορισμό, αυθόρμητα ή σύμφωνα με τη διάθεση και τις ευκαιρίες του, (Cohen, 1987). Η επιλογή του προορισμού γίνεται με βάση το βαθμό ελκυστικότητας, το βαθμό δυσκολίας προέλευσης αλλά και των στοιχείων φυσικής ομορφιάς και σπανιότητας που διαθέτει ο προορισμός, (Krippendorf 1987, Deaden και Harron, 1994). Συνεπώς η επιτυχία αλλά και η βιωσιμότητα ενός εναλλακτικού τουριστικού προορισμού οφείλεται απόλυτα στη δυνατότητά του να διατηρήσει στο ακέραιο το ξεχωριστό ελκτικό στοιχείο που διαθέτει ώστε να παραμένει το ενδιαφέρον της τουριστικής διαμονής και επίσκεψης, (Deaden και Harron, 1994).

1.4 Η ΚΡΙΤΙΚΗ

Γενικότερα όλες οι μορφές τουρισμού έχουν δεχθεί ως ένα βαθμό, κριτική. Αυτό, διότι επιφέρουν αρνητικά αλλά και θετικά αποτελέσματα καθώς η τουριστική δραστηριότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη κατανάλωση και συνεπώς με τους πληθυσμούς υποδοχής (Weaver, 1995). Αναμφισβήτητα ο τουρισμός δημιουργεί προβλήματα αλλά επιφέρει και πολύ μεγάλα πλεονεκτήματα σε οικονομικό αλλά και κοινωνικό πεδίο. Με αυτό το επιχείρημα πολλοί βλέπουν θετικά τον εναλλακτικό τουρισμό χωρίς πολλές φορές να γνωρίζουν τι ακριβώς είναι (Butler, 1990).

Όμως ο εναλλακτικός τουρισμός ήδη από την πρώτη δεκαετία εμφάνιση του δέχθηκε ιδιαίτερη κριτική. Ο Erik Cohen (1987) κρατά γενικότερα μια κριτική στάση απέναντι στον εναλλακτικό τουρισμό ως ιδέα αλλά και ως πρακτική. Τον θεωρεί αμφιλεγόμενο διότι αποτελεί μια ριζική αντίθεση προς τον συμβατικό τουρισμό αλλά δεν είναι σε θέση να αποτελέσει μια λύση διεξόδου από τα προβλήματα που δημιουργούνται από το μαζικό. Με δεδομένου μάλιστα ότι περιορίζεται σε μικρή και πολύμορφη κλίμακα, δεν μπορεί να μπει σε διαδικασία ανταγωνισμού, επομένως για τον Cohen δεν αποτελεί βιώσιμη λύση. Το μοναδικό βήμα που μπορεί να γίνει είναι πως ο εναλλακτικός τουρισμός ίσως λειτουργήσει ως μεταρρυθμιστικός παράγοντας στον μαζικό. Για τον Butler μπορεί θεωρητικά να συνεπάγεται με μια διαφορετική σκέψη και φιλοσοφία, αλλά εναλλακτικός τουρισμός όταν κυμαίνεται σε μεγάλες διαστάσεις προκαλεί περιβαλλοντική και κοινωνική αλλοτρίωση. Επίσης, αφορά τουρίστες με υψηλό εισόδημα και υψηλό μορφωτικό επίπεδο ενώ απορρίπτει την οποιαδήποτε σύγκριση ανάμεσα σε μαζικό και εναλλακτικό τουρισμό γιατί θεωρεί ότι κάτι τέτοιο είναι απλοϊκό και λανθασμένα εξιδανικευμένο καθώς αυτόματα ο μαζικός κρίνεται αρνητικός ενώ ο εναλλακτικός κατάλληλος. Μια τέτοια εν δυνάμει σύγκριση είναι εμπειρικά ανακριβής και παραπλανητική (Butler, 1992).

Επιπλέον, από τη δεκ. '80 το φαινόμενο μαζικοποιήθηκε: όλο και περισσότεροι ταξιδιώτες επέλεγον εναλλακτικές μορφές διακοπών αλλά και «δημοφιλείς» εναλλακτικούς προορισμούς μ' αποτέλεσμα να υπάρχουν αλλοιώσεις σε «αχαρτογράφητες» περιοχές είτε στο φυσικό τους πεδίο είτε στο κοινωνικό (Cohen, 1987). Τα προβλήματα, οι επιπτώσεις και τα πιθανά κόστη που μπορεί να επιφέρει ο εναλλακτικός τουρισμός έχουν αγνοηθεί από τους υποστηρικτές του. Η έντονη αλληλεπίδραση που ασκείται με τη κουλτούρα υποδοχής, λόγω της μικρής κλίμακας ενδέχεται να αποφανθεί επιζήμια πιθανόν περισσότερο απ' ότι στον μαζικό τουρισμό διότι εκεί η επαφή είναι σε μικρότερο βαθμό (Butler, 1992).

Στο ίδιο μήκος κύματος είναι και ο Harrison, (2015). Στο άρθρο του (*“Development theory and tourism in developing countries: What has theory ever done for us?”*) μελετάει την έννοια της βιωσιμότητας σε σχέση με τον τουρισμό απορρίπτοντας την άποψη ότι ο εναλλακτικός τουρισμός και γενικότερα η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη είναι μοντέλα ή θεωρίες και όχι κάτι παραπάνω από μια αντίθεση στον μαζικό τουρισμό. Τη χαρακτηρίζει ως αόριστη και υφίσταται κυρίως μόνο για να δηλώσει οποιαδήποτε τουριστική δραστηριότητα που δεν είναι μαζική. Μπορεί ο εναλλακτικός τουρισμός να αποτελεί μια αντίδραση στον συμβατικό αλλά είναι μια ρεφορμιστική τάση που δεν δύναται να τον αντικαταστήσει και η ύπαρξη και η επιβίωση του οφείλονται στον μαζικό τουρισμό, (Harrison 2015, Butler 1999).

Για πολλές περιοχές, ακόμα και σήμερα ο εναλλακτικός τουρισμός λειτουργεί ως μια αναπτυξιακή ευκαιρία δίνοντας την δυνατότητα να ακολουθήσουν μια εναλλακτική στρατηγική τουρισμού εφαρμόζοντάς την σε απομακρυσμένες περιοχές απ’ τις οποίες μέχρι τότε δεν αποκόμιζαν κανένα όφελος. Επίσης μπορεί να λειτουργήσει ως «αντίδοτο» σε περιοχές που έχουν ανάγκη να περιορίσουν την τουριστική ροή είτε για λόγους συσσώρευσης είτε για λόγους περιβαλλοντικούς ή πολιτιστικούς. Για ένα τέτοιο εγχείρημα η κάθε περιοχή θα πρέπει να στοχεύσει στην ατομικότητα και τις μοναδικές ιδιαιτερότητες που διαθέτει κάθε περιοχή της μέσα από τις τοπικές κοινότητες και περιφέρειες, (Brohman, 1996).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

2.1 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Τουρισμός Περιπέτειας είναι μια μορφή τουρισμού η οποία έχει έντονο το στοιχείο του κινδύνου, της δράσης, του απροσδόκητου και της έκπληξης. Οι κυριότερες δραστηριότητες του τουρισμού περιπέτειας είναι ο τουρισμός των εξερευνήσεων και της προσπέλασης απρόσιτων περιοχών, όπου οι εξερευνήσεις πραγματοποιούνται σε δάση, ζούγκλες, βουνά κ.ά.. Ο τουρισμός αυτός εμπεριέχει ασκήσεις επιβίωσης και προσανατολισμού, που έχουν ως στόχο την επιβίωση σε δυσμενείς συνθήκες και την εκμάθηση τεχνικών επιβίωσης. Υπάρχει επίσης και ο κνηγητικός τουρισμός και ο τουρισμός σαφάρι. Η τάση για τον τουρισμό περιπέτειας σημειώνει διεθνή αύξηση και προσπαθεί να καλύψει την επιθυμία του ανθρώπου των μεγαλουπόλεων για εκτόνωση, που του προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής και η ρουτίνα της καθημερινότητάς του (Βελισσαρίου, 2000; Hall et al., 2008).

Για οριοθετηθεί ο τουρισμός περιπέτειας αρχικά είναι απαραίτητο να ξετασθεί το εννοιολογικό του πλαίσιο. Εννοιολογικά λοιπόν, γίνεται αντιληπτό ότι είναι μια σύνθετη δραστηριότητα αποτελούμενη από το στοιχείο της περιπέτειας σε συνδυασμό με το ταξίδι. Περιπέτεια και ταξίδι είναι τα δύο δομικά στοιχεία για να υπάρξει τουρισμός περιπέτειας.

Η λέξη περιπέτεια περικλείει όλα τα είδη των συναισθημάτων, των συγκινήσεων και των εμπειριών, στις οποίες ο κάθε άνθρωπος διακρίνει τα χαρακτηριστικά εκείνα που τον ελκύνουν. Μια περιπετειώδη εμπειρία δεν είναι απαραίτητο να είναι συναρπαστική για όλους διότι είναι καθαρά υποκειμενικό ζήτημα. Επίσης, γίνεται αντιληπτή και κατανοητή διαφορετικά στην κάθε πολιτισμική κουλτούρα των κοινωνιών. Η περιπέτεια σχετίζεται με την ελευθερία της επιλογής, εσωτερικές ανταμοιβές και έντονο στοιχείο της αβεβαιότητας καθώς το αποτέλεσμα της κάθε περιπέτειας είναι αβέβαιο διότι ενυπάρχει το στοιχείο του κινδύνου αλλά και του ρίσκου. Εκτός από το αβέβαιο αποτέλεσμα, η περιπέτεια φέρνει διέγερση συναισθημάτων, αίσθηση απόδρασης, ανάγκη για εξερεύνηση και πρόκληση (Black και Bricker, 2015).

Εννοιολογικά ο τουρισμός περιπέτειας έχει καθοριστεί με ποικίλους

τρόπους, (Buckley, 2006). Πολλοί μελετητές και ερευνητές προσπάθησαν να αποδώσουν ένα ολοκληρωμένο ορισμό. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, μέσα από την μελέτη διαφόρων επιστημόνων, ότι ο τουρισμός περιπέτειας έχει τις ρίζες του από τον τομέα της αναψυχής και της ψυχαγωγίας καθώς στην δεκαετία του 1980 αναπτύχθηκαν ψυχαγωγικά μοντέλα, όπου η εμπειρία της αναψυχής συσχετίστηκε με την εμπειρία του κινδύνου, (Meier et al., 1980, Ewert 1985, 1989, Martin και Priest, 1986, Ewert και Hollenhurst 1989, Kane και Tucker 2004).

Ο Ewert έκανε ένα πολύ σημαντικό διαχωρισμό ανάμεσα σε ταξίδι περιπέτειας και αναψυχή περιπέτειας. Το διαφοροποιητικό στοιχείο έγκειται στο ότι το ταξίδι περιπέτειας είναι μια πιο εμπορική δραστηριότητα στην οποία εμπλέκονται τα ενδιαφερόμενα άτομα και οι φορείς διεξαγωγής (Ewert, 1987).

Ο Wall (1997), ισχυρίστηκε ότι οι ορισμοί του τουρισμού περιπέτειας που βασίζονται στα μοντέλα αναψυχής και επικεντρώνονται στον κίνδυνο δεν είναι επαρκείς για να περιγράψουν την συνολική εμπειρία του τουρισμού περιπέτειας. Ο κίνδυνος ορίζεται ως μια πιθανότητα απώλειας ενός στοιχείου το οποίο έχει αξία, ενώ ο τουρισμός συσχετίζεται με κάτι διασκεδαστικό αλλά και με την επίτευξη μιας ασφαλούς εμπειρίας.

Με βάση αυτό το επιχείρημα οι Kane και Tucker, θέτουν ένα πολύ βασικό ερώτημα: αν οι τουρίστες ήταν διατεθειμένοι να πληρώνουν για μια εμπειρία περιπέτειας κινδύνου στη περίπτωση που η δυνατότητα απώλειας ήταν το μόνο κυρίαρχο χαρακτηριστικό (Kane και Tucker, 2004).

Σύμφωνα με τον Weber (2001), μία δραστηριότητα θεωρείται περιπέτεια όταν περιλαμβάνει διάφορες πτυχές, συνδυάζοντας το ρίσκο και στοιχεία που γίνονται αντιληπτά μέσω των αισθήσεων.

Οι Cater και Pomfret, (2006), δηλώνουν πως δεν είναι μόνο το ρίσκο το κίνητρα αλλά και άλλες αξίες όπως μία εσωτερική αίσθηση ανταγωνισμού και διασκέδασης αποτελούν απαραίτητα στοιχεία των δραστηριοτήτων περιπέτειας.

Η ATTA (AdventureTravelTradeAssociation) ορίζει τον τουρισμό περιπέτειας ως ένα ταξίδι που εμπεριέχει το λιγότερο δύο ή τρία δομικά στοιχεία: τη σωματική δραστηριότητα, το φυσικό περιβάλλον και τη πολιτισμική απορρόφηση. Αυτά τα τρία βασικά στοιχεία μπορούν να προσφέρουν στον τουρίστα μια πλήρη ταξιδιωτική εμπειρία (UNWTO, 2014). Προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τη σχέση μεταξύ περιπέτειας και τουρισμού πρέπει να λάβουμε υπόψη το

επιχείρημα του Hall ότι, ο τουρισμός περιπέτειας είναι μια εμπορική δραστηριότητα η οποία «κατηγοριοποιήθηκε από τη σκόπιμη αναζήτηση του ρίσκου και του κινδύνου». Επομένως τουρισμός περιπέτειας «είναι ένα ευρύ φάσμα υπαίθριων τουριστικών δραστηριοτήτων συχνά εμπορεύσιμων, οι οποίες περιλαμβάνουν αλληλεπίδραση με το φυσικό περιβάλλον μακριά από την οικιακή εμβέλεια του συμμετέχοντα παρέχοντας στοιχεία κινδύνου. Το αποτέλεσμα αυτών των δραστηριοτήτων επηρεάζεται από τον συμμετέχοντα και από τη διαχείριση της τουριστικής εμπειρίας», (Hall 1992, σελ. 142).

Οι Ewert και Jamieson (2003), όρισαν τον τουρισμό περιπέτειας, ως μια προσωπικά καθοδηγούμενη δραστηριότητα αναψυχής η οποία περιλαμβάνει ταξίδια και φυσικά διανυκτέρευση. Σε αυτή τη δραστηριότητα ο συμμετέχων έρχεται σε στενή επαφή με το φυσικό περιβάλλον και στη δομή του περιλαμβάνει συστατικά που γίνονται αισθητά μέσα από αληθινό ρίσκο και κίνδυνο. Το αποτέλεσμα και η έκβαση της δραστηριότητας είναι αβέβαια και μπορεί να επηρεαστούν από τις εκάστοτε συνθήκες, (Ewert και Jamieson, 2003).

Για τους Swarbrooke et al., (2003), η περιπέτεια ορίζεται όταν ο άνθρωπος επιλεγεί εθελοντικά μια κατεύθυνση η οποία οδηγεί σε κάτι άγνωστο και αβέβαιο, στην οποία το άτομο θα έρθει αντιμέτωπο με τις προκλήσεις ανακαλύπτοντας ή αποκτώντας ενδεχομένως κάτι πολύτιμο απ' όλη αυτή την εμπειρία. Συνεπώς, η περιπέτεια δεν καθορίζεται από τη δραστηριότητα αλλά από την αντίληψη του κάθε ατόμου ξεχωριστά. Είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον κίνδυνο, το φόβο και την αδρεναλίνη συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί παθητική εμπειρία. Επομένως η συμμετοχή σε περιπετειώδεις δραστηριότητες δηλώνει μια σωματική, πνευματική και συναισθηματική κατάσταση που θα κληθεί να αντιμετωπίσει ο συμμετέχων (Swarbrooke et al., 2003, όπως βρίσκεται στους Carnicelli-Filho et al., 2010).

Στο τουρισμό περιπέτειας το τουριστικό προϊόν της περιπέτειας προσφέρει εξειδικευμένο υψηλό κίνδυνο, δύσκολες και αγχωτικές αποφάσεις και σημαντικό χρόνο και χρήμα. Επίσης, έντονα συναισθήματα, είναι κυρίαρχο στοιχείο και πληθώρα εμπειριών που σχετίζονται με δεξιότητες που αποκτώνται σε εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, (Buckley, 2014).

Ο Sung (1997) είχε όρισε τον τουρισμό περιπέτειας, «ως το άθροισμα των φαινομένων και των σχέσεων που προκύπτουν από τις αλληλεπιδράσεις των περιπετειών τουριστικές δραστηριότητες με το φυσικό περιβάλλον μακριά από τον

τόπο κατοικίας του συμμετέχοντα και περιέχουν στοιχεία κινδύνου, στα οποία το αποτέλεσμα επηρεάζεται από τη συμμετοχή, τον καθορισμό και τον διοργανωτή εμπειρία τουριστών».

Η ποικιλία δραστηριοτήτων που συνδέονται με τον τουρισμό περιπέτειας έχει οδηγήσει σε υπο-θεωρητικοποίηση των συγκεκριμένων διαστάσεων του και έλλειψη ευρέως αναγνωρισμένου και συμφωνημένου ορισμού του όρου. Παρ' όλα αυτά, οι υπάρχοντες ορισμοί τείνουν να περιγράφουν την εμπειρία της περιπέτειας ως αλληλεπίδραση αρμοδιότητας και κινδύνου, (Martin και Priest 1986; Weber 2001; Ryan 2003; Reichel et al., 2007).

Συμπερασματικά, ο ορισμός του τουρισμού περιπέτειας είναι εν μέρει αμφίσημη έννοια διότι συσχετίζεται συχνά με τον οικοτουρισμό. Παρ' ότι και τα δύο τελούνται στο φυσικό περιβάλλον, η θεμελιώδης διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι ο τουρισμός περιπέτειας συνδέεται με τον κίνδυνο και την αδρεναλίνη. Επίσης σύγχυση δημιουργείται και μεταξύ της ψυχαγωγίας περιπέτειας: η διαφοροποίηση εδώ δεν βρίσκεται τόσο στον κίνδυνο αλλά στην εμπορική συναλλαγή. Στο τουρισμό περιπέτειας ο εμπορικός φορέας προσφέρει προς πώληση μια ξενάγηση ενώ στην περιπετειώδη αναψυχή δεν έχουμε εμπορική συναλλαγή, ο τουρίστας διαθέτει το δικό του εξοπλισμό και η δραστηριότητα τελείται είτε ερασιτεχνικά είτε είναι ανεπίσημα καθοδηγούμενη (Mckay, 2014).

2.2 ΔΟΜΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Η διαρκής εξέλιξη στον τομέα των μεταφορών έχει αρχικά μειώσει το χρόνο ταξιδιού και έχει αυξήσει τα επίπεδα άνεσης. Στο τουριστικό κλάδο η φυσική πράξη του ταξιδιού, όπως για παράδειγμα ένα απλό αεροπορικό ταξίδι μεγάλης απόστασης, είναι μια κοινή, συνηθισμένη διαδικασία, η οποία, ανάλογα με την έκβασή της, επηρεάζει την εμπειρία που θα βιώσει ο τουρίστας. Αντίθετα, σε ένα ταξίδι περιπέτειας σημασία δίνεται στην εμπειρία του προορισμού αλλά και στα γεγονότα, που θα βιώσει ο τουρίστας κατά τη διάρκεια διαμονής και δραστηριότητάς του, (Kane και Tucker, 2004). Προκύπτει, επίσης, ότι στον τουρισμό περιπέτειας σημασία δίνεται στον προορισμό και στις εμπειρίες που θα προσφερθούν και όχι τόσο στο ταξίδι.

Σήμερα, οι επικίνδυνες δραστηριότητες αναψυχής έχουν αποκτήσει τεραστία δημοτικότητα. Οι άνθρωποι που μετέχουν σε επικίνδυνες δραστηριότητες δεν είναι πλέον μόνο νέοι άντρες αλλά το πεδίο συμμετοχής έχει επεκταθεί σε διάφορες ηλικιακές ομάδες ανδρών και γυναικών. Η αύξουσα αυτή ζήτηση για περιπέτεια ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1980 σε σταδιακά εκρηκτικό βαθμό με συνέπεια να αναπτύσσεται επαγγελματικά ο τομέας της εμπορευματοποιημένης περιπέτειας. Τα ΜΜΕ έπαιξαν βασικό ρόλο στη διάδοση των ρισοκίνδυνων δραστηριοτήτων αναψυχής. Για παράδειγμα, η ορειβασία σε υψηλό υψόμετρο και η αναρρίχηση σε βράχο αποτελούνται από μικρές ομάδες «ενθουσιωδών» ατόμων, (Creyeratall, 2003).

Ήδη από την δεκαετία του '80, πολλοί ερευνητές ασχολήθηκαν με την «αναψυχή περιπέτειας» στην οποία συμπεριέλαβαν τρία δομικά χαρακτηριστικά: τον *κίνδυνο*, το *επίπεδο δεξιοτήτων* και τα *κίνητρα* (Schuett 1994). Ο Ewert, ως θεωρητικός της περιπέτειας αναψυχής ισχυρίστηκε ότι η ανάληψη κινδύνου δεν είναι το πρωταρχικό κίνητρο ώστε να εξηγήσει το λόγο που οι τουρίστες επιλέγουν τη περιπέτεια. Αντίθετα στη μελέτη του, επικεντρώθηκε στο φόβο και το άγχος στην αναψυχή περιπέτειας, ενώ ο φόβος προέρχεται συχνά από την αντίληψη του κινδύνου και μειώνεται μέσα από την συμμετοχή στην περιπέτεια, (Ewert, 1988, 1994). Ένας άλλος λόγος για τον οποίο ο τουρισμός περιπέτειας είναι αμφισβητούμενη έννοια, όπως ισχυρίζεται ο Mckay (2014), οφείλεται στις «συγγενικές ρίζες» του τουρισμού περιπέτειας με την ψυχαγωγία περιπέτειας. Το στοιχείο διαφοροποίησης δεν είναι ο κίνδυνος αλλά η εμπορική συναλλαγή. Στον

περιπετειώδη τουρισμό υπάρχει ένας εμπορικός φορέας οποίος πουλάει ένα προϊόν, ενώ σε μια περιπετειώδη αναψυχή, δεν πραγματοποιείται καμία εμπορική συναλλαγή, ο τουρίστας έχει δικό του εξοπλισμό και η δραστηριότητα είναι είτε μόνη είτε ανεπίσημα καθοδηγούμενη (McKay, 2014). Γενικότερα στην τουριστική βιβλιογραφία περιπέτειας παρατηρείται μια κοινή διαπίστωση ότι, τόσο η σωματική δραστηριότητα όσο και ο κίνδυνος που ενυπάρχουν στις δραστηριότητες περιπέτειας, παράγουν ψυχαγωγικές εμπειρίες, (Lynch και Dubbens, 2015). Το γεγονός ότι υποθέσεις εστιάζονται περισσότερο στον κίνδυνο, αποκρύπτει άλλα σημαντικά στοιχεία, όπως είναι η κοινωνική αλληλεπίδραση, η διαχείριση του άγχους, η ψυχαγωγία κ.α.

Η αξιοποίηση της τουριστικής εμπειρίας, από τους εμπλεκόμενους τουριστικούς φορείς, βοήθησε να ενταχθεί η περιπέτεια ως τουριστικό δρώμενο και να γίνει μέρος του ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος (Hall, 1992).

Η σύγκλιση απόψεων οδήγησε σε κάποιες παραμέτρους που χαρακτηρίζουν αυτό το είδος του τουρισμού όπως:

Ανάληψη ρίσκου

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού των Ηνωμένων Εθνών (που είναι υπεύθυνος για την προώθηση του βιώσιμου και παγκοσμίως προσβάσιμου τουρισμού) το στοιχείο του ρίσκου είναι η κατάσταση που εκθέτει έναν άνθρωπο ή μια διαδικασία σε κίνδυνο, βλάβη ή και απώλεια (UNWTO 2014).

Ρίσκο για τους Gass και Priest, (1997), είναι η πιθανότητα απώλειας σε τέσσερις διαστάσεις: η *σωματική* (τραυματισμός), η *ψυχολογική* (φόβος), η *κοινωνική* (αίσθηση ντροπής), και η *οικονομική* (απώλεια εξοπλισμού) (Priest και Gass, 1990, όπως αναφέρεται στους Belogiannis κ.ά. 2007, σελ.415). Στη σημερινή εποχή το να επιδιώκει ένας άνθρωπος να βιώσει το στοιχείο του κίνδυνου και του ρίσκου μέσα από οποιαδήποτε δραστηριότητα αποτελεί σχετικά ένα οξύμωρο φαινόμενο καθώς οι σύγχρονες δυτικές κοινωνίες προσφέρουν ποικίλλα είδη ανέσεων και εύκολων τρόπων ζωής περιορίζοντας κατά πολύ τους φυσικούς κινδύνους, (Belogiannis κ.ά. 2007, Lyng 1990). Ο Lyng υποστήριξε ότι αυτή η ευκολία στον σύγχρονο τρόπο ζωής ωθεί μεγάλο μέρος του κόσμου σε μια προσπάθεια αναζήτησης του εαυτού του.

Επιδιώκει να βιώσει νέες, δυνατές συγκινήσεις από αθλήματα και δραστηριότητες όχι και τόσο διαδομένες όπως τα συνήθη πρότυπα αναψυχής (Lyng,

1990). Το ρίσκο για τον τουρίστα περιπέτειας είναι η αναζήτηση της ευχαρίστησης και η διαφυγή από τη συνηθισμένη καθημερινότητα.

Η αναζήτηση έντονων συγκινήσεων έχει συσχετιστεί με την αναζήτηση του ρίσκου. Η *Αναζήτηση Διέγερσης Συναισθημάτων* είναι η κλίμακα η οποία μετράει την διέγερση εξηγώντας τη σχέση μεταξύ συναισθηματικών αντιδράσεων και έντασης του ερεθίσματος. Η κλίμακα αυτή διατυπώθηκε από τον Zuckerman το 1979. Μετέπειτα διενεργήθηκαν πληθώρα ερευνών κυρίως σε ανθρώπους αθλημάτων περιπέτειας βασιζόμενες σε αυτή την κλίμακα. Η αναζήτηση διέγερσης συναισθημάτων, ήταν για πολλά άτομα ο λόγος ή καλύτερα το κίνητρο για την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες υψηλής έντασης και ρίσκου αλλά και ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς, (Belogiannis κ.ά., 2007). Το χαρακτηριστικό γνώρισμα της αναζήτησης συναισθημάτων ορίζεται «ως η αναζήτηση ποικίλων, καινοφανών, πολύπλοκων και έντονων αισθήσεων και εμπειριών και η προθυμία να αναληφθούν φυσικοί, κοινωνικοί, νομικοί και οικονομικοί κίνδυνοι για χάρη τέτοιων εμπειριών», (Zuckerman, 1994, όπως βρίσκεται στον Próchniak 2017 σελ.1). Η αναζήτηση συναισθημάτων αφορά τη συμμετοχή σε ακραία αθλήματα η οποία καθοδηγείται από μια ενσωματωμένη ανάγκη για νέες εμπειρίες και έντονες αισθήσεις, (Brymer και Schweitzer, 2013). Για να δώσουμε μια πιο σαφή εξήγηση, πρέπει να βασιστούμε στους βιολογικούς, ψυχο-φυσιολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν συγκεκριμένες προτιμήσεις και συμπεριφορές. Η συμμετοχή σε ακραία αθλήματα οδηγείται από μια εσωτερική ανάγκη για νέες εμπειρίες και έντονες συγκινήσεις (Próchniak, 2017). Η συμμετοχή σε ακραία αθλήματα οδηγείται από μια εσωτερική ανάγκη για νέες εμπειρίες και έντονες συγκινήσεις.

Ο Zuckerman χαρακτηρίζει τους ανθρώπους που υιοθετούν επικίνδυνες υπαίθριες συμπεριφορές, ως «αναζητητές αίσθησης» («sensation seekers»). Για τους αναζητητές αίσθησης η άγρια φύση είναι ένας λόγος, ένα κίνητρο για να βιώσει κάποιος την περιπέτεια καθώς για αυτούς το άγριο φυσικό περιβάλλον είναι πηγή διέγερσης, (Zuckerman, 1994). Η συμπεριφορά περιπέτειας είναι μια βιωματική μέθοδος για την εκμάθηση νέων ικανοτήτων η οποία ενεργοποιεί τις αισθήσεις και βασίζεται στην προσωπική εμπειρία, (Priest και Martin, 1989, όπως αναφέρεται στον Próchniak, 2017, σελ.2).

Είναι ευρέως διαδεδομένο ότι στο τουρισμό περιπέτειας υπάρχει μια έντονη αλληλεπίδραση μεταξύ του κινδύνου και των ικανοτήτων. Έτσι οι τουρίστες περιπέτειας σκοπίμως επιζητούν τον κίνδυνο και αυτό τους δίνει ένα μοναδικό χαρακτηριστικό σε σύγκριση με άλλους (Walle, 1997). Όπως επισήμανε ο Sung, ο κίνδυνος είναι το στοιχείο που προσφέρει απόλαυση σε μια δραστηριότητα και η ενδεχόμενη απουσία του, οδηγεί είτε σε μείωση της ικανοποίησης είτε και σε απουσία ενδιαφέροντος για συμμετοχή (Sung et.al, 1997).

Ο κίνδυνος μπορεί να διαχωριστεί σε τρία είδη: τον απόλυτο, τον πραγματικό, και τον αντιληπτό, (Haddock, 1993, όπως βρίσκεται στους Prayag και Jankee, 2009 σελ. 2). Ο πραγματικός κίνδυνος μετριέται και αξιολογείται από φορείς που διεξάγουν δραστηριότητες περιπέτειας, όπως για παράδειγμα το ράφτιγκ, καθώς αυτοί εφαρμόζουν διαδικασίες και μέτρα ασφαλείας ώστε να μειώσουν κατά πολύ τις πιθανότητες του πραγματικού κινδύνου, (Prayag και Jankee, 2009).

Ο πραγματικός κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανότητα που εκθέτει ένα άνθρωπο σε βλάβη -τραυματισμό, ενώ αντίθετα, ο αντιληπτός κίνδυνος αξιολογείται κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και είναι η αίσθηση των συμμετεχόντων, που νιώθουν για την ανασφάλεια και την αβεβαιότητα της έκβασης μιας δραστηριότητας, (Ewert και Hollenhorst 1989, Haddock 1993, όπως αναφέρεται στους Prayag και Jankee, 2009, σελ. 2).

Αυτά τα τελευταία προκύπτουν και από τις συνεντεύξεις που πάρθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής, (Κεφ. 3., Έρευνα, 3.2 Αποτελέσματα έρευνας).

Το αίσθημα και η ψυχολογία του φόβου

Ο φόβος προκαλείται κατά τη στιγμή που οι άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με μια πρόκληση αναγνωρίζοντας τους σχετικούς κινδύνους και αντιλαμβάνονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα γεγονότα που μπορεί να ακολουθήσουν, κατανοώντας τόσο τα θετικά όσο και τα αρνητικά αποτελέσματα. Μερικά λεπτά πριν την κάθε δραστηριότητα δημιουργείται στους τουρίστες περιπέτειας μια «ολική συνειδητοποίηση» που σχετίζεται με το φόβο και το κίνδυνο και συνεπάγεται με την αναγνώριση, ότι η δράση θα πραγματοποιηθεί και θα προκύψουν ρεαλιστικές συνέπειες οι οποίες μπορεί να είναι θετικές και αρνητικές. Το συναίσθημα του φόβου έρχεται όταν ο συμμετέχων φαντάζεται ότι μπορεί να του συμβεί το

χειρότερο, (Carnicelli-Filho et al., 2010). Αυτή η φαντασία, καθορίζει τη ψυχολογική κατάσταση του και συμπεριφορά διότι η πιθανότητα της αποτυχίας συνοδεύει το φόβο, (Machado 2006, όπως βρίσκεται στους Carnicelli-Filho et al., 2010). Κατά τη διάρκεια μιας περιπέτειας, η εμπειρία του ακραίου φόβου που βιώνει εκείνη τη στιγμή ο συμμετέχων, προκαλεί μια αίσθηση διαστολής του χρόνου, δηλαδή μια μικρή χρονικά δοκιμασία που μπορεί να γίνεται αντιληπτή ως μια αιωνιότητα. Αυτή άποψη είναι δύσκολο να εξετασθεί πλήρως ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, καθώς απαιτείται πραγματικός, απροσδόκητος και άμεσος φόβος βίαιου θανάτου για να ενεργοποιηθεί αυτή η αντίληψη – αίσθηση, (Buckley, 2014).

Αν η αντιπαράθεση με τον κίνδυνο σχετίζεται με το φόβο και ο φόβος θεωρείται ως το κίνητρο για τη συμπεριφορά αποφυγής το ερώτημα παραμένει, γιατί ορισμένοι άνθρωποι αναζητούν κίνδυνο αναψυχής αθλητισμού, (Coogan και Brown, 1999).

Τα κίνητρα (push & pull motivations)

Το κίνητρο είναι ο παράγοντας που προκαλεί την ανάγκη στο άτομο για να ασχοληθεί με τον τουρισμό περιπέτειας, κατέχοντας κεντρικό ρόλο στην κατανόηση της ταξιδιωτικής συμπεριφοράς και στη λήψη αποφάσεων, (Beckman et al., 2017). Ο Buckley και πολλοί άλλοι ερευνητές, περιέγραψαν ορισμένα κίνητρα που οδηγούν στο τουρισμό περιπέτειας και τα οποία είναι, ο κίνδυνος, η συγκίνηση, η σωματική δραστηριότητα και η επαφή με το φυσικό περιβάλλον. Ο κίνδυνος είναι γενικότερα για τη πλειονότητα του πληθυσμού ένας αποτρεπτικός παράγοντας για αποφυγή διαφόρων δραστηριοτήτων όμως για τους περιπετειώδεις τουρίστες είναι μια αιτία ενεργοποίησης. Πέρα από την τεράστια σημασία που κατέχει, δεν είναι το μοναδικό κίνητρο. Η βιβλιογραφία έδειξε ότι για να μετρήσουμε τα κίνητρα για δραστηριότητες αναψυχής, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τη Κλίμακα Ψυχαγωγικής Εμπειρίας, (Beckman et al., 2017). Η κλίμακα αυτή αναπτύχθηκε από τους Manfredo et al., (1996), στηριζόμενοι στην συλλογή στοιχείων τα οποία έδειξαν την κινητοποίηση των ανθρώπων για αναψυχή από τη δεκαετία του '70, (Manfredo et al., 1996).

Τα κίνητρα και οι αντιλήψεις για τους κινδύνους των ανθρώπων που αναζητούν την περιπέτεια διαφέρουν ανάλογα με την εθνικότητά τους, την προγενέστερη εμπειρία που διαθέτουν, το φύλο και το επίπεδο της εκπαίδευσής

τους. Ειδικότερα η προγενέστερη εμπειρία παίζει πολύ μεγάλο ρόλο, στην έρευνα των Fluker και Turner (2000), για το άθλημα του rafting στην Αυστραλία. Τα κίνητρα των τουριστών με προηγούμενη εμπειρία στο rafting διέφεραν κατά πολύ συγκριτικά με τουρίστες με μικρότερη εμπειρία.

Οι έμπειροι τουρίστες, αναζητούν την απόλαυση της δραστηριότητας, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την ανάγκη τους να βρεθούν σε άμεση επαφή με το φυσικό περιβάλλον. Σε αυτή την ομάδα τουριστών τα κίνητρα και ο αντιληπτός κίνδυνος επηρεάζονται από την εμπειρία τους. Αντίθετα, οι τουρίστες με ελάχιστη ή καθόλου εμπειρία, συμμετείχαν στην δραστηριότητα του rafting για να βιώσουν μια διαφορετική-εναλλακτική μορφή διακοπών, επιχειρώντας να ικανοποιήσουν το κίνητρό τους για αναζήτηση νέων εμπειριών, (Fluker και Turner, 2000, όπως βρίσκεται στους Prayag και Jankee, 2009, σελ. 4).

Κάτι ανάλογο, ερεύνησαν και η Kajtna et al., (2000), των οποίων η έρευνα αφορούσε την συναισθηματική σταθερότητα σε υψηλά επίπεδα αθλητών, που ασχολούνται με σπορ υψηλού ρίσκου. Τα αποτελέσματα της έρευνας φανέρωσαν ότι οι αθλητές υψηλού ρίσκου διαθέτουν μεγαλύτερη συναισθηματική σταθερότητα σε σύγκριση με αθλητές μετρίου ή καθόλου ρίσκου. Η συναισθηματική σταθερότητα προϋποθέτει έλεγχο των συναισθημάτων. Συγκεκριμένα σε ριψοκίνδυνες καταστάσεις παραμένουν ψύχραιμοι και μπορούν και αντιμετωπίζουν καλύτερα τις ξαφνικές αλλαγές. Όλο αυτό τους δίνει σταθερότητα και ικανοποίηση συμβάλλοντας αισιόδοξα στη διαχείριση του άγχους, (Kajtna et al., 2000).

Ο Celsi et al., (1993) προέταξαν την άποψη ότι διάφορα διαπροσωπικά και ενδο-προσωπικά κίνητρα επηρεάζουν τη συμμετοχή σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες υψηλού κινδύνου. Αυτά τα κίνητρα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

- ο στα κανονιστικά (*normative*),
- ο στα ηδονιστικά
- ο και στα κίνητρα *αυτό-αποτελεσματικότητας*.

Τα *κανονιστικά* κίνητρα μπορεί να λειτουργούν με περίπλοκο τρόπο, (Celsi et al., 1993). Αφορούν εξωτερικά κίνητρα και σχετίζονται με την ανάγκη του ανθρώπου να ακολουθήσει τα κοινωνικά πρότυπα συνήθως του περιβάλλοντος ή της μικρής κοινωνικής ομάδας με την οποία διεξάγει περιπετειώδεις δραστηριότητες. Το κοινωνικό περιβάλλον προς ένα τουρίστα περιπέτειας αποτελεί μια ισχυρή επιρροή στο να επιλέξει να ασχοληθεί με αθλήματα υψηλού ρίσκου,

καθώς συμβάλει στη δημιουργία μια νέας ταυτότητας μέσω της ένταξης και της αποδοχής σε ένα νέο κοινωνικό περιβάλλον, (Celsi et al., 1993, όπως βρίσκεται στους Belogiannis et al. 2007, σελ. 419).

Για τους Belogianni et al., (2007), ο σημαντικότερος παράγοντας για να συμμετέχει ένας τουρίστας σε περιπέτεια με υψηλό ρίσκο είναι τα εσωτερικά κίνητρα στα οποία εντάσσονται τα ηδονιστικά και τα κίνητρα αυτό-αποτελεσματικότητας.

Τα *ηδονιστικά* κίνητρα είναι κίνητρα που φέρνουν ευχαρίστηση στον συμμετέχοντα διότι ικανοποιούν την ανάγκη για την βίωση νέων, έντονων περιπετειωδών καταστάσεων. Αυτή η ηδονή και η ικανοποίηση προέρχονται μέσα από την τέλεση του αθλήματος υψηλού ρίσκου αλλά και από την αναζήτηση του αγνώστου μέσα από ένα απρογραμματίστο ταξίδι, (Celsi et al., 1993). Η αποκορύφωση των συναισθημάτων δεν επέρχεται μόνο από την ποσότητα και την ένταση των πρωτόγνωρων συναισθημάτων αλλά πολύ περισσότερο από την ποιότητά τους, (Csikzentmihalyi, 1990). Φτάνοντας σε ένα υψηλό επίπεδο διέγερσης κατά τη στιγμή της περιπέτειας ο τουρίστας βιώνει την κάθαρση μέσω της απόλυτης ταύτισης με την δραστηριότητα την οποία εκτελεί. Επομένως, τα ηδονιστικά κίνητρα, αποτελούν την επιθυμία του ανθρώπου να αισθανθεί ευχαρίστηση και ικανοποίηση. Επίσης είναι καθοριστικός παράγοντας στη διαμόρφωση συμπεριφοράς σε καταστάσεις υψηλού κινδύνου. Με άλλα λόγια, τα θετικά συναισθηματικά αποτελέσματα, που περιμένουν να βιώσουν, είναι ένας από τους πρωταρχικούς λόγους που οι άνθρωποι εμπλέκονται σε επικίνδυνες συμπεριφορές, (Celsi et al., 1993).

Τα κίνητρα *αυτό-αποτελεσματικότητας* σχετίζονται με την αίσθηση της τελειοποίησης η οποία αποτελεί το ισχυρότερο κίνητρο στην αναζήτηση της περιπέτειας, (Bandura, 1997), όπως βρίσκεται στους Belogiannis et al., 2007, σελ. 419). Η ανάγκη για αυτό-αποτελεσματικότητα, είναι η ανάγκη να νιώθει ο συμμετέχων αυτοπεποίθηση και ικανότητα σε μια επικίνδυνη δοκιμασία. Το αίσθημα της αυτοπεποίθησης επιπλέον αυξάνεται όταν οι νέες δεξιότητες, που αναπτύσσει ο συμμετέχων, συνυπάρχουν με την επιτυχία σε ένα άθλημα (Creyer et al., 2003). Η αυτογνωσία και ο έλεγχος σε δραστηριότητες υψηλού ρίσκου είναι βασικές προϋποθέσεις ώστε να μειωθεί η πιθανότητα του κινδύνου και να φτάσει ο συμμετέχων στην επιτυχή επίτευξη της δραστηριότητας. Η επιτυχία λοιπόν σε μια

περιπετειώδη δοκιμασία βελτιώνει το επίπεδο της αυτό-αποτελεσματικότητας και ορίζει σε μεγάλο βαθμό την ανάληψη του ρίσκου. Κατά συνέπεια δίνει επιπλέον κίνητρο στην ανάληψη νέας ή ακόμα και δυσκολότερης δραστηριότητας. Όλη αυτή η διαδικασία, ωθεί τον τουρίστα περιπέτειας σε μια διαρκή εσωτερική μάχη αυτό-επιβεβαίωσης των δυνατοτήτων, οι οποίες ενισχύουν την αυτοπεποίθησή του, (Belogiannis et al., 2007). Η αυτό-αποτελεσματικότητα συνδέεται θετικά με τη συχνότητα και τη δυσκολία των υπαίθριων δραστηριοτήτων ανεξάρτητα από τις μορφές τους. Η αυξανόμενη αίσθηση αυτοεκτίμησης ενθαρρύνει τη συμμετοχή σε εθελοντικές υπαίθριες δραστηριότητες σε επικίνδυνα φυσικά περιβάλλοντα, (Celsi et al., όπως βρίσκεται στον Próchniak, 2017, σελ.2).

Η πλειοψηφία των τουριστών περιπέτειας και συγκεκριμένα εκείνοι που συμμετέχουν σε αθλήματα με υψηλό ρίσκο προσδοκούν να ζήσουν έντονες συγκινήσεις αλλά χωρίς να είναι απαραίτητο να «υποχρεούνται» να υιοθετούν ένα τρόπο ζωής ανάλογο με αυτό που ακολουθούν οι μικρές κοινωνικές ομάδες αυτών των αθλημάτων, πιθανόν, είτε λόγω τρόπου ζωής και ιδιοσυγκρασίας είτε γιατί δεν θέλουν.

Ο προορισμός

Στο τουρισμό περιπέτειας ο προορισμός είναι πολύ κρίσιμο ζήτημα καθώς αποτελεί ένα από τα δομικά του στοιχεία. Η «αφοσίωση προορισμού» (“destination loyalty”) είναι η ικανοποίηση των τουριστών απέναντι σε έναν προορισμό που τον οδηγεί και στην επανέπίσκεψη αλλά και στη δημιουργία θετικής φήμης, (Yoon και Uysal, 2005). Ο όρος αυτός αποτελεί κλειδί για τη μελέτη και κατανόηση της τουριστικής συμπεριφοράς στη περιπέτεια, (Triantafillidou και Petala, 2016).

Στη βιβλιογραφία του τουρισμού περιπέτειας αναφέρεται συχνά η έννοια της «αφοσίωσης προορισμού» και έχει κατηγοριοποιηθεί ως προτίμηση στην επίσκεψη, πρόθεση για σύσταση, πρόθεση για επίσκεψη και αντιληπτό όφελος, (Sato et al., 2016). Η «αφοσίωση προορισμού» ορίζεται ως ο συναισθηματικός δεσμός που έχει αναπτύξει ο καταναλωτής με ένα συγκεκριμένο τόπο διακοπών. Η συχνότερη επισκεψιμότητα ενός προορισμού συνεπάγεται με ισχυρότερη προσκόλληση των τουριστών περιπέτειας προς τον προορισμό. Δηλαδή, μέσα από επανειλημμένες εμπειρίες περιπέτειας βελτιώνεται η τουριστική ζήτηση ενός προορισμού, (Triantafillidou και Petala, 2016). Η συσχέτιση μιας τοποθεσίας εξελίσσεται σε

βάθος χρόνου ανάμεσα στον τουρίστα και στον προορισμό περιπέτειας προσκομίζοντας θετικές εμπειρίες.

Η αφοσίωση τοποθεσίας αποτελείται από δύο σκέλη, την ταυτότητα τοποθεσίας και την εξάρτηση τοποθεσίας. Η ταυτότητα τοποθεσίας συνδέεται με «*τις διαστάσεις του εαυτού που καθορίζουν την προσωπική ταυτότητα του ατόμου σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον*», (Sato et al, 2016, σελ. 2). Σύμφωνα με τους Prayag και Jankee (2009), οποιαδήποτε τοποθεσία μπορεί να αποτελέσει αντιπροσωπευτικό σημείο εστίασης για τη ζωή ενός ατόμου και συνεπώς δημιουργείται ένα είδος ταυτότητας. Αυτή η συσχέτιση ταυτότητας ενός προορισμού με έναν τουρίστα προκύπτει όταν ο τουρίστας περιπέτειας αυτοπροσδιορίζεται με την τοποθεσία στην οποία διαδραματίζεται η περιπέτεια. Η εξάρτηση ενός προορισμού σχετίζεται με την αντίληψη του τουρίστα, η οποία διαμορφώνεται με βάση τις εμπειρίες και τα βιώματα που προκύπτουν από την άσκηση της περιπέτειας στο συγκεκριμένο προορισμό. Επομένως, όταν ένας καταναλωτής εξαρτάται από έναν τόπο στον οποίο του παρέχονται οι ανάλογες τουριστικές υπηρεσίες, τότε δύσκολα ο τόπος αυτός αντικαθίσταται από άλλους τόπους, (Prayag και Jankee, 2009).

Το περιβάλλον και η φύση

Οι τουρίστες περιπέτειας δεν ελκύονται μόνο από συγκινήσεις που προέρχονται από τη δραστηριότητα αλλά και από το φυσικό περιβάλλον και γενικότερα τον υπαίθριο χώρο που περιβάλλει έναν τόπο, (Buckley, 2000). Η επιρροή του περιβάλλοντος στις συναισθηματικές αντιδράσεις των τουριστών δεν έχει μελετηθεί σε βάθος, (Prayag και Jankee, 2009). Ένα τοπίο μοναδικής ομορφιάς και σπανιότητας αποτελεί κίνητρο για συμμετοχή στη τουριστική περιπέτεια διότι για πολλούς το ίδιο το φυσικό περιβάλλον είναι η εμπειρία, που επιδιώκεται να αποκτηθεί. Για παράδειγμα, οι τουρίστες ράφτινγκ ελκύονται ιδιαίτερα από τα φυσικά χαρακτηριστικά υπαίθριου τοπίου, (Buckley, 2006), καθώς όπως τονίζουν οι Prayag και Jankee, (2009), τέτοιοι τουρίστες έχουν έντονη την ανάγκη να απολαύσουν τη φύση και τα χαρακτηριστικά της και να αποκτήσουν θετικές συναισθηματικές αντιδράσεις. Άρα το κίνητρο για να έρθει κάποιος κοντά με την εμπειρία της φύσης θα φέρει στον τουρίστα μια θετική συναισθηματική αντίδραση, (Prayag και Jankee, 2009).

2.3 ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Η συμμετοχή σε περιπετειώδη τουριστική δραστηριότητα προϋποθέτει τόσο το προσωπικό κίνητρο όσο και τη δυνατότητα διάθεσης χρόνου αλλά και χρήματος, σε συνδυασμό όλων αυτών με το στοιχείο του κινδύνου. Οι άνθρωποι που αποφασίζουν να ακολουθήσουν κάτι τέτοιο δίνουν μεγάλη σημασία και αξία στο συνολικό τουριστικό προϊόν της περιπέτειας. Η αξία αυτή προκύπτει είτε από την κοινωνική εμπειρία κατά τη διάρκεια της διαμονής είτε από το κοινωνικό κεφάλαιο το οποίο είναι συνέπεια της περιήγησης όπως επίσης και από την προσωπική, συναισθηματική εμπειρία της ίδιας της δραστηριότητας, (Buckley, 2014).

- ✓ Είναι άτομα νεαρής ηλικίας και νεότερα συγκριτικά από τουρίστες που δεν αποζητούν περιπέτεια.
- ✓ Είναι αναγνώστες κυρίως του National Geographic Traveler και γενικότερα δημοσιευμένων περιοδικών με περιεχόμενο την υπαίθρια ψυχαγωγία την περιπέτεια κ.ά.
- ✓ Είναι πιθανόν σε σύγκριση με απλούς τουρίστες να χρησιμοποιήσουν επαγγελματικές υπηρεσίες, όπως εκπαιδευτές, οδηγούς, tour operators ή άλλες υπηρεσίες.
- ✓ Οργανώνουν τα ταξίδια τους ερευνώντας διαδικτυακά και χρησιμοποιούν ευρέως τα κοινωνικά δίκτυα.

Περιοχές με πλούσια φυσική ομορφιά κατατάσσονται από τους τουρίστες περιπέτειας ως τον σημαντικότερο παράγοντα επιλογής, σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες που είναι διαθέσιμες αλλά και το κλίμα του τόπου προορισμού, (ΑΤΤΑ, 2017).

Υπάρχει πληθώρα μελετών και ερευνών πάνω στη ριψοκίνδυνη συμπεριφορά αλλά και στην εθελοντική ανάληψη κινδύνου. Ο Schuett, (1994), ισχυρίστηκε ότι τα άτομα που αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν επικίνδυνες δραστηριότητες διαθέτουν σύνθετες ικανότητες οι οποίες ερμηνεύονται ως *ακραίες δεξιότητες* (edgework skills), (Schuett, 1994). Στην ουσία είναι η ικανότητα του ανθρώπου να διατηρεί και να ασκεί τον έλεγχο σε έκτατες καταστάσεις οι οποίες θεωρούνται από την πλειοψηφία ως ακραίες και ανεξέλεγκτες. Οι γνωστικές δεξιότητες είναι ένα είδος νοητικής δύναμης που βοηθά το άτομο να μη περιβάλλεται από φόβο αλλά να στοχεύει κυρίως στην προσοχή και τις κινήσεις που

θα είναι καθοριστικές ακόμα και σε συνθήκες επιβίωσης. Τα άτομα που αναλαμβάνουν μια δραστηριότητα υψηλού ρίσκου βιώνουν μια κατάσταση «ροής», η οποία σχετίζεται με απόλυτη αφομοίωση στη δραστηριότητα, στην απουσία του εγώ στην αίσθηση ελευθερίας, στην ενίσχυση της αντίληψης, στην αυξημένη συναισθηματική ευαισθησία, στην έντονη συγκίνηση και σε μειωμένη αίσθηση του χρόνου, (Creyer et al., 2003).

Σε πολλές έρευνες, ορισμένοι ορειβάτες δήλωσαν ότι τη στιγμή της ανάβασης βιώνουν μια αίσθηση ελευθερίας καθώς βρίσκονται σωματικά και πνευματικά μακριά από την καθημερινότητα. Αυτό τους απαλλάσσει ως ένα βαθμό από το φόβο και τους δίνει ζωντάνια και ενεργητικότητα, αυτοέλεγχο και αίσθηση αυτό-επιβεβαίωσης. Η προσωπικότητα των αναρριχητών χαρακτηρίζεται από εξωστρέφεια, συναισθηματική σταθερότητα, συμμόρφωση με τις κοινωνικές νόρμες, αναζήτηση ερεθισμάτων και εμπειριών που θα συμβάλλουν στην κοινωνικοποίησή τους. Ορειβάτες διαδρομών υψηλής δυσκολίας, τονίζουν τη σπουδαιότητα της εμπιστοσύνης στις δυνατότητές τους συγκρίνοντας το επίπεδο της πρόκλησης με το επίπεδο των ικανοτήτων τους. Επιδιώκουν να απολαύσουν τη δραστηριότητα απορρίπτοντας το αίσθημα του φόβου, (Belogiannis et al., 2007).

Οι παλαιότεροι τουρίστες περιπέτειας υποκινούνται από τις δυνατότητες για ενθουσιασμό και συγκινήσεις κατά τη συμμετοχή τους σε «ασφαλείς» μαλακές δραστηριότητες περιπέτειας, ξαναζωντανεύουν και απολαμβάνουν σωματική αναζωογόνηση (Cater, 2000, Patterson και Pan, 2007). Άλλοι οδηγοί για τους μεγαλύτερους τουρίστες περιπέτειας περιλαμβάνουν πρόκληση, διασκέδαση, δραστηριότητα, ανακούφιση πλήξης, κοινωνικές ευκαιρίες κατά τη συμμετοχή, σταθερότητα στη ζωή και αίσθηση ολοκλήρωσης. Η βελτίωση της υγείας, το αυξημένο προσδόκιμο ζωής, ο περισσότερος ελεύθερος χρόνος και τα αυξημένα επίπεδα πλούτου παράγουν εξωτερικά κίνητρα που οδηγούν στη συμμετοχή. Οι ηλικιωμένοι είναι κυρίως έτοιμοι να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες τουριστικής περιπέτειας λόγω των αντιληπτών οφελών που ενδεχομένως απολαμβάνουν να αποσυρθούν, να έχουν ένα καθιερωμένο δίκτυο φίλων και να συμμετέχουν λιγότερο στην οικογενειακή ζωή (Sugerman, 2001). Οι περισσότερες έρευνες επικεντρώθηκαν σε ηλικιωμένους ή τρίτους, ηλικίας άνω των 55 ετών, αλλά αυτό είναι περιορισμένο (Boyes, 2013).

Οι γηραιότεροι τουρίστες περιπέτειας υποκινούνται από τις δυνατότητες για ενθουσιασμό και συγκινήσεις κατά τη συμμετοχή τους σε «ασφαλείς» μαλακές δραστηριότητες περιπέτειας, ξαναζωντανεύουν και απολαμβάνουν σωματική αναζωογόνηση, (Cater, 2000, Patterson και Pan, 2007). Άλλοι οδηγοί για τους μεγαλύτερους τουρίστες περιπέτειας περιλαμβάνουν πρόκληση, διασκέδαση, δραστηριότητα, ανακούφιση πλήξης, κοινωνικές ευκαιρίες κατά τη συμμετοχή, σταθερότητα στη ζωή και αίσθηση ολοκλήρωσης. Η βελτίωση της υγείας, το αυξημένο προσδόκιμο ζωής, ο περισσότερος ελεύθερος χρόνος και τα αυξημένα επίπεδα πλούτου παράγουν εξωτερικά κίνητρα που οδηγούν στη συμμετοχή. Οι ηλικιωμένοι κυρίως είναι εγγενώς καθοδηγούμενοι να ασχολούνται με δραστηριότητες τουριστικής περιπέτειας εξαιτίας των αντιληπτών οφελών που ενδεχομένως απολαμβάνουν.

Από αυτή την παραδοσιακή προοπτική, η συμμετοχή σε ακραία αθλήματα κρίνεται συχνότερα ως παθολογική, κοινωνικά απαράδεκτη, αρνητική και αποκλίνουσα. Οι συμμετέχοντες περιγράφονται συχνά ως εγωιστικά εφηβικά αγόρια που «γοητεύονται με την ατομικότητα, τον κίνδυνο και τον κίνδυνο του αθλητισμού» (Brymer και Schweitzer, 2013).

Τέλος, υπάρχουν διαφορές μεταξύ των φύλων, όσον αφορά τα ποσοστά συμμετοχής και εξειδίκευσης σε διαφορετικούς τύπους δραστηριοτήτων περιπέτειας σε εξωτερικούς χώρους, ενώ οι άνδρες πιθανόν να συμμετέχουν στις δραστηριότητες υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής και να εμπλέκονται πιο τακτικά από τις γυναίκες, (Bialeschki και Henderson, 2000, Hvenegaard, 2002). Οι κινητικές ανισότητες είναι εμφανείς μεταξύ ανδρών και γυναικών συμμετεχόντων. Ενώ ο ανταγωνισμός και η πρόκληση αποτελούν σημαντικά κίνητρα για την συμμετοχή των ανδρών σε δραστηριότητες αναψυχής, (Jackson και Henderson, 1995), τα θηλυκά έχουν πιο ισχυρό κίνητρο να μάθουν νέες δεξιότητες σε ένα υποστηρικτικό υπαίθριο περιβάλλον, να αποφύγουν τους στερεότυπους ρόλους των φύλων τους και να συνδεθούν με άλλες γυναίκες, (Pomfet και Bramwell, 2016).

2.4 ΣΧΕΣΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ – ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ – ΑΝΑΨΥΧΗΣ

Ο τουρισμός είναι μια εμπορική βιομηχανία καθώς και ένα κοινωνικό φαινόμενο. Πακέτα περιηγήσεων πακέτα και πώληση εμπορικών προϊόντων σε ιδιώτες πελάτες. Η δυναμική της βιομηχανίας, η συμπεριφορά των εμπλεκόμενων ατόμων, οι προορισμοί και οι επιπτώσεις τους συνδέονται στενά με τη δομή αυτών των προϊόντων. Εάν πρόκειται να κατανοήσουμε κάποια από τις πιο λεπτές πτυχές του τουριστικού τομέα, σίγουρα θα πρέπει πρώτα να εκτιμήσουμε τα βασικά συστατικά, τα προϊόντα λιανικής τουρισμού, (Buckley, 2006).

Σε γενικές γραμμές, αυτό σημαίνει καθοδηγούμενες εμπορικές εκδρομές, όπου η κύρια έλξη είναι μια υπαίθρια δραστηριότητα στο φυσικό έδαφος και απαιτεί γενικά εξειδικευμένο εξοπλισμό ενώ ταυτόχρονα είναι συναρπαστική για τους συμμετέχοντες πελάτες της περιοδείας. Οι πελάτες μπορούν να χειρίζονται τον ίδιο τον εξοπλισμό ή απλώς να είναι επιβάτες. Αυτός είναι ένας εμπειρικός ορισμός που προσανατολίζεται στο προϊόν και όχι ένας φιλοσοφικός προσανατολισμός του ανθρώπου. Διαφορετικοί πελάτες στην ίδια περιοδεία μπορεί να έχουν διαφορετικές δεξιότητες, δημογραφικά στοιχεία, συναισθήματα, προσδοκίες και εμπειρίες, αλλά πάντοτε αγοράζουν την ίδια περιοδεία (Buckley, 2006).

Ο περιηγητικός τουρισμός έχει αυξηθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια, όπως η υπαίθρια αναψυχή έχει γίνει όλο και περισσότερο εμπορική, (Buckley, 1998, Johnson και Edwards, 1994, Travel Industry Association of America, 2005). Σε ένα μεγάλο μέρος του ανεπτυγμένου κόσμου, η υπαίθρια αναψυχή αντιμετωπίζεται σήμερα περισσότερο ως αγοραστική εμπειρία βραχυπρόθεσμων διακοπών παρά ως σταδιακά αποκτηθείσα ικανότητα ζωής, (Buckley, 2004, Kane και Zink, 2004). Αυτό μπορεί να οφείλεται εν μέρει στην αυξανόμενη χρήση εικόνων περιπέτειας στη λιανική διαφήμιση, (Buckley, 2003, Cater, 2005). Ο τουρισμός περιπέτειας έχει οριστεί με διάφορους όρους, (Bentley και Page, 2001, Buckley, 2000, Hudson, 2002, Page, Bentley και Walker, 2005, Swarbrooke et al., 2003).

Η «*θετική αποτίμηση του ρίσκου και του κινδύνου*», στην πραγματικότητα η πιθανότητα απώλειας αξίας, θεωρήθηκε ως διαφοροποιημένη ψυχαγωγία περιπέτειας από άλλες εμπειρίες αναψυχής στο ταξίδι, (Brannan et al., 1992).

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι θεωρητικοί ορισμοί του τουρισμού περιπέτειας προέρχονται από την υπαίθρια περιοχή αναψυχής επικεντρωμένη στα πιθανά αρνητικά αποτελέσματά της.

Η εμπειρία της περιπέτειας, ωστόσο, φαίνεται να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο στην εξέλιξη του ταξιδιού και ένα εξέχον στοιχείο στη διάκριση της τουριστικής εμπειρίας και των προϊόντων.

Ο Weber, (2001), ισχυρίστηκε ότι οι ορισμοί και η έρευνα μέχρι εκείνη την στιγμή είχαν επικεντρωθεί στην υπαίθρια αναψυχή περιπέτειας, αγνοώντας την πτυχή του τουρισμού, ειδικά την εμπειρία του ταξιδιώτη, (Kane και Tucker 2004).

Οι τυπικές δραστηριότητες, (περιγράφονται διεξοδικά παρακάτω στην ενότητα 2.6), στις περιηγήσεις περιπέτειας περιλαμβάνουν αναρρίχηση, πεζοπορία, θαλάσσιο καγιάκ, καγιάκ στο νερό, ράφτινγκ, καταδύσεις, κολύμβηση με αναπνευστήρα, σκι, σνόουμπορντ, σέρφινγκ, ιστιοπλοΐα, αερόστατο, ιππασία, ορεινή ποδηλασία, snowmobiling και off-road οδήγηση (Buckley, 2006).

Τουρισμός περιπέτειας και αναψυχή

Σύμφωνα με τους Swarbrooke et al., (2003), ο ορισμός της περιπέτειας προϋποθέτει ένα εθελοντικό χαρακτηριστικό, αλλά δεν εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο ο ορισμός αυτός μπορεί να αλλάξει εάν ένα άτομο συμμετέχει ακούσια σε τέτοιες δραστηριότητες, (Carnicelli-Filho et al., 2010).

Η περιπέτεια σχετίζεται με τη δράση (Kane και Tucker, 2004). Ο τουρισμός περιπέτειας είναι επίσης γνωστός για τις έξι μεγάλες διαστάσεις του, δηλαδή τη δραστηριότητα, την εμπειρία, το περιβάλλον, τα κίνητρα, τον κίνδυνο και τις επιδόσεις, (Sung et al., 1997).

Ο περιηγητικός τουρισμός αποτελείται από δραστηριότητες αέρος, θάλασσας και ξηράς, (Hall, 1992, Fennel, 1999, Page et al., 2005, Gajda, 2008).

Ο περιηγητικός τουρισμός κατηγοριοποιείται επίσης σε δύο βασικούς τύπους, οι οποίοι είναι σκληρές και μαλακές περιπέτειες, (Hill, 1995; Millington και Locke, 2001; Ewert και Jamieson, 2003; Miller, 2003; Patterson και Pan, 2007).

Η μαλακή περιπέτεια μπορεί να οριστεί ως δραστηριότητες περιπέτειας που απαιτούν χαμηλό επίπεδο κινδύνου, χαμηλή σωματική προσπάθεια και υποχρέωση. Αυτές οι δραστηριότητες αναλαμβάνονται συνήθως από αρχάριους ή ανθρώπους που θέλουν επίπεδα παθητικής δραστηριότητας, συνοδευόμενοι από έμπειρους οδηγούς, (Schott, 2007). Ο Goodnow, (2005) περιγράφει μαλακά ταξίδια περιπέτειας ως ταξίδια σε νέες και εξωτικές τοποθεσίες με δραστηριότητες χαμηλής δύναμης.

Από την άλλη, η σκληρή περιπέτεια έχει οριστεί ως δραστηριότητες που απαιτούν υψηλό επίπεδο κινδύνου, ακραίες δεσμεύσεις και ανώτερες και μερικές φορές εξειδικευμένες δεξιότητες (Hill, 1995). Ο κίνδυνος και η ικανότητα είναι δύο σημαντικές πτυχές που εμπλέκονται σε σκληρές δραστηριότητες περιπέτειας. Όσοι ασχολούνται με τη σκληρή περιπέτεια είναι γενικά σε αναζήτηση πρόκλησης, αδρεναλίνης και κινδύνου, (Rubin, 1989, Mallett, 1992, Williams και Soutar, 2009).

Ο περιηγητικός τουρισμός γενικά θεωρείται ότι περιλαμβάνει δραστηριότητες εδάφους, αέρος και νερού, που κυμαίνονται από σύντομες συναντήσεις που τροφοδοτούνται με αδρεναλίνη, όπως το άλμα bungee και wind surfing, σε μακρύτερες εμπειρίες, όπως εκδρομές κρουαζιερόπλοιων και ορειβασία. Ωστόσο, οι δραστηριότητες αυτές αλληλεπικαλύπτονται με άλλους τύπους τουρισμού, όπως ο τουρισμός και ο οικοτουρισμός, γεγονός που παρουσιάζει προβλήματα στον σαφή προσδιορισμό των τουριστικών δραστηριοτήτων περιπέτειας. Εντούτοις, οι δραστηριότητες περιπέτειας θεωρούνται συχνά ως διακριτικό επειδή αγκαλιάζουν ορισμένα βασικά στοιχεία: αβέβαια αποτελέσματα, προσδοκώμενα οφέλη, καινοτομία, διέγερση, ενθουσιασμό, κίνδυνο και κίνδυνο πρόκληση, διαφυγή και διαχωρισμό, εξερεύνηση και ανακάλυψη, απορρόφηση και εστίαση και συγκρουόμενα συναισθήματα, Swarbrooke, Beard, (Leckie και Pomfret, 2003, σελ.9 και Pomfret και Bramwell, 2016).

Τελικά, η περιπέτεια είναι μια πολύ υποκειμενική έννοια που γίνεται αντιληπτή και βιωμένη από τους ανθρώπους με διάφορους τρόπους, έτσι ώστε ορισμένοι τουρίστες να βλέπουν τις δραστηριότητες, που ασχολούνται στις διακοπές ως περιπετειώδεις, ενώ άλλες όχι. Η προσωπικότητα, ο τρόπος ζωής και το επίπεδο εμπειρίας των συμμετεχόντων επηρεάζουν το πώς βιώνει ο καθένας την περιπέτεια, (Ewert, 1989, Priest, 1999, Weber, 2001).

2.5 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η μορφολογία του εδάφους στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από τους πολυάριθμους ορεινούς όγκους με τα φαράγγια τους από τα οποία πηγάζουν ορμητικοί μικροπόταμοι. Τα περιορισμένα άλλα πυκνά σε βλάστηση δάση τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως οικοσυστήματα και προστατεύονται από διάφορες συνθήκες. Τα παραπάνω συναντώνται στην ηπειρωτική χώρα, τα νησιά, οι παραλίες και οι ακρογιαλιές δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον ως προς τον τουρισμό περιπέτειας.

Η Ελλάδα είναι μια κατ' εξοχήν ορεινή χώρα, αφού στην επικράτειά της υπάρχουν περισσότερα από 300 μεγαλύτερα ή μικρότερα βουνά. Ο σημαντικότερος ελληνικός ορεινός άξονας είναι η οροσειρά της Πίνδου, που σχηματίζει τη «ραχοκοκαλιά» της ηπειρωτικής χώρας και έχει ως φυσική συνέχεια τα βουνά της Πελοποννήσου και της Κρήτης. Εξάλλου, τα περισσότερα νησιά αποτελούν, στην πραγματικότητα, τις βουνοκορφές της καταποντισμένης Αιγηίδος, που κάποτε συνέδεε την ηπειρωτική Ελλάδα με τη Μικρά Ασία. Το ψηλότερο βουνό της χώρας είναι ο (φημισμένος από την ελληνική μυθολογία) Όλυμπος (στη Μακεδονία), που φτάνει τα 2.917m (κορυφή Μύτικας), ενώ περίπου 40 ορεινά συγκροτήματα, σ' όλη τη χώρα, υπερβαίνουν σε υψόμετρο τα 2000 m.

Τα ελληνικά βουνά χαρακτηρίζονται από την ποικιλομορφία τους, τα σπάνια τοπία και τα μοναδικά δάση τους, μερικά από τα οποία είναι από τα παλαιότερα φυσικά δάση της Ευρώπης. Λόγω του απaráμιλλου φυσικού τους πλούτου (σε χλωρίδα και πανίδα) πολλά από αυτά προστατεύονται ως Εθνικοί Δρυμοί, ενώ παράλληλα, τις τελευταίες δεκαετίες, με τις υποδομές που δημιουργήθηκαν αποτελούν ιδανικούς προορισμούς για όσους θέλουν να απολαύσουν δραστηριότητες τουρισμού. Ενώ η απaráμιλλου φυσικού κάλλους καταγάλανες παραλίες εκ των οποίων οι 404 είναι βραβευμένες με «Γαλάζια Σημαία», δίνουν την δυνατότητα στον τουρίστα να δραστηριοποιηθεί στα θαλάσσια σπορ.

Η γεωμορφολογία της Ελλάδας ενδείκνυται για την υλοποίηση πληθώρας υπαίθριων δραστηριοτήτων τα οποία αποκαλούμε “extreme sports” ή αθλήματα αδρεναλίνης. Τα τελευταία χρόνια, οι ρυθμοί της ζωής στην πόλη, οδηγούν όλο και περισσότερους στο να αναζητούν κάτι έντονο και συναρπαστικό. Έτσι και στην χώρα μας, έχουν οργανωθεί αρκετές σχολές, που διαθέτουν έμπειρους εκπαιδευτές και κατάλληλο εξοπλισμό, ώστε ο καθένας να μπορεί να πραγματοποιήσει ανάλογα με τις δυνατότητές του και τη φυσική του κατάσταση, αυτές τις δραστηριότητες.

Έτσι λοιπόν, είναι πολύ εύκολο να συμμετάσχει κάποιος, σε μια από αυτές τις δραστηριότητες, αφού απευθυνθεί στα έγκυρα και πιστοποιημένα από την ΗΑΤΤΑ (Πανελλήνια Ένωση Τουριστικών Γραφείων και Πρακτόρων) γραφεία, όπου θα δοθούν στον αρχάριο οι σωστές οδηγίες και ο κατάλληλος εξοπλισμός, ώστε η πρώτη επαφή με τα σπορ αυτά να είναι ευχάριστη και να νιώσει την αδρεναλίνη από την πρώτη στιγμή, χωρίς ανασφάλεια. Όσο για τους πιο έμπειρους, αυτοί μπορούν να φτάσουν ακόμα πιο μακριά, νιώθοντας τα όρια του εαυτού τους, βελτιώνοντας τις τεχνικές τους, και πάντα με ασφάλεια, να προσεγγίσουν την φύση, και να βλέπουν μέρη που με κανένα άλλο τρόπο δεν θα μπορούσαν να φτάσουν. Με λίγα λόγια να γνωρίσουν από κοντά τον τουρισμό περιπέτειας.

Τα τελευταία πέντε χρόνια βλέπουμε τα γραφεία που παρέχουν εξορμήσεις τουρισμού περιπέτειας στην Ελλάδα, να οργανώνονται χρόνο με τον χρόνο καλύτερα και να παρέχουν στους καταναλωτές υψηλής ποιότητας προγράμματα με άριστη υποστήριξη. Κορυφαία στον χώρο της είναι η εταιρεία Trekking Hellas που προσφέρει τις υπηρεσίες της σ' όλον τον ελλαδικό χώρο. Πολύ καλές εταιρείες είναι επίσης οι: Paddler, ΑΙρή Club, Μετάβαση, Αδρεναλίνη και Forestland, Alpine Zone, GreekAdventure, Skydive Athens (από τις τρεις τελευταίες πάρθηκαν οι συνεντεύξεις, κεφάλαιο 3 της παρούσας).

Οι παραπάνω εταιρείες έχουν τις βάσεις τους στην Αθήνα έχοντας όμως και γραφεία υποστήριξης στις περιοχές δράσης τους παρέχοντας στους πελάτες τους τον κατάλληλο εξοπλισμό. Μερικές από αυτές έχουν και δικά τους καταλύματα και ξενώνες. Όσο αφορά το προσωπικό αυτό βασίζεται κυρίως σε ανθρώπους με μεράκι και αγάπη για την φύση και την περιπέτεια.

Επίσης είναι ορατό ένα «πάντρεμα» μεταξύ ανθρώπων με γνώσεις και σπουδές στον τουρισμό με ανθρώπους με γνώσεις και σπουδές στον αθλητισμό. Σε γενικές γραμμές πάντως το προσωπικό κρίνεται ως άριστο.

Η περιοχή των Ζαγοροχωρίων είναι ένα μέρος που μπορεί να φιλοξενήσει πολλές δραστηριότητες περιπέτειας. Ειδικά αυτή η περιοχή ήταν προορισμός εύπορων Ελλήνων. Τα τελευταία χρόνια το Ζαγόρι έχει γίνει προορισμός για ξένους τουρίστες. Τώρα πλέον στη περιοχή έρχονται πολλοί ισραηλινοί τουρίστες και είναι αυτός ο λαός που κρατάει τουριστικά την περιοχή. Σήμερα το 85% των επισκεπτών είναι ισραηλινοί.

2.6 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ & ΑΘΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Σ' αυτήν την ενότητα παρατίθενται κάποιες βασικές από τις δραστηριότητες του τουρισμού περιπέτειας. Ως κριτήριο επιλογής επιπλέον ήταν και η παρουσία αυτών των δραστηριοτήτων και αθλημάτων στη Ελλάδα σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.

2.6.1 ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΟ ΠΛΑΓΙΑΣ (PARAGLIDING)

Εικόνα 1 Αλεξίπτωτο. Πηγή:https://outdoor-activities.gr/wp-content/uploads/2017/12/paragliding-1220000_1920.jpg

Από τα αρχαία χρόνια ο άνθρωπος ονειρευόταν να πετάξει.

Το αλεξίπτωτο πλαγιάς, ή αλλιώς Parapente από τη γαλλική του σύνθετη ονομασία (para- από το parachute = αλεξίπτωτο και pente = πλαγιά), πραγματοποιεί μια πανάρχαια ανθρώπινη επιθυμία: την ελεύθερη πτήση. Δίνει την ευκαιρία στον οποιονδήποτε να πετάξει “σαν πουλί” και να γνωρίσει μαγευτικές συγκινήσεις. Όπως προδίδει και η ελληνική του ονομασία, πρόκειται για ένα "ειδικό" αλεξίπτωτο, με το οποίο μπορεί κανείς να απογειωθεί από μια πλαγιά ανεξάρτητα από το ύψος της (όταν βέβαια το επιτρέπουν οι καιρικές συνθήκες) και δεν απαιτεί κανενός είδους μηχανή.

Ως άθλημα το “parapente” υπάρχει από τα μέσα της δεκαετίας του ' 80. Αναπτύσσεται όμως ραγδαία σε όλο τον κόσμο λόγω της ευκολίας εκμάθησης, του χαμηλού κόστους, της ασφάλειας και της ικανοποίησης που προσφέρει. Ιδιαίτερα η Ελλάδα είναι ιδανική για το σπορ αυτό, καθώς οι κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες το ευνοούν. Στην Ελλάδα και όλο και περισσότεροι ασχολούνται με αυτό. Κάθε χρόνο γίνονται πολλές εκδηλώσεις σε όλη την Ελλάδα, καθώς και πρωτάθλημα (<http://www.paraglidingfun.gr>).

Η απογείωση γίνεται από το έδαφος, με το χειριστή να τρέχει σε μια πλαγιά και να αποκολλάται από αυτήν. Η πτήση γίνεται με τη βοήθεια της βαρύτητας, του αέρα και του ανθρώπου που το χειρίζεται. Καθώς δεν είναι πτητική συσκευή, από τη στιγμή της απογείωσης και μετά, το parapente είναι φυσικό να χάνει ύψος λόγω της βαρύτητας. Όμως λόγω σχήματος και κατασκευής (σαν αεροπορική πτέρυγα), δημιουργεί άνωση και ταξιδεύει προς τα εμπρός, ενώ ταυτόχρονα χάνει ύψος. Ο λόγος καθόδου (πόσα δηλαδή μέτρα ύψους χάνει ανά λεπτό) διαφέρει ανάλογα με την κατηγορία, την κατασκευή, τις καιρικές συνθήκες και την εμπειρία αυτού που το χειρίζεται. Είναι κατασκευασμένο έτσι ώστε να εκμεταλλεύεται τον άνεμο και τα ρεύματα με στόχο να μείνει όσο το δυνατόν περισσότερο στον αέρα. Με αυτόν τον τρόπο η πτήση μπορεί να διαρκέσει από λίγα λεπτά έως και αρκετές ώρες, αναλόγως τις συνθήκες και τη διάθεση. Το parapente ζυγίζει από 10 μέχρι 15 κιλά, μαζεύεται εύκολα σε λίγα λεπτά από ένα άτομο, και μπαίνει σε [σάκο που μεταφέρεται στην πλάτη \(www.flyandfun.gr\)](#).

2.6.2 ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ

Εικόνα 2 Αναρρίχηση. Πηγή: <https://r8t6m8f3.stackpathcdn.com/wp-content/uploads/2017/12/climbing-tours-railay-beach-krabi.jpg>

Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει την τεχνική αναρρίχησης σε απότομους βράχους. Ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να έχει άριστη φυσική κατάσταση και κάποιον απαραίτητο εξοπλισμό όπως ένα καλό ζευγάρι παπούτσια trekking με μεμβράνη gore-tex. Αναρρίχηση χαρακτηρίζεται το σκαρφάλωμα, με καλοκαιρινές συνθήκες (με χειμερινές χαρακτηρίζεται αλπινισμός), σε οποιαδήποτε κορυφή βουνού, που γίνεται όμως από την απόκρημνη πλευρά της (ορθοπλαγιά) και στην οποία εφαρμόζεται αναγκαστικά η αναρριχητική τεχνική (μικρού ή μεγάλου βαθμού δυσκολίας) με τη χρήση βοηθητικών οργάνων.

Η αναρρίχηση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλές περιοχές όπου μπορεί κανείς να κάνει ελεύθερη αναρρίχηση, αλλά και πολλές σχολές τεχνητής αναρρίχησης, (Ε.Ο.Ο.Α., 2001). Οι αναρριχητικές διαδρομές είναι έως 25μ. και έχουν γενικά αρνητική κλίση. Υπάρχουν διαδρομές με βαθμό δυσκολίας από 6 μέχρι 10, αλλά κυριαρχούν σε ποιότητα όσο και σε ποσότητα οι διαδρομές ένατου βαθμού. Ο προσανατολισμός των πεδίων είναι αλλού ανατολικός και αλλού δυτικός. Έτσι, ακόμα και σε συνθήκες έντονης ηλιοφάνειας, υπάρχουν πάντα διαδρομές υπό σκιά.

Υπάρχουν πέντε συγκροτήματα βράχων με αναρριχητικές διαδρομές: Ανατολικό Ζωνάρι, Κεντρικό Ζωνάρι, Δυτικό Ζωνάρι, Σαμψών και Άλπεως. Όλες

οι αναγκαίες πληροφορίες για τις ορεινές διαδρομές και τα μονοπάτια, τον τρόπο πρόσβασης, τις εγκαταστάσεις, τα ορεινά καταφύγια σε όλη τη χώρα, τις οργανωμένες εκδρομές και τις τοπικές συνθήκες για πεζοπορία, ορειβασία ή αναρρίχηση στα ελληνικά βουνά, παρέχονται από την Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας – Αναρρίχησης, (Ε.Ο.Ο.Α.), και τους τοπικούς πεζοπορικούς και ορειβατικούς συλλόγους.

2.6.3 ΚΑΝΟΕ/ΚΑΓΙΑΚ

Εικόνα 3 Κανoe/Kayak.

Πηγή: http://www.inkefalonias.gr/media/k2/items/cache/f321800a5a6609ce827f5fc28979e88c_XL.jpg

Το Kayak είναι το κανό (Κανoe) των Ινδιάνων. Στην αρχική του μορφή ήταν ένα στέρεο πλαίσιο από κορμό δένδρου, περιτυλιγμένο με δέρματα ζώων, στενό μπροστά και πίσω, κλειστό από παντού και στην πλατύτερη μέση του είχε ένα άνοιγμα για να κάθεται ένας ή δύο επιβάτες, που κινούσαν το Κανoe με κουπιά. Από τους Ινδιάνους το Κανoe χρησιμοποιούταν αποκλειστικά για τη μεταφορά ανθρώπων και αγαθών. Σήμερα το Kayak χρησιμοποιείται στο άθλημα της κατάβασης ποταμών, που είναι ψυχαγωγικό άθλημα με στοιχεία περιπέτειας ανάλογα με την επικινδυνότητα των ρευμάτων και της φύσης της κοίτης των ποταμών.

Το Κανόε-Καγιακ ξεκίνησε την παρουσία του ως ολυμπιακό άθλημα στους

αγώνες του 1924 με σπριντ. Ωστόσο, επίσημο ολυμπιακό άθλημα έγινε από τους αγώνες του 1936. Είναι ιδιαίτερα αγαπητό στην Ευρώπη. Οι χώρες που πρωταγωνιστούν παραδοσιακά είναι η Γερμανία, η Σουηδία και η Ρωσία.

Οι αγώνες γίνονται σε ήρεμα νερά και κάθε λέμβος κινείται σε ξεχωριστή λουρίδα. Οι γυναίκες αγωνίζονται μόνο με κλειστά καγιάκ, καθιστές και χρησιμοποιώντας διπλό μονοκόμματο κουπί. Οι αγώνες περιλαμβάνουν κούρσες 500 μέτρων και οι κατηγορίες είναι Κ1, Κ2 και Κ4 (δηλαδή μονοθέσιο, διθέσιο και τετραθέσιο καγιάκ). Οι άνδρες αγωνίζονται σε ανοιχτά κανό και καγιάκ, γονατιστοί, χρησιμοποιώντας μονό κουπί. Οι αγώνες περιλαμβάνουν κούρσες καγιάκ 500 και 1.000 μέτρων -σε μονοθέσιο και διθέσιο- και 1.000 μέτρων σε τετραθέσιο καγιάκ. Σε κανό οι αγώνες γίνονται στα 500 και 1.000 μέτρα σε μονοθέσιο και διθέσιο, (Ελληνική Ομοσπονδία Κανόε-Καγιάκ, 2006).

Το Κανόε-Καγιάκ στην Ελλάδα

Μπορεί κανείς να κάνει Κανό-Καγιάκ σε όλη την Ελλάδα, στα ποτάμια, στις λίμνες και στις παραλίες της, να ταξιδέψει μόνος ή με παρέα, ακόμα και να συνδυάσει τα ταξίδια αυτά με κατασκήνωση. Μέρη που προσφέρονται για τέτοιου είδους δραστηριότητες είναι η Λίμνη Πλαστήρα, ο Λάδωνας, η Χαλκιδική, η Χίος, η Κρήτη, τα Ζαγόρια, η Μυτιλήνη, η Μάνη, το Λεωνίδιο Άργους, το Ξυλόκαστρο, η Αστυπάλαια, (Ελληνική Ομοσπονδία Κανόε-Καγιάκ, 1998).

Πολλά είναι και τα γραφεία ταξιδιών (γενικού και ειδικού τύπου) που προσφέρουν οργανωμένα προγράμματα εκδρομών αποκλειστικά με κανό ή καγιάκ, ή σύνθετα ολιγοήμερα προγράμματα που συνδυάζουν πεζοπορία, κατάβαση ποταμών αλλά και άλλες δραστηριότητες.

2.6.4 ΚΑΤΑΔΥΣΗ (SCUBADIVING)

Εικόνα 4 Κατάδυση. Πηγή: <https://www.coatsorthodontics.com/wp-content/uploads/2018/03/8-6.jpg>

Το άθλημα της κατάδυσης για αναψυχή, έχει γνωρίσει τεράστια δημοτικότητα τις τελευταίες δεκαετίες, σε βαθμό όπου η επιχειρηματικότητα σ' αυτό το κλάδο επηρεάζει την τουριστική βιομηχανία. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε μια σειρά παραγόντων όπως είναι η εξέλιξη των τεχνολογικού εξοπλισμού κατάδυσης, η οποία διευκολύνει την πρόσβαση σε πληθώρα ελκυστικών υποβρύχιων αξιοθέατων. Από τη νέα γενιά δυτών υπάρχει μια υψηλή απαίτηση για τη βασική ασφάλεια στον εξοπλισμό και την ανάπτυξη εξοπλισμού. Έτσι η κατάδυση έχει γίνει ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο κομμάτι στον τουρισμό περιπέτειας παγκοσμίως, δημιουργώντας το Καταδυτικό Τουριστικό Σύστημα (SDT). Σήμερα η κατάδυση δεν είναι μια απλή βουτιά με εξοπλισμό στη θάλασσα στην οποία ο δύτης απλά εξερευνά τον βυθό αλλά υπάρχουν διάφορα είδη, όπως είναι καταδυτική φωτογραφία, η εξερεύνηση ναυαγίων ή καταδυτική σπηλαιολογία, (Dimmock και Musa, 2015).

Η εξερεύνηση ναυαγίων είναι ένα πολύ σημαντικό είδος του καταδυτικού κλάδου διότι είναι σημαντικοί πόροι αναψυχής και προκύπτουν είτε από κακή έκβαση ναυμαχιών, ή τρικυμία ή σύγκρουση σε ύφαλο. Επίσης συχνό είναι και το φαινόμενο η τεχνητή βύθιση υφάλου για λόγους αναψυχής ή και ακόμα

περιβαλλοντική σταθεροποίηση. Τα τεχνητά ναυάγια αποδεικνύουν σε μεγάλο ποσοστό τις όλο και αυξανόμενες προκλήσεις, που επιζητούν να βιώσουν οι νέες γενιές δυτών. Τα ναυάγια κατάδυσης δεν είναι μόνο μια διαδικασία πρόκλησης για το δύτε, αλλά και μια ευκαιρία προκειμένου να βιώσουν τη πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιά σε ένα υποβρύχιο περιβάλλον (Edney, 2012).

Τα βασικά στοιχεία τα οποία αποτελούν το Καταδυτικό Τουριστικό Σύστημα είναι το θαλάσσιο περιβάλλον, οι δύτες, η τουριστική βιομηχανία κατάδυσης και η κοινότητα υποδοχής. Το θαλάσσιο περιβάλλον είναι το βασικότατο στοιχείο ώστε να υπάρξει καταδυτικός τουρισμός καθώς έχει μελετηθεί ότι η ικανοποίηση των δυτών οφείλεται από την ποιότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος και συγκεκριμένα προσδοκούν να έρθουν σε επαφή με υψηλής ποιότητας θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα, καθώς με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η μέγιστη και βέλτιστη απόκτηση εμπειρίας της δραστηριότητας. Ένας τουρίστας κατάδυσης επικεντρώνει την προσοχή του στο θαλάσσιο περιβάλλον συνήθως κατά την πρώτη του επαφή με τον προορισμό. Τα κίνητρα των δυτών αφορούν την συγκίνηση που θα τους προσφέρει η κατάδυση μέσα από τη θέαση του θαλάσσιου τοπίου και της υποβρύχιας ζωής αλλά και την αφθονία ή σπανιότητα των ειδών που θα αντικρύσουν. Συνεπώς οι προστατευμένες περιοχές κατάδυσης διαθέτουν υψηλό βαθμό ελκυστικότητας λόγω της ποιότητας νερού αλλά και του σπάνιου θαλάσσιου πλούτου. Παρ' όλα αυτά, τα κίνητρα μεταβάλλονται και επηρεάζονται από μια σειρά διαφόρων παραγόντων, όπως η τοποθεσία, τα δημογραφικά στοιχεία των δυτών, το φύλο και το επίπεδο εξειδίκευσης κατάδυσης. Ακόμα μεταβολές σημειώνονται και στις ικανότητες και οι δεξιότητές τους. (Dimmock και Musa 2015).

Η περίπτωση της Αλοννήσου

Στο νησί της Αλοννήσου υπάρχει το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Βορείων Σποράδων είναι το μεγαλύτερο Ευρωπαϊκό Θαλάσσιο πάρκο και το πρώτο στην Ελλάδα και ανήκει στο Δίκτυο Προστατευμένων θαλάσσιων περιοχών της Μεσογείου, (Network of Marine Protected Areas in the Mediterranean). Το πάρκο διαθέτει ένα μοναδικό συνδυασμό χερσαίων και θαλάσσιων Μεσογειακών βιοτόπων με εκατοντάδες είδη φυτών και ζώων, αλλά και σημαντικά αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία (http://alonissos-park.gr/?page_id=101). Το 2011 το θαλάσσιο

Πάρκο έγινε επισκέψιμος προορισμός και κατάλληλο για καταδύσεις σε 14 σημεία [(σύμφωνα με το ΦΕΚ 1741/3-8-2011, (<https://alonissos.gr>)].

2.6.5 ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ – ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ

Εικόνα 5. Πεζοπορία.

Πηγή:[http://www.visitgreece.gr/deployedFiles/StaticFiles/Photos/Generic%20Contents/Drastiriotes Athlimata/Athlimata_edafous/walkers_forest_Voidomatis_404135836_560.jpg](http://www.visitgreece.gr/deployedFiles/StaticFiles/Photos/Generic%20Contents/Drastiriotes_Athlimata/Athlimata_edafous/walkers_forest_Voidomatis_404135836_560.jpg)

Η πεζοπορία διακρίνεται σε απλή και ορεινή. Στην πρώτη κατηγορία, η ελάχιστη διανυόμενη απόσταση είναι 5 χλμ. (περίπου μια-δύο ώρες) και πραγματοποιείται σε εδάφη με πολύ μικρή κλίση (χωρίς μεγάλη υψομετρική διαφορά) και ελαφρύ εξοπλισμό. Στη δεύτερη κατηγορία, η απόσταση των 15- 20 χλμ. και οι 5-8 ώρες πορείας αποτελούν τον κανόνα. Ο εξοπλισμός είναι εξειδικευμένος και ιδιαίτερα τη χειμερινή περίοδο επιβάλλεται να είναι ο κατάλληλος. Η ορεινή πεζοπορία μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε βουνό. Τα βασικά χαρακτηριστικά της είναι η υψομετρική διαφορά της διαδρομής, που μπορεί να φθάσει τα 500-600 μ. και το γεγονός ότι η πορεία γίνεται συνήθως σε υψόμετρα μεγαλύτερα των 500 μ., (<http://www.trekking.gr>).

Η πεζοπορία στην Ελλάδα

Η Ελλάδα άργησε να δημιουργήσει ολοκληρωμένο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων, πέραν των βασικών οδικών αρτηριών που διέσχισαν τη χώρα.

Μέχρι τότε, η επικοινωνία πραγματοποιούνταν κυρίως, μέσω των μονοπατιών, τα οποία οι γεροντότεροι κάτοικοι των ορεινών χωριών αναφέρουν ακόμα σαν «δημοσιά» (δημόσιος, κεντρικός δρόμος), διότι γι' αυτούς αποτελούσε τη σημαντικότερη οδική πρόσβαση. Παρόλο που κάποια από τα παλιά μονοπάτια και τα πετρόκτιστα καλντερίμια, αληθινά έργα τέχνης, έχουν γίνει ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι, τα περισσότερα από αυτά ξεγλιστρούν ανάμεσα στους δρόμους και συνεχίζουν να υπάρχουν και να διατρέχουν βουνά, λόγγους και χαράδρες. Έτσι, τα τελευταία χρόνια, με διάφορες χρηματοδοτήσεις και από ποικίλους φορείς (δήμος ορειβατικού συλλόγου, ιδιώτες κ.α.) συντηρήθηκαν, αναβίωσαν και σηματοδοτήθηκαν μεγάλα τμήματά τους σε όλη την Ελλάδα, δημιουργώντας ένα ευρύ δίκτυο συνολικού μήκους, περίπου, 3,5 χλμ. Το κυριότερο τμήμα τους καταλαμβάνουν οι επεκτάσεις των Ευρωπαϊκών Μονοπατιών Μεγάλων Διαδρομών E4, E6 και κατηγορίας O (3 χλμ.), ενώ εκτός από αυτά έχουν διαμορφωθεί ακόμα 500 χλμ. μικρότερων μονοπατιών, που παρουσιάζουν εφάμιλλο ενδιαφέρον.

Το μονοπάτι E4 (-GR) ξεκινά από τα Πυρηναία Όρη και φθάνει στην Ελλάδα, μέσω της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Το ελληνικό τμήμα του E4, διασχίζει τη βόρεια και κεντρική Ελλάδα, την Πελοπόννησο, καταλήγει στο Γύθειο και συνεχίζεται στο νησί της Κρήτης. Προσφέρει, έτσι, τη δυνατότητα στον πεζοπόρο ή τον ορειβάτη να γνωρίσει όλη την ποικιλία του ελληνικού τοπίου και τον πλούτο της ελληνικής φύσης.

Το μεγαλύτερο υψόμετρο της συνολικής διαδρομής είναι η κορυφή του Ολύμπου Σκολιό (2.911 μ.). Ιδανική περίοδος για να περπατηθεί το E4 στην Ελλάδα είναι από 15 Μαΐου έως αρχές Οκτωβρίου. Συχνά, οι νέες διανοίξεις δασικών δρόμων μπορούν να προκαλέσουν σύγχυση στον ορειβάτη. Μερικά χωριά της διαδρομής είναι ακατοίκητα τον χειμώνα, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η δυνατότητα διανυκτέρευσης. Το κλίμα είναι μεσογειακό και παρουσιάζει μεγάλη ξηρασία το καλοκαίρι και σημαντική διαφορά θερμοκρασίας την ημέρα από τη νύκτα. Η περίοδος που μπορεί να συναντήσει κανείς χιόνια κατά μήκος της διαδρομής είναι από τον Νοέμβριο έως τον Ιούνιο. Η διαδρομή του νότιου τμήματος του μονοπατιού (Πελοπόννησος και Κρήτη) είναι αρκετά ευκολότερη από εκείνη του βόρειου και μπορεί να περπατηθεί όλες τις εποχές του χρόνου, επειδή το κλίμα εκεί είναι ηπιότερο. Το μονοπάτι E6 του ελληνικού τμήματός του έχει δύο σκέλη. Το πρώτο ξεκινά από την περιοχή των Πρεσπών και μέσω Καστοριάς, Ιωαννίνων

και Δωδώνης φτάνει ως την πόλη της Ηγουμενίτσας. Το δεύτερο σκέλος ξεκινά από την περιοχή της Φλώρινας, διασχίζει τις ορεινές περιοχές της δυτικής, κεντρικής και ανατολικής Μακεδονίας (κατά μήκος των συνόρων της Ελλάδας με τη FYROM και τη Βουλγαρία) και φτάνει ως την πόλη της Αλεξανδρούπολης, στην περιοχή της Θράκης, (Trekking Hellas, Group of Companies, 2006).

Η ορειβασία αποτελεί την πλέον δύσκολη μορφή της πεζοπορίας. Συνήθης στόχος της ορειβασίας είναι η κατάκτηση κάποιας κορυφής. Στην ορειβασία η απόσταση δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο. Πιο σημαντικό στοιχείο είναι ότι ανά ώρα καλύπτονται περίπου 300 μέτρα υψομετρικής διαφοράς που σημαίνει ότι για να ανέβει κανείς 1000 μέτρα απαιτούνται περίπου 4 ώρες μαζί με τις στάσεις. Μια συνήθης ορειβατική ανάβαση διαρκεί 7-10 ώρες μαζί με την επιστροφή.

Τέλος, η διαφορά μεταξύ διάσχισης φαραγγιού και αναρρίχησης έγκειται στο ότι, η διάσχιση φαραγγιού γίνεται κατά το μεγαλύτερο μέρος με πεζοπορία. Οι τεχνικές αναρρίχησης χρησιμοποιούνται στην κατάβαση βράχων, βαράθρων και καταρρακτών (ραπέλ) και για λόγους ασφαλείας (δεσίματα, χρήση σχοινιών και καταβατήρων, εναέρια περάσματα κ.ά.).

2.6.6 ΡΑΦΤΙΝΓΚ (RAFTING)

Εικόνα 6. Rafting.

Πηγή: https://www.visitalesund.com/imageresizer/?image=%2Fdmsimgs%2F534A1155_1847724057.jpg&action=ProductDetailFullWidth

Το rafting έχει πάρει την ονομασία του από την αγγλική λέξη *raft* (= σχεδία). Στην ουσία πρόκειται για την κατάβαση ποταμού με φουσκωτή βάρκα που κινείται με κουπιά. Το ρεύμα του ποταμού είναι αυτό που καθορίζει την πορεία, ενώ τα κουπιά χρησιμοποιούνται για την αποφυγή των εμποδίων ή σε άλλη περίπτωση ανάγκης. Ο αριθμός των επιβατών καθορίζεται από το μέγεθος της βάρκας, αλλά συνήθως στις οργανωμένες εκδρομές οι βάρκες φιλοξενούν 6-10 άτομα και τον οδηγό. Το rafting είναι ένα πολύ κοινωνικό άθλημα που φέρνει τον άνθρωπο σε επαφή με το παρθένο φυσικό περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα ασκείται και διασκεδάζει.

Είναι ευεργετικό για όλους τους ανθρώπους που ζουν σε μεγαλουπόλεις. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους που τα τελευταία χρόνια γνωρίζει και στη χώρα μας μεγάλη διάδοση.

Το άθλημα γίνεται σε ποτάμια και είναι απαραίτητο να είναι ικανοποιητικά υψηλή η στάθμη του νερού. Ανάλογα με την περιοχή, η περίοδος αρχίζει τον Οκτώβριο και μπορεί να διαρκέσει έως και μέσα στο καλοκαίρι. Σημαντικό ρόλο παίζουν πάντα και οι ιδιαίτερες τοπικές καιρικές συνθήκες. Οι φουσκωτές βάρκες που χρησιμοποιούνται στο rafting είναι διάφορων μεγεθών. Μεγαλύτερη βάρκα σημαίνει περισσότερη άνεση και ευρυχωρία αλλά μεγαλύτερο βάρος και δυσκολία

στο μανουβράρισμα. Οι βάρκες που χρησιμοποιούνται συνήθως στις οργανωμένες εκδρομές rafting φιλοξενούν 6-10 άτομα και τον οδηγό (αν ο βαθμός δυσκολίας είναι πάνω από 3).

Κάθε εμπόδιο που συναντά κάποιος που κάνει rafting είναι ουσιαστικά η μεγάλη ικανοποίηση του rafting, με την αίσθηση που έχει κάποιος όταν ξεπερνά τα εμπόδια που συναντά στο δρόμο του, είτε φυσικά είτε τεχνητά, τόσο στην επιφάνεια όσο και κάτω από το νερό. Οι πεσμένοι κορμοί δέντρων με τεντωμένα κλαδιά μπορεί να αποτελέσουν ένα πολύ επικίνδυνο εμπόδιο αν δεν προσέξει κανείς.

Οι σχολές ή οι φορείς που διοργανώνουν εκδρομές rafting αναλαμβάνουν και την εκπαίδευση. Αυτό ισχύει για τη βασική εκπαίδευση σε ποτάμια με μικρό βαθμό δυσκολίας. Υπάρχει όμως και η δυνατότητα περαιτέρω εκπαίδευσης σε τμήματα, ανάλογα με τη συμμετοχή. Ο καλύτερος και ασφαλέστερος τρόπος είναι η πρακτική και η σταδιακή εξάσκηση χωρίς βιασύνες και παλικαρισμούς, (Sato et al., 2016).

Επί του παρόντος, το *white water rafting* χρησιμοποιείται σε παγκόσμιο επίπεδο για να προσελκύσει τουρίστες περιπέτειας σε ευρεία κλίμακα ποικιλία προορισμών, όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία και η Ιαπωνία (Japan Rafting Association, 2014). Στην Ιαπωνία, ο τουρισμός θεωρείται ζωτικός κλάδος για την οικονομία της χώρας και λόγω των στρατηγικών προσπαθειών της ιαπωνικής κυβέρνησης, η δημοτικότητα του τουρισμού στην Ιαπωνία είναι πάντα υψηλή (Japan Rafting Association, 2014).

2.6.7 BACKPACKING TRAVELERS

Εικόνα 7 Backpacking Travelers. Πηγή: <https://i0.wp.com/www.allthingsbackpacking.net/wp-content/uploads/2012/06/Backpackers-in-Pisa.jpg>

Αποτελεί ένα ευρέως διαδεδομένο είδος πεζοπορίας και παράλληλα είναι μορφές εξερεύνησης προορισμών με τα πόδια, συχνά βασισμένο σε μια συγκεκριμένη δαπάνη. Όπως και η ποδηλασία, αυτός ο τύπος δραστηριότητας περιπέτειας είναι σε άνοδο και είναι η πιο δημοφιλής δραστηριότητα στις ΗΠΑ στο τομέα των ταξιδιωτών περιπέτειας. Οι τουρίστες backpacking συχνά διαμένουν στο προορισμό τους περισσότερο ξοδεύοντας έτσι περισσότερα χρήματα αν και λιγότερα ανά ημέρα. Οι δαπάνες τους συχνά διεισδύουν βαθιά μέσα στις τοπικές και περιφερειακές οικονομίες, συμβάλλοντας στην αύξηση της εξάπλωσης των τουριστικών πλεονεκτημάτων. Η απαίτηση για αυτό το τύπο ταξιδιού αυξάνονται κάθε χρόνο και ενώ ορισμένοι προορισμοί επιδιώκουν να προσελκύσουν αυτούς τους τύπους τουριστών, άλλοι προτιμούν να επικεντρωθούν σε πελατεία υψηλότερης αξίας. Είναι ένα τμήμα με χαμηλό αντίκτυπο που θα συνεχίσει να αναπτύσσεται και μπορεί να είναι επικερδές, αν οι προορισμοί τοποθετούν σωστά την προσφορά, (UNWTO, 2014).

2.6.8 BUNGEE JUMPING

Εικόνα 8. Bungee Jumping. Πηγή: https://cdn-images-1.medium.com/max/1920/1*6q1-rTOP10j1qV9A7ACm_g.jpeg

Το bungee jumping είναι άθλημα υψηλής έντασης περιπέτειας και σκληρής δοκιμασίας λόγω της μεγάλης πιθανότητας θανάτου. Αποτελεί ένα άλμα από γέφυρα ή πύργο σε μεγάλο ύψος προς το κενό με ειδικό εξοπλισμό και τον αθλητή δεμένο με ελαστικό σκοινί ενώ η αρχή του άλματος είναι ελεύθερη. Στην δεκαετία του '80 ξεκίνησε να λειτουργεί ως εμπορική δραστηριότητα και μέχρι σήμερα έχει εξελιχθεί σε ένα δημοφιλές και σκληρό αγώνισμα περιπέτειας. Αρχικά το άλμα bungee ανακαλύφθηκε από ορισμένους ερασιτέχνες «αναζητητές αίσθησης» που μιμούνταν ένα τελετουργικό συγκομιδής θερισμού από το νησί Βανουάτου γνωστό κατάδυση εδάφους (Buckley, 2006).

Στο bungee jumping δημιουργείται σκόπιμα η αντίληψη, από τους φορείς, ότι η δραστηριότητα απλά μοιάζει μόνο επικίνδυνη αλλά οι πραγματικοί φυσικοί κίνδυνοι είναι χαμηλοί. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι ο αντιληπτός κίνδυνος είναι διανοητικός. Παρ' όλα αυτά η πιθανότητα σοβαρού τραυματισμού είναι μεγάλη. Τα πρώτα χρόνια του bungee jumping σημειώνονταν πολλοί θάνατοι, τραυματισμοί και σωματικοί μώλωπες. Πλέον το ποσοστό του θανάτου είναι πολύ περιορισμένο και σπάνιο καθώς τα τεχνολογικά μέσα έχουν βελτιωθεί πολύ. Ο εξοπλισμός του bungeejumping είναι αρκετά δαπανηρός και χρειάζεται τακτική συντήρηση. Τα καιρικά φαινόμενα είναι καθοριστικά για τη δραστηριότητα καθώς σε περίπτωση που επικρατούν ισχυροί άνεμοι η διαδικασία ακυρώνεται (McKay, 2014). Στο

Bungee Jumping παρέχονται 3 υπηρεσίες, η 1^η είναι τα «διπλά άλματα» (*tantem skydiving*) από μικρό ύψος που απευθύνονται σε όλο τον κόσμο, η 2^η είναι η παροχή εκπαίδευσης δηλαδή η εκμάθηση της διαδικασίας και η 3^η υπηρεσία είναι η πλήρης εκπαίδευση έτσι ώστε να συμμετέχει κάποιος και σε αγώνες ελεύθερης πτώσης.

2.6.9 SURFING – ΙΣΤΙΟΣΑΝΙΔΑ

Εικόνα 9. Ιστιοσανίδα. Πηγή:http://7-themes.com/data_images/out/13/6812862-surfing-wallpaper.jpg

Η ιστιοσανίδα ή surfing (κυματοδρομία) πρωτοεμφανίστηκε χιλιάδες χρόνια πριν, στις νότιες θάλασσες του Ειρηνικού Ωκεανού. Οι ιθαγενείς των νησιών της Πολυνησίας μάθαιναν να γλιστρούν πάνω στα ψηλά κύματα μέχρι την ακτή, χρησιμοποιώντας ξύλινες σανίδες. Η πρώτη αναφορά στο surfing έγινε από τον James Cook, τον Άγγλο θαλασσοπόρο το 1777. Ο Cook θαύμασε τον τρόπο με τον οποίο οι ιθαγενείς στα νησιά Ταϊτή και Οάχου (Χαβάη) επιδίδονταν στο surfing χρησιμοποιώντας σανίδες και κανό. Σημείωσε μάλιστα στο ημερολόγιο του πλοίου ότι αυτό φαινόταν να γίνεται περισσότερο για λόγους διασκέδασης. Το surfing όμως κινδύνεψε να εξαφανιστεί, γιατί οι χριστιανοί ιεραπόστολοι, που έφταναν στην περιοχή στις αρχές του 19ου αιώνα, θεώρησαν ηδονιστική τη δραστηριότητα αυτή και την απαγόρευσαν.

Η αναβίωση του surfing και η διάδοσή του σε όλο τον κόσμο οφείλεται στον Duke Kahanamoku, έναν περίφημο κολυμβητή και σερφίστα, που διέδωσε το surfing στην Αυστραλία το 1915 και ίδρυσε τον πρώτο σύλλογο surfing στο Waikiki τη δεκαετία του 1920. Τα χρόνια του 1960 έγινε τρόπος ζωής για πολλούς Αμερικανούς, ιδιαίτερα στην Καλιφόρνια, υμνήθηκε από μουσικά συγκροτήματα (EachBoys) και έγινε θέμα πολλών κινηματογραφικών ταινιών.

Το άθλημα κατάγεται από το surfing (κυματοδρομία), σε συνδυασμό με την ιστιοπλοΐα. Ένας ναυτικός, ο Jim Drake, και ένας φίλος του surfing, ο Hoyle Schweizer, είχαν την ιδέα να τοποθετήσουν άλμπουρο και πανί στη σανίδα του surf. Η δυσκολία δεν ήταν στη σύλληψη της ιδέας αλλά στην πρακτική της εφαρμογή. Οι δύο φίλοι ανακάλυψαν και πατενταρίσανε έναν ειδικό σύνδεσμο-μηχανισμό, που επέτρεπε στο πι γ(δηλαδή το άλμπουρο, το πανί και τη διπλή μάτσα μαζί) να στερεώνεται πάνω σε μία σανίδα του surf, φτιαγμένη από πολυαιθυλένιο, να περιστρέφεται και να κινείται ελεγχόμενα προς κάθε κατεύθυνση. Ο συνδυασμός αυτός σανίδας-πανιού έδωσε ένα πολύ ελαφρό ιστιοπλοϊκό σκάφος, το μόνο που μπορούσε να ταξιδεύει χωρίς τιμόνι. Βάφτισαν την εφεύρεσή τους Windsurfer και άρχισαν τη μαζική παραγωγή του στις αρχές τις δεκαετίας του '70.

Τα πρώτα χρόνια οι ιστιοσανίδες ταξίδευαν με χαμηλές ταχύτητες και δεν απομακρύνονταν από τις ακτές. Από τότε το άθλημα έχει εξελιχτεί πολύ, αφού έμπειροι αθλητές μπορούν να πετύχουν ταχύτητες που πλησιάζουν τα 80χμ./ώρα και να διασχίζουν μεγάλες αποστάσεις, ακόμα και ωκεανούς. Το πρώτο παγκόσμιο πρωτάθλημα έγινε το 1973, ενώ το 1984 το windsurfing έγινε Ολυμπιακό άθλημα, στο οποίο διέπρεψε και ο έλληνας Νίκος Κακλαμανάκης, Χρυσός Ολυμπιονίκης και Παγκόσμιος Πρωταθλητής.

Τα απαραίτητα συστατικά για το Surfing είναι τα παρακάτω:

- *Η στολή* που επιτρέπει στους αθλητές να ασκούνται στο αγαπημένο τους σπορ ακόμα και τις κρύες μέρες του χειμώνα. Φτιαγμένες από σχεδόν αδιάβροχα υλικά, προστατεύουν τον αθλητή και τον κρατούν ζεστό.
- *Τα γάντια*. Δεν πρέπει να επηρεάζουν τη λαβή (αίσθηση) των χεριών στη μάτσα. Ο ρόλος τους είναι να τα προστατεύουν από τις φουσκάλες και τα κοψίματα και να τα κρατούν ζεστά. Υπάρχουν γάντια τύπου ιστιοπλοΐας, που είναι κομμένα στο ύψος των δακτύλων.
- *Η κουκούλα*, που είναι φτιαγμένη από συνθετικό ελαστικό (νεοπρένιο).

- *Τα ειδικά παπούτσια.* Ο αθλητής πρέπει να πατά σταθερά στη σανίδα. Ειδικά για το windsurfing, υπάρχουν πολύ ελαφριά παπούτσια με αντλιοσθητικές σόλες, που, επιπλέον, προστατεύουν τα πόδια από μικροκοψίματα. Για τις πιο κρύες ημέρες, υπάρχουν ελαφριά μπότάκια από νεοπρένιο, που κρατούν τα πόδια ζεστά.
- *Οι ζώνες (δέστρες),* που φοριούνται στη μέση και δένονται με σχοινιά πάνω στο άλμπουρο. Βοηθούν στο να γίνει ο χειρισμός ευκολότερος και λιγότερο κουραστικός, γιατί μεταφέρουν μέρος της δύναμης του αέρα από τα χέρια στο σώμα του αθλητή.
- *Το γιλέκο-σωσίβιο.* Ένα βοήθημα που ξεκουράζει τον αθλητή στο νερό όταν βρίσκεται πάνω στην ιστιοσανίδα του και τον προστατεύει από το κρύο.
- *Ο εξοπλισμός ασφαλείας,* ο οποίος είναι χρήσιμος για περιπτώσεις κινδύνου, γι' αυτό όσοι κάνουν windsurfing πρέπει οπωσδήποτε να έχουν μαζί τους φωτοβολίδες, σφυρίχτρα και σημαία κινδύνου. Έτσι, μπορούν να ειδοποιηθούν από απόσταση και να καλέσουν βοήθεια. Αυτά μεταφέρονται σε ένα τσαντάκι ζώνης, που μπορεί ακόμα να περιέχει ένα σουγιαδάκι, μία πένσα, λίγο σχοινί, αδιάβροχη κολλητική ταινία και μερικά ανταλλακτικά για μικροεπισκευές, σε περίπτωση που χρειαστεί να γίνουν στη θάλασσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΈΡΕΥΝΑ

3.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να δώσει απαντήσεις στο κύριο ερευνητικό ερώτημα: «Ποια είναι τα κίνητρα που διαμορφώνουν την ψυχολογία των τουριστών και τους ωθούν σε τουριστικές δραστηριότητες περιπέτειας;».

3.2 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πρόκειται για πρωτογενή έρευνα πεδίου με προσωπικές συνεντεύξεις με τη χρήση ερωτηματολογίου.

Η έρευνα έχει ποσοτικό περιεχόμενο ως ερωτηματολόγιο και ποιοτικό περιεχόμενο ως ανάλυση συμπερασμάτων.

Το ερωτηματολόγιο είναι χωρισμένο σε δύο ενότητες (Α, Β) ανάλογα με το διερευνητικό αντικείμενο και περιέχει συνολικά 13 ερωτήσεις ανοικτού τύπου με ελεύθερη καταγραφή γενικών ή ειδικών απόψεων.

Η πρώτη ενότητα περιέχει 7 ερωτήματα που διερευνούν τις διαδικασίες δραστηριοτήτων και αθλημάτων περιπέτειας, το προφίλ των ανθρώπων που επιλέγουν να συμμετάσχουν και ασχολείται με τις ψυχολογικές αναζητήσεις των συμμετεχόντων στα αθλήματα, τα συναισθήματα και τους κινδύνους, που διατρέχουν.

Η δεύτερη ενότητα περιέχει 6 ερωτήσεις διερεύνησης της πορείας των επιχειρήσεων του τουρισμού περιπέτειας, τις δραστηριότητες, τα προβλήματα, τις περιόδους της τουριστικής κίνησης, τον ανταγωνισμό, τις πιθανότητες τραυματισμών, τις προοπτικές και τις απειλές που δέχονται όσο αφορά την βιωσιμότητα τους.

3.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το ερευνητικό εργαλείο είναι προσωπικές συνεντεύξεις από πέντε υπεύθυνους επιχειρήσεων σχετικών που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό περιπέτειας αρκετά χρόνια με εμπειρία στο αντικείμενο.

Πρόκειται για τις παρακάτω επιχειρήσεις:

Α) Επωνυμία επιχείρησης: *AlpineZone*

Έδρα επιχείρησης: Ιωάννινα

Προσφερόμενες δραστηριότητες: rafting, canoe-kayak

Εκπρόσωπος/Ιδρυτής: Αχιλλέας Παπαευθυμίου

Ημερομηνία συνέντευξης: 26/4/2018

Η AlpineZone, η Αλπική Ζώνη είναι πιστοποιημένο γραφείο με ISO 9001:2000 και μέλος της IRF (Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Rafting) και δραστηριοποιείται στο rafting στον ποταμό Βοϊδομάτη, Ήπειρος - Ιωάννινα. Υλοποιεί υπαίθριες δραστηριότητες, αναλαμβάνει αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, συνεργαζόμενη με δήμους, κοινότητες και άλλους φορείς και δημιουργούν προσαρμοσμένα εταιρικά προγράμματα. Διαθέτει πιστοποιημένους οδηγούς, πολύχρονη εμπειρία και καινούριο εξοπλισμό, που αποστειρώνεται μετά από κάθε χρήση, ενώ τα μέλη της Alpine Zone προσφέρουν και κοινωνικό έργο, μέσω της Ε.Ο.Δ. στο παράρτημα Ιωαννίνων.

Β) Επωνυμία επιχείρησης: *GreekAdventure*

Προσφερόμενες δραστηριότητες: rafting, canoe-kayak

Έδρα επιχείρησης: Γρεβενά

Εκπρόσωπος: Ευστάθιος Παπαδόπουλος

Ημερομηνία συνέντευξης: 23/4/2018

Η Ελληνική Περιπέτεια είναι ένας ταξιδιωτικός πράκτορας που διαθέτει πακέτα διακοπών σε μαγευτικά μέρη της Ελλάδας. Έχει περισσότερα από 20 χρόνια εμπειρίας και προσφέρει εκδρομές και δραστηριότητες σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, καθώς και ημερήσιες εκδρομές στην ύπαιθρο. Κάποιες από αυτές τις δραστηριότητες είναι πεζοπορίες στον Όλυμπο, στα βουνά του Καρπενησίου, στην Πορτίτσα (όρος Όρλιακας), στην οροσειρά της Πίνδου (Valia Calda), στα Μετέωρα και ποδηλατοδρομία μέσα από τα βουνά της Πίνδου, πακέτα 3ήμερης περιπέτειας στην Πελοπόννησο με θαλάσσιο καγιάκ και άγριο camping, ράφτινγκ στους ποταμούς Λούσιο, Αλφειό, Βενέτικο, Αλιάκμονα, canyoning στην περιοχή 'Ο Κλέφτης' κοντά στα Γρεβενά, ποδήλατο μέσα στη λίμνη Πλαστήρα και γύρω από αυτήν, ημερήσια πολύ κινητικότητα και δραστηριότητα κοντά στο Mt Όλυμπος με κανό στο Δέλτα του Πένιου και Canyoning Orlias, Ιστιοπλοΐα & Αρχαιολογία με περιπέτεια στα ελληνικά νησιά.

Γ) Επωνυμία επιχείρησης: *KayakingSkopelos*

Προσφερόμενες δραστηριότητες: kayak

Έδρα επιχείρησης: Σκόπελος

Εκπρόσωπος/Ιδρυτής: Λάμπρος Κατσαρής

Ημερομηνία συνέντευξης: 12/6/2018

Ασχολείται με περιηγήσεις πολλαπλών ημερών, με υπαίθριες δραστηριότητες, εκδρομές με σκάφος και θαλάσσια σπορ, όπως το θαλάσσιο καγιάκ που είναι ένας ιδανικός τρόπος για να εξερευνηθούν δύσβατα μέρη νησιών όπως η Σκόπελος και άλλα. Όλα τα ταξίδια μας οδηγούνται από ειδικευμένους οδηγούς και προπονητές.

Δ) Επωνυμία επιχείρησης: *SkydiveAthens*

Προσφερόμενες δραστηριότητες: ελεύθερη πτώση

Έδρα επιχείρησης: Αθήνα

Εκπρόσωπος/Ιδρυτής: Σιδέρης Αναστάσης

Ημερομηνία συνέντευξης: 3/5/2018

Η SkydiveAthens είναι πρότυπο κέντρο αλεξιπτωτισμού και η μοναδική λέσχη ελεύθερης πτώσης στην Ελλάδα που χρησιμοποιεί 18θέσιο αεροσκάφος turboprop, το οποίο φτάνει σε ύψος 14000 ποδιών σε μόνο 15 λεπτά. Έχει πολύ καλές εγκαταστάσεις συγκρινόμενες με τα καλύτερα κέντρα ελεύθερης πτώσης της Ευρώπης, εύκολα προσβάσιμες από την Αθήνα, μέσω της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας. Στο Skydive Athens υπάρχει το πρόγραμμα AFF (Accelerated Free Fall), το οποίο αποτελεί μια σύγχρονη, ταχεία και αποτελεσματική μέθοδο εκπαίδευσης στην ελεύθερη πτώση (skydiving), επιτρέποντας σε αρχάριους μαθητές να γίνουν αυτόνομοι skydivers μέσα σε λίγες μόνο μέρες. Χρησιμοποιεί τη μέθοδο του άλματος tandem, που σε σύγκριση με τις άλλες μεθόδους εισαγωγής στο σπορ της ελεύθερης πτώσης, έχει το πλεονέκτημα ότι απαιτεί πολύ λίγο χρόνο προετοιμασίας.

Ε) Επωνυμία επιχείρησης: *WayOutAdventure*

Προσφερόμενες δραστηριότητες: αναρρίχηση, σκι, rafting, canoe-kayak, πεζοπορία

Έδρα επιχείρησης: Αθήνα

Εκπρόσωπος/Ιδρυτής: Αρμάνδος Λινάρδος

Ημερομηνία συνέντευξης: 7/6/2018

Η Way Out Adventures είναι εταιρεία παροχής τουριστικών, αθλητικών, εκπαιδευτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών, που ιδρύθηκε από ανθρώπους με επιστημονικό και επιχειρηματικό υπόβαθρο, ταυτισμένους με τον κλάδο των

υπαίθριων δραστηριοτήτων και έχει μακρόχρονη εμπειρία στον χώρο της εκπαίδευσης, του αθλητισμού και του τουρισμού. Η Way Out Adventur αναπτύσσει τη δραστηριότητά της στην παροχή υπηρεσιών γραφείου οργανωμένων ταξιδιών, διοργάνωση υπαίθριων δραστηριοτήτων σε θάλασσα και βουνό, διοργάνωση σεμιναρίων εκπαίδευσης και κατάρτισης και συμβουλευτικές υπηρεσίες σε θέματα αθλητισμού και τουρισμού και, τέλος, οργάνωση και υλοποίηση αθλητικών seakayak, rafting κ.ά. & πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Οι εταιρικοί της στόχοι είναι:

- Δημιουργία ολοκληρωμένων ταξιδιωτικών εμπειριών καθ όλη την διάρκεια του έτους.
- Αφομοίωση των αθλημάτων περιπέτειας (Adventure Sports) στον τουριστικό κλάδο, αναδεικνύοντας το εύρος και τη σημασία τους.
- Παρακίνηση των νέων στην άθληση και τις υπαίθριες δραστηριότητες.
- Προώθηση σε διεθνές επίπεδο, των σπουδαίων Ελληνικών φυσικών τοπίων και ανάδειξη τους μέσω του εναλλακτικού τουρισμού.
- Δημιουργία ενός εθνικού χάρτη υπαίθριων δραστηριοτήτων.
- Ορισμός προτύπων ποιότητας στην οργάνωση και εκτέλεση αθλητικών & υπαίθριων δραστηριοτήτων.
- Δημιουργία εκπαιδευτικού και ενημερωτικού τμήματος.
- Οργάνωση και ευαισθητοποίηση εθελοντικού τομέα.

Από τους πέντε εκπρόσωπους των εταιριών που συμμετείχαν στην έρευνα οι τρεις από αυτούς είναι απόφοιτοι Γυμναστικής Ακαδημίας (ΤΕΦΦΑΑ), ενώ ένας είναι και πρωταθλητής κωπηλασίας σε πανελλήνιο πρωτάθλημα. Οι περισσότεροι ξεκίνησαν από χόμπι και είχαν μικρή συμμετοχή σε αθλήματα περιπέτειας ως τότε.

Δύο από αυτούς αγόρασαν έτοιμες επιχειρήσεις από αλλοδαπούς που τις κατείχαν και εξασκούσαν τα αθλήματα στη Ελλάδα. Αγόρασαν τις επιχειρήσεις έτοιμες, τις ανέπτυξαν με βάση την δική τους στόχευση, καθώς είχαν πολύ καλή γνώση των περιοχών, και τις προσάρμοσαν στις απαιτήσεις των πελατών.

Αυτές οι επιχειρήσεις έχουν σχέση με τη θάλασσα και τα θαλάσσια σπορ και τον αλεξιπτωτισμό.

Κάποιοι ζώντας στο εξωτερικό επηρεάστηκαν από διάφορες δραστηριότητες, όπως πχ στον Καναδά, ανοίγοντας μετέπειτα δική τους επιχείρηση

στην Ελλάδα, τη στιγμή που η γεωμορφολογία της χώρας ευνοεί την ανάπτυξη τέτοιου είδους μορφών τουρισμού.

Σκοπός ήταν να φέρνουν στην Ελλάδα ανθρώπους από το εξωτερικό για να κάνουν adventure sports ή να παίρνουν οι ίδιοι κόσμο από την Ελλάδα και να τον πάνε στο εξωτερικό για extreme διακοπές. Για παράδειγμα, πρόσφατα τον Ιανουάριο του 2018 η επιχείρηση Way Out Adventur (Αρμάνδος Λινάρδος) διοργάνωσε ταξίδι στη Σενεγάλη για surf και το Μάιο 2018 στην Ιαπωνία για σκι. Ειδικά στο πρώτο ταξίδι στη Σενεγάλη παρέτειναν κατά 2 ημέρες το διάστημα παραμονής μετά από απαίτηση των συμμετεχόντων.

Οι επιχειρήσεις αυτές προσφέρουν χώρους, εξοπλισμό και τεχνογνωσία για να διδάσκουν και να οικειοποιούν τους ανθρώπους με την ενασχόληση σε αυτά τα σπορ.

3.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι προσωπικές συνεντεύξεις δόθηκαν τηλεφωνικά με τη σύμφωνη γνώμη των συμμετεχόντων σε χρόνους που αναφέρονται παραπάνω στα πληροφοριακά στοιχεία.

Με το πέρας της διαδικασίας έγινε απομαγνητοφώνηση των ερωτο-απαντήσεων και επακολούθησε επεξεργασία των απαντήσεων ανά ομάδα ερωτήσεων και ερωτώμενων.

Έγινε προσπάθεια συγκριτικής μελέτης των απόψεων των πέντε συμμετεχόντων, έτσι ώστε να βοηθηθεί η σύνθεση απόψεων, να καταγραφούν οι διαφορετικές προσεγγίσεις και να παραχθούν, πολλές φορές μέσα από την σύγκλιση και τη διαφορετικότητα, αποτελέσματα που βοηθούν σε ουσιαστικά συμπεράσματα για το θέμα.

Μετά το πέρας όλων αυτών τα έντυπα των απομαγνητοφωνήσεων τοποθετήθηκαν σε ειδικό φάκελο, όπου τηρούνται στο προσωπικό μου αρχείο και συνοδεύουν την παρούσα διπλωματική εργασία.

Το ερωτηματολόγιο υπάρχει στο Παράρτημα της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η επεξεργασία των απαντήσεων των προσωπικών συνεντεύξεων των συμμετεχόντων επιχειρηματιών στην έρευνα παρήγαγε αποτελέσματα τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω. Στο πλαίσιο της ανάλυσης έχουν καταγραφεί και αναλυθεί οι απόψεις τους, που κάποιες παρατίθενται αυτούσιες. Δεν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους στη φιλοσοφία της λειτουργία τους, ως επιχειρηματικές οντότητες. Το στοιχείο που έχει αξία είναι η σύνθεση των απόψεών τους στο βαθμό που παράγει πιο ολοκληρωμένη εικόνα, για τα επίπεδα λειτουργίας του περιπετειώδους τουρισμού στην Ελλάδα.

Στο πρώτο ερώτημα, για τα κίνητρα που οδήγησαν στην επιλογή αυτού του είδους του τουριστικού επαγγέλματος, προκύπτει ότι ένα στοιχείο που ενώνει τους ασχολούμενους είναι η αγάπη τους για τα σπορ και τη φύση. Κοινά στοιχεία πέρα από το οικονομικό αποτέλεσμα, είναι, μέσα από τα επικίνδυνα σπορ να αναδείξουν τον περιπετειώδη κίνδυνο, τις εμπειρίες, την ασφάλεια και την ψυχική ανάταση όσων συμμετέχουν σ' αυτό το είδος του τουριστικού σπορ.

Βασικό ερώτημα, το ερώτημα 6, διερευνά τα συναισθήματα που κυριαρχούν πριν από μια δραστηριότητα περιπετειώδους τουρισμού. Ιδιαίτερα την πρώτη φορά υπάρχει έντονη ανασφάλεια, φόβος για το άγνωστο και αν μπορούν να ανταπεξέλθουν με επιτυχία. Ανήκει στη φύση του ανθρώπου, με την ιδέα μιας τέτοιας δραστηριότητας να υπάρχουν άγχος, στρες αλλά και ενθουσιασμός.

Τις πρώτες στιγμές είναι συνειδητοποιημένοι, αλλά αρκετά στρεσαρισμένοι, εσωστρεφείς και επιφυλακτικοί προβάλλοντας ερωτήματα πριν τη δραστηριότητα. Όσο περνάει η ώρα είναι πιο χαλαροί και δείχνουν να έχουν εξοικειωθεί με την ιδέα. Το σημαντικό του εκπαιδευτή σε διάφορες εξορμήσεις είναι να έχει την ικανότητα να ενώνει το γκρουπ (συνήθως 8-10 άτομα) ώστε να ξεπερνούν το άγχος, να νιώθουν ότι είναι σε μια ομάδα συλλογικά και να παράγουν ένα ωραίο και ευχάριστο αποτέλεσμα. Είναι πολύ σημαντικό ο οδηγός-εκπαιδευτής να αποπνέει εμπιστοσύνη, να δείχνει ότι έχει απόλυτη γνώση του αντικειμένου, διότι εκείνη τη στιγμή για τους συμμετέχοντες ο εκπαιδευτής είναι το στήριγμά τους. Ιδιαίτερα οι αρχάριοι αρχικά φοβούνται. Οι ξένοι τουρίστες που δεν έχουν τόση εξοικείωση με τη θάλασσα παρουσιάζουν ανησυχία και διστακτικότητα, ρωτάνε διάφορα και γενικότερα εκδηλώνουν φόβο, που όμως δεν καταλήγει σε πανικό. Έως τη στιγμή της εισόδου στο νερό που εκεί ηρεμούν και εξοικειώνεται, ενώ δείχνουν

ευχαριστημένοι και το άγχος μειώνεται. Η ανασφάλεια και η αβεβαιότητα κάνουν ακόμα πιο ενδιαφέρουσα τη διαδικασία, ενώ κατά τη διάρκεια της εξάσκησης της αρχίζει να δημιουργείται ενθουσιασμός.

Στα αθλήματα αέρος υπάρχει η αίσθηση της ελευθερίας καθώς είσαι στον ουρανό και γίνεσαι κομμάτι του πέφτοντας με 200χλμ/ώρα. Η αίσθηση ότι ξεπερνιέται ο φόβος και ότι γίνεται κάτι διαφορετικό, επιδρά θετικά και αυξάνει την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση. Αυτό δεν θεωρείται μικρό πράγμα στην ψυχολογία για τον άνθρωπο.

Στο τέλος των επικίνδυνων δραστηριοτήτων του περιπετειώδους τουρισμού, συνήθως, η διστακτικότητα και η ανησυχία δίνουν στη θέση τους στην ικανοποίηση και τον ενθουσιασμό, που πολλές φορές είναι έντονος και δηλώνεται η επιθυμία της επανάληψης. Έγινε κατορθωτό κάτι που μέχρι πριν εθεωρείτο επικίνδυνο και ακατόρθωτο.

Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτοί που συμμετέχουν για πρώτη φορά μένουν τόσο ευχαριστημένοι που πιθανόν θα το επαναλάμβαναν, με βάση βέβαια την οικονομική τους δυνατότητα.

Στόχος των επιχειρήσεων που προσφέρουν τέτοιου επιπέδου τουριστικές υπηρεσίες είναι, να γίνονται ολοένα και περισσότερο πιο επαγγελματικές, ανεβάζοντας το ηθικό των πελατών κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων και όχι να κάνουν επίδειξη ικανοτήτων. Στην πραγματικότητα με την παρουσία τους οφείλουν να εμπνέουν στο πελάτη σιγουριά κοντά τους και να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή του, ότι είναι ικανός να τα καταφέρει. Διαφορετικά, σταδιακά πιθανότατα θα αρχίσει να αποστασιοποιείται.

Το δεύτερο ερώτημα αναφέρεται στα κίνητρα που προσελκύουν τους τουρίστες – πελάτες. Οι απόψεις διαφοροποιούνται ανάλογα με την πολιτική προσέγγισης των τουριστών που ακολουθεί ο καθένας, ως επιχείρηση και τα μέσα που χρησιμοποιεί για την εξυπηρέτησή της.

Κομβικό σημείο είναι ότι η φύση και γενικότερα το περιβάλλον είναι το βασικό στοιχείο που παρακινεί τους ανθρώπους να επιλέξουν το άθλημα που θα ήθελαν να ασχοληθούν και «να ζήσουν».

Η *AlpineZone* χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό το διαδίκτυο. Οι πιο πολλές κρατήσεις γίνονται μέσω Ιντερνέτ αφού πρώτα φροντίζουν να εφοδιάζουν τα ξενοδοχεία με υλικό που μοιράζεται στους τουρίστες και ενημερώνονται για τις

δραστηριότητες. Μέσα από το υλικό προβάλλεται το φυσικό περιβάλλον της περιοχής (Ηπειρος-Τζουμέρκα κπλ) για δραστηριότητες κανόε-καγιάκ. Έτσι ο υποψήφιος συμμετέχων – επισκέπτης πριν έρθει στη περιοχή ξέρει τι θέλει να κάνει, αφού έχει ήδη ενημερωθεί από το Ιντερνέτ και έρχεται ‘υποψιασμένος’ και προετοιμασμένος, ενώ ανάλογα με τις δυνατότητές του - οικονομικές και σωματικές – διαλέγει και το ανάλογο πακέτο δραστηριότητας, που επιθυμεί να ζήσει.

Επάνω στο θέμα ο ΣΑ υποστηρίζει, «δεν θα τους κατέτασσα τόσο στην κατηγορία των πελατών αλλά θεωρώ ότι είναι περισσότερο επισκέπτες. Από κει και έπειτα απευθυνόμαστε σε όλο τον κόσμο. Απευθυνόμαστε και σε έλληνες και σε ξένους, που σαν εμπειρία είναι πολύ μοναδική, το να πέφτεις από ένα αεροπλάνο με αλεξίπτωτο. Αυτό προωθούμε ως κίνητρο. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα απευθύνεται και σε άτομα που φοβούνται αρκετά με ακροφοβία, υψοφοβία, καθώς μέσα από την ελεύθερη πτώση είναι μία δυνατή εμπειρία και ευκαιρία να ξεπεράσεις τους φόβους σου. Επίσης πολύ σημαντικό στοιχείο είναι ότι από το ήδη υπάρχον “πελατολόγιο” προσελκύνουμε νέα άτομα-μαθητές. Όσο αναφορά το μάρκετινγκ, όπως όλες οι εταιρίες κινούμαστε σε όλους τους χώρους της διαφήμισης, στα socialmedia, τις διαφημίσεις σε περιοδικά, στο Ιντερνέτ κλπ.. Τα δυνατά μας σημεία για να προσελκύσουμε επισκέπτες, είναι αρχικά η ποιότητα των υπηρεσιών μας. Έχουμε πολύ καλά καταρτισμένο προσωπικό και υπάρχει ειλικρίνεια στη παροχή υπηρεσιών, ενώ η βασική μας στόχευση είναι αυτό το κέντρο-επιχείρηση να υπάρξει για πολλά χρόνια. Έτσι βασιζόμαστε επάνω στη ποιότητα παροχής υπηρεσιών και εξυπηρέτησης, είτε εκείνου που έρχεται για πρώτη φορά είτε για κάποιον που έρχεται συνέχεια. Επιδιώκουμε η ομάδα των εκπαιδευτών συνοδών μας - 30 άτομα προσωπικό - να είναι πολύ σωστά καταρτισμένη και εκπαιδευμένη και να υπάρχει χημεία μεταξύ τους».

Ο ΛΜ θεωρεί ότι «για εμάς το μεγαλύτερο Brand είναι η Ελλάδα καθώς διαθέτει μια γκάμα εξαιρετικά όμορφων προορισμό στους οποίους συνδυάζονται πολλά περιπετειώδη αθλήματα. Ο γνωστός συνδυασμός «βουνό με θάλασσα», κάτι που στο εξωτερικό δεν το συναντάς έτσι. Άλλο κίνητρο είναι ότι προσφέρουμε ταξίδι και οργανώνουμε δραστηριότητες σε χώρες (π.χ. Ιαπωνία), που ο έλληνας τουρίστας συνήθως δεν θα πάει μόνο τους π.χ. οποιοσδήποτε έμπειρος σκιέρ θα ήθελε να κάνει σκι στο βουνό “Hacuba” στην Ιαπωνία. Για τους ξένους τουρίστες προσφέρουμε ταξίδι το οποίο θα συνδυάζει δραστηριότητες στο βουνό και στη θάλασσα. Θεωρούμε

«*ότι ως εταιρεία προσφέρουμε κάτι μοναδικό για τα δεδομένα της Ελλάδας διότι δεν υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις με την ίδια παροχή υπηρεσιών*».

Υπάρχει και η συμμετοχή σε σπορ που, ως κίνητρο, δεν εμπεριέχει ρίσκο και είναι πιο «φιλική» με τον επισκέπτη από άποψη χαμηλής επικινδυνότητας. Οι επισκέπτες της Kayaking Skopelos συνδυάζουν την δραστηριότητα στο νησί με τις φυσικές ομορφιές του και τη συμμετοχή σε extremesport δραστηριότητες λόγω της μορφολογίας του νησιού, που βοηθά την ανάπτυξη τέτοιου είδους σπορ. Ο ΛΚ περιγράφει «*μπαίνουμε σε σπηλιές, πάμε σε παραλίες που δεν τις ξέρει πολύς κόσμος και γενικότερα δεν είναι εύκολα προσβάσιμες. Συνδυάζουμε ωραίες, ασφαλείς και περιπετειώδεις δραστηριότητες μέσα στις ομορφιές του νησιού με το βασικότερο κίνητρο που είναι το όμορφο φυσικό περιβάλλον*».

Από τις απαντήσεις στο ερώτημα 4 σχηματοποιείται το προφίλ των ανθρώπων που επιλέγουν να ασχοληθούν με τις δραστηριότητες του περιπετειώδους τουρισμού. Καταγράφονται τα κίνητρά τους με τις όποιες διαφοροποιήσεις τους στην πορεία του χρόνου σε συνδυασμό με τα ανάλογα δημογραφικά στοιχεία όπως το φύλο, την ηλικία, την εθνικότητα και τον τόπο προέλευσης.

Ο κύριος όγκος των ενδιαφερόμενων για τον τουρισμό περιπέτειας είναι άτομα νεαρής ηλικίας συνήθως από 20 έως 35 ετών χωρίς όμως αυτό να είναι αποκλειστικό, καθώς ο «ιός» της περιπέτειας και της δράσης βρίσκεται μέσα σε κάθε άνθρωπο έστω κι αν σε πολλούς είναι σε λανθάνουσα μορφή.

Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις ανθρώπων που διανύουν το 40^ο – 50^ο και 60ο έτος της ηλικίας τους και ασχολούνται με ιδιαίτερο πάθος με τις παραπάνω δραστηριότητες. Στις μικρότερες ηλικίες τα πράγματα είναι πιο δύσκολα καθώς ο φόβος τίθεται απροσπέλαστο εμπόδιο για τα ίδια τα παιδιά αλλά και τους γονείς τους. Οι ειδικοί λένε ότι πρέπει να γνωρίζει κανείς καλά την ψυχική αντοχή του παιδιού πριν του επιτραπεί να πάρει μέρος σ' ένα από τα σπορ δράσης. Τα τελευταία χρόνια τα γραφεία που ασχολούνται με τις ειδικές μορφές τουρισμού έχουν προσθέσει στα προγράμματά τους ειδικά τμήματα για παιδιά 8 ετών και πάνω και κυρίως στον τομέα του kayakπροσφέροντάς τους μαθήματα και μια πρώτη εξοικείωση με το υγρό στοιχείο αλλά και γενικότερα με την αίσθηση της περιπέτειας.

Ο μεγαλύτερος όγκος των τουριστών είναι έλληνες, κυρίως κάτοικοι πόλεων, που κάνουν εσωτερικό τουρισμό.

Ο ΑΧ θεωρεί ότι, «αρχικά αυτό το είδος τουρισμού εδώ στη περιοχή αναπτύχθηκε από το 2000 ως το 2008. Κάποτε η πλειοψηφία των επισκεπτών ήταν παρέες νεαρής ηλικίας και σε ποσοστό 99% ήταν Έλληνες. Από 2010 και μετά το ποσοστό άλλαξε άρδην, λόγω της οικονομικής κρίσης. Ο έλληνας αυτό το είδος διασκέδασης και τουρισμού δεν το είχε στην κουλτούρα του, απλά το είχε σαν επίδειξη δύναμης, χρήματος και του 'δήθεν'. Στην ουσία δεν αποτελούσε αγαπημένο σπορ αλλά ένα μέσο αυτοπροβολής και lifestyle, επίδειξη δύναμης και ισχύος. Αντίθετα στην Κεντρική Ευρώπη το άθλημα αυτό το έχουν καθαρά για χόμπι. Δεν πάνε για καφέ, έχουν συνυφασμένες τις διακοπές με το βουνό ενώ εμείς με τη θάλασσα και έτσι το έχουμε ως περιστασιακό σπορ του Σαββατοκύριακου. Μέχρι το 2010 τα Ζαγοροχώρια ήταν προορισμός εύπορων ελλήνων. Από το 2010 με 2012 ήταν πολύ πτωτική η κίνηση. Το Ζαγόρι έχει γίνει προορισμός για ξένους τουρίστες. Τώρα πλέον στη περιοχή έχουμε πολλούς Ισραηλινούς τουρίστες. Αυτός ο λαός κυριολεκτικά κρατάει τουριστικά την περιοχή. Έχει αλλάξει η τουριστική κίνηση σε εθνικό επίπεδο. Κάποτε βοηθηθήκαμε και από ευρωπαϊκά προγράμματα τα οποία μαζί με τη διαμονή έδιναν έκπτωση στους τουρίστες για ράφτινγκ και αυτό βοήθησε πολύ το άθλημα. Σήμερα το 85% των επισκεπτών είναι Ισραηλινοί. Πλέον τα αθλήματα τουρισμού περιπέτειας αφορούν οικονομικά ευκατάστατες κοινωνικές ομάδες. Δηλαδή μια τέτοια δραστηριότητα απαιτεί τα έξοδα μεταφοράς με Ι.Χ., τη διαμονή, το φαγητό και τη συμμετοχή στο άθλημα. Συνεπώς ο τουρισμός περιπέτειας είναι ένα πανάκριβο εγχείρημα και ο έλληνας σήμερα δεν μπορεί να το υποστηρίξει. Έλεγχος από το κράτος δεν υπάρχει για να κρατηθεί η ποιότητα στις υπηρεσίες. Το 90% των πελατών είναι οικογένειες που συμμετέχουν μαζί με τα παιδιά τους».

Κατά τον ΕΠ «οι τουρίστες περιπέτειας ξέρουν τι θέλουν καθώς είναι πολύ συνειδητοποιημένοι. Είναι άνθρωποι που δεν το κάνουν για πρώτη φορά ή τουλάχιστον το ποσοστό των ανθρώπων που το κάνουν για πρώτη φορά είναι μικρότερο. Πρώτα απ' όλα είναι λάτρεις της φύσης, τους αρέσει αυτό που κάνουν και υπάρχουν διάφορες κατηγορίες ανάλογα με την εμπειρία τους. Τα κίνητρό τους είναι η αγάπη για τη δραστηριότητα. Γι' αυτούς είναι ένα στοίχημα να εξερευνούν περιοχές νέες και άγνωστες. Κάθε φορά επιδιώκουν να κάνουν κάτι το διαφορετικό και κάτι πιο δύσκολο. Η περιπέτεια είναι σαν 'μικρόβιο' και κάθε φορά θέλουν να κάνουν κάτι καινούργιο, πιο δύσκολο. Οι πιο πολλοί προέρχονται από τη Β. Ελλάδα και από τους

συμμετέχοντες οι άνδρες είναι περισσότεροι σε σχέση με τις γυναίκες. Τέλος, υπάρχουν και δραστηριότητες που δεν απαιτείται πολύ καλή φυσική κατάσταση».

Στην εταιρεία *Kayaking Skorelos* υπάρχει μεγάλη γκάμα συμμετεχόντων ατόμων από όλες τις ηλικιακές κατηγορίες. Υπάρχουν άτομα έμπειρα αλλά και άτομα αρχάρια, που δεν ξέρουν καν καλό κολύμπι. Δεν είναι απαραίτητο να είναι συστηματικοί αθλητές, ενώ οι πιο έμπειροι αθλητές έρχονται Μάιο και Σεπτέμβριο γιατί τότε είναι η εποχή που διοργανώνονται μεγάλα 6ήμερα ταξίδια από το νησί της Σκοπέλου προς τα γύρω νησιά των Σποράδων. Είναι εφοδιασμένοι με σκηνές κάνοντας συνεχώς πεζοπορίες. Απαιτείται εμπειρία για αυτό. Οι αρχάριοι σ' αυτά είναι 2 στα 10 άτομα.

Στο οικείο ερώτημα ο ΣΑ της *SkydiveAthens* υποστηρίζει ότι, «τα άτομα και τα κίνητρα ποικίλλουν πάρα πολύ γιατί αρχικά η δραστηριότητα μπορεί να εκτελεστεί και από ένα παιδάκι 10 χρονών αλλά και από μια κυρία 80 χρονών. Δεν υπάρχει κάποιος ηλικιακός περιορισμός, επειδή η τεχνολογία του εξοπλισμού και η τεχνογνωσία είναι τόσο εξελιγμένη που μας επιτρέπει να δουλεύουμε με αυτό το εύρος των ηλικιών. Από κει και έπειτα πολλοί έρχονται, είτε για να ξεπεράσουν τις φοβίες τους, είτε γιατί θέλουν να βιώσουν την εμπειρία της ελεύθερης πτώσης, είτε γιατί ήθελαν να πετάξουν από μικρό παιδί, είτε απλά να κάνουν κάτι διαφορετικό ένα Σαββατοκύριακο. Υπάρχουν επίσης άνθρωποι που έρχονται για 1^η φορά μόνο και μόνο για να ξεπεράσουν την υψοφοβία τους. Από τη πλευρά μας προσπαθούμε να πληροφορήσουμε τον κόσμο ότι ο αλεξιπτωτισμός είναι βατός. Ακολουθούμε όμως ορισμένα πρότυπα ασφαλείας και αργά αλλά σταθερά προσπαθούμε να απομυθοποιήσουμε το επικίνδυνο στη συνείδηση του κόσμου. Γενικότερα οι λόγοι και τα κίνητρα ποικίλλουν σύμφωνα με τον χαρακτήρα του καθενός. Λειτουργούμε όλο τον χρόνο οπότε έχουμε πολύ κόσμο από την Ελλάδα αλλά έχουμε επίσης πολύ κόσμο και από το εξωτερικό. Οι έλληνες είναι σίγουρα περισσότεροι αλλά έχουμε στόχο να προσελκύσουμε περισσότερους ξένους».

Η άποψη του ΑΛ για το προφίλ των συμμετεχόντων είναι, «ως επί το πλείστον οι συμμετέχοντες είναι επαγγελματίες υψηλού οικονομικού επιπέδου και με ποσοστό από 28% έως 38% με υψηλό και ανώτατο μορφωτικό επίπεδο. Είναι ακριβά σπορ και θα ήταν δύσκολο για έναν άνεργο να τα εξασκεί, γιατί απαιτείται οικονομική άνεση. Υπάρχουν εθνικότητες από διάφορα μέρη του κόσμου, όπως Καναδά, Βραζιλία, Ρωσία κλπ. Περισσότεροι πελάτες μας είναι έλληνες τους οποίους τους

στέλνουμε στο εξωτερικό. Δεν είναι απαραίτητα επαγγελματίες αθλητές αλλά ούτε τελείως αρχάριοι. Απαιτείται φυσική κατάσταση. Συνήθως στα ταξίδια μας βάζουμε ένα στάνταρ απαιτήσεων ικανοτήτων. Για παράδειγμα τους παίρνουμε μικρή συνέντευξη, σε ποια φυσική κατάσταση βρίσκονται, και έπειτα ενημερώνουμε για τη δυσκολία κάποιων δραστηριοτήτων, προκειμένου να αποφασίσουν. Τον ερχόμενο Σεπτέμβρη του 2018 οργανώνουμε ένα ταξίδι στη Σιρόνα για ποδηλατικό τουρισμό δρόμου σε μεγάλη ύψη».

Στο ερώτημα 5 διερευνώνται οι ψυχολογικές αναζητήσεις των συμμετεχόντων τουριστών στα σπορ περιπέτειας εξασκώντας αυτά τα αθλήματα. Από την επεξεργασία των στοιχείων των συνεντεύξεων προκύπτει ότι οι τουρίστες επιδιώκουν κατ' αρχήν την επαφή με τη φύση και την ηρεμία και στο θέμα αυτό ο ΑΠ υποστηρίζει, «λόγω του στρες της καθημερινότητας στην πόλη επιδιώκουν να βιώσουν 'το κάτι παραπάνω' μακριά από τον αστικό ιστό. Να νιώσουν την αδρεναλίνη, να επισκεφτούν νέα μέρη. Η ρουτίνα της καθημερινότητας οδηγεί πολλούς στην ακρότητα. Προκειμένου να ζήσουν διαφορετικά συναισθήματα, επιδιώκουν συνειδητά να 'εξιταριστούν' για να ξεχάσουν την καθημερινότητα και τα προβλήματα. Το βλέπουν δηλαδή από την οπτική της 'δραπέτευσης' από την καθημερινότητα».

Από την *Way Out Adventure* μπαίνει και το στοιχείο της διασκέδασης σε εξωτερικούς χώρους μέσα στη φύση και κατά τη γνώμη του ΕΠ, «διασκέδαση και κοινωνικές συναναστροφές-παρέες. Πολλοί για παράδειγμα δεν θέλουν να 'κλείνονται' μέσα σε γυμναστήρια, οπότε επιζητούν εξωτερικές δραστηριότητες άθλησης καθώς υπάρχουν άπειροι τρόποι να γυμναστείς σε εξωτερικό χώρο σε σχέση με την αγάπη για τη φύση».

Κοινή συνισταμένη των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι πάντως το στοιχείο της επιζήτησης του διαφορετικού και της αίσθησης της αδρεναλίνης καθώς, όπως πιστεύει ο ΛΚ, «όταν τελειώνει η δραστηριότητα νιώθουν μια χαλάρωση, μια γαλήνη».

Βασική παράμετρος επίσης είναι η ασφάλεια και η αποφυγή πιθανών τραυματισμών λόγω επικινδυνότητας των αθλημάτων αυτού του είδους του τουρισμού (ερώτημα 7).

Κοινή άποψη όλων είναι ότι τα ατυχήματα, ενώ δεν είναι απίθανο να συμβούν, ευτυχώς, είναι σπάνια.

Ο ΛΚ της *Kayaking Skopelos* υποστηρίζει ότι, «ως τώρα δεν είχαμε κανένα τραυματισμό» αλλά και η άποψη του ΕΠ της *GreekAdventure* είναι περίπου ίδια, «όλα είναι πιθανά. Αλλά στατιστικά είναι πολύ σπάνιο φαινόμενο. τουλάχιστον στη δική μας εταιρεία».

Αυτές όμως οι εταιρείες δεν εξασκούν αθλήματα – σπορ ακραίας μορφής επικινδυνότητας. Επομένως υπάρχουν κάποιες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις επιχειρήσεις, που έχουν να κάνουν κυρίως με το ίδιο το άθλημα αλλά και την σωματική και ψυχολογική προετοιμασία των συμμετεχόντων.

Κατά τον ΑΠ της *AlpineZone* (Σκι, rafting), «πρώτα από όλα, εξαρτάται από τη δραστηριότητα. Στο σκι είναι πολύ συχνό φαινόμενο τα μικροατυχήματα, που αντίθετα με το rafting δεν είναι καθόλου συχνό. Εκεί υπάρχει μια ακρότητα: ή 'πνίγεσαι' ή 'δεν τραυματίζεσαι καθόλου'. Η επιχείρηση αρχικά είναι υπεύθυνη και υπόλογη, αν γίνει το οτιδήποτε. Τον κίνδυνο ο πελάτης δεν τον αντιλαμβάνεται. Του παρέχεται υψηλών προδιαγραφών εξοπλισμός ο οποίος έχει πιστοποίηση και έγκριση με βάση τα πρότυπα της E.E., όπως π.χ., το σωσίβιο πρέπει να έχει κάποια Newton, δηλαδή άνωση ειδικά για ποταμούς. Το σωσίβιο της θάλασσας δεν είναι κατάλληλο σε αυτές τις περιπτώσεις και δεν δίνει την ίδια άνωση και πίεση κάτω από το νερό. Στην ουσία, εμείς σαν επιχείρηση εξασφαλίζουμε την ασφάλεια ώστε, αν γίνει ένα ατυχές περιστατικό, όπως π.χ. αν υπάρξει πτώση στο ποτάμι, να μην κινδυνέψει η ζωή και η ακεραιότητα του και με την παραμικρή βοήθεια να ξαναπέσει στη βάρκα. Οι πελάτες δεν είναι υποχρεωμένοι να κάνουν κάτι σε αυτή τη περίπτωση. Μια πιθανότητα τραυματισμού συνήθως δεν είναι αιτία για τον πελάτη-τουρίστα να μην ξανασυμμετέχει στο άθλημα κυρίως διότι ο τραυματισμός, όταν συμβαίνει, συνήθως είναι ανεπαίσθητος».

Ο ΑΣ της *SkydiveAthens* (ελεύθερη πτώση με αλεξίπτωτο) βάζει τη διάσταση της ψυχολογίας πριν την απόφαση συμμετοχής και είναι ενδιαφέρουσα η άποψη του, «η ιδέα σε ένα πιθανό τραυματισμό έχει αποτρέψει άτομα να το τολμήσουν, επειδή ίσως δεν είναι σωστά πληροφορημένοι, γιατί νομίζουν ότι η προσγείωση έχει κραδασμούς. Συχνά το παρομοιάζουν με τα άλματα του στρατού. Η λάθος πληροφόρηση είναι αυτό που τρομάζει. Είναι άθλημα πολύ ασφαλές γιατί γίνεται σε ένα ελεγχόμενο περιβάλλον με πρότυπα ασφάλειας και κανονισμούς. Είναι πολύ πιο ασφαλές από πράγματα που κάνουμε στην καθημερινότητα μας και δεν τα αντιλαμβανόμαστε, ως επικίνδυνα. Επομένως, για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα

μαζί με τον εκπαιδευτή και τον απαραίτητο εξοπλισμό εξαλείφεται η πιθανότητα τραυματισμού».

Ο ΑΛ (WayOutAdventure, seakayak, rafting), υποστηρίζει: «Είναι πολύ πιθανό να συμβεί ατύχημα. Όλοι μας όμως γνωρίζουμε από πρώτες βοήθειες. Οι τραυματισμοί είναι κάτι το οποίο συμβαίνει σε οποιοδήποτε σπορ, είτε το κάνεις μόνος σου είτε σε ομάδα. Το μόνο που δεν μπορούμε να κάνουμε είναι να εγγυηθούμε την απολυτή ασφάλεια των συμμετεχόντων. Αν συμβεί κάτι προσπαθούμε να μη μεταδοθεί πανικός στην υπόλοιπη ομάδα και να μη δημιουργηθούν περαιτέρω προβλήματα. Για τα ταξίδια που κάνουμε απαιτείται και ο συγκεκριμένος εξοπλισμός, τον οποίο φέρνουν οι τουρίστες. Αυτοί που ασχολούνται χρόνια με περιπετειώδη αθλήματα, κυρίως οι ερασιτέχνες, δεν σκέφτονται τόσο τις πιθανότητες τραυματισμού».

Παράγοντας που δείχνει πόσο επιτυχημένη από κάθε σκοπιά είναι η εξάσκηση των αθλημάτων διαχρονικά, αποτελεί το στοιχείο της επαναληπτικότητας αυτών που δοκιμάζουν για πρώτη φορά μια δραστηριότητα περιπέτειας και αν είναι πιθανό να το ξανακάνουν στο μέλλον (ερώτημα 8).

Το κοινό στοιχείο των απαντήσεων είναι ότι μένουν πολύ ευχαριστημένοι και θα το επαναλάμβαναν σε ποσοστά που κυμαίνονται από 60% έως 70%. Οι τοποθεσίες, το φυσικό περιβάλλον και γενικότερα τα μέρη που ‘εξιτάρουν’ τους πελάτες – τουρίστες είναι η βάση της ερώτησης 9.

Κατά τον ΑΠ, (AlpineZone), «το φυσικό περιβάλλον είναι το μεγαλύτερο κίνητρο για αυτού του είδους τουρισμού. Το Α και το Ω είναι το περιβάλλον. Η περίπτωση της Ελλάδας είναι ξεχωριστή γιατί εκτός των άλλων διαθέτει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, το οποίο είναι συχνά η μικρή διάρκεια μεταφοράς, π.χ. από τη θάλασσα του Ιονίου μπορεί να βρεθείς στο Σμόλικα!»,

Ενώ κατά τον ΛΚ «Η Σκόπελος διαθέτει πολυμορφία στις φυσικές ομορφιές, οπότε αποτελεί ένα πολύ μεγάλο κίνητρο εξερεύνησης. Η άγρια ομορφιά, τα βράχια οι σπηλιές, τα περάσματα, τα τούνελ κ.ά. είναι πόλος έλξης».

Μια άλλη διάσταση στο θέμα βάζει ο ΑΛ της WayOutAdventure, «οι Έλληνες αρέσκονται σε μακρινών αποστάσεων προορισμούς, όπως πχ η Ιαπωνία. Για τους αλλοδαπούς η Ελλάδα είναι ένα μέρος σπάνιας ομορφιάς».

Κοινό στοιχείο προτίμησης για τους ‘περιπετειώδεις τουρίστες’ είναι το φυσικό τραχύ περιβάλλον, μέσα από το οποίο επιζητούν την υπερβολή. Φυσικά

μέρη με άγρια ομορφιά. Γεωμορφολογία με ορεινούς όγκους, απόκρημνους βράχους σε υψώματα, φαράγγια με νερό, γκρεμούς, χαράδρες (Βίκου–Σαμαριάς κ.ά.) και ιδιαίτερα το υδάτινο στοιχείο.

Οι περίοδοι που υπάρχει η μεγαλύτερη τουριστική κίνηση - ερώτηση 10 - κατά τον ΑΠ είναι: *«Παλαιότερα όταν το πελατολόγιο ήταν κυρίως έλληνες η μεγαλύτερη κίνηση ήταν τον Γενάρη - Φλεβάρη με το Σκι και Μάρτιο-Απρίλιο-Μάιο και λίγο τον Ιούνιο με το rafting. Αλλάζοντας η αγορά και δουλεύοντας με ξένους το σκηνικό άλλαξε και πλέον δουλεύουμε πιο πολύ τους καλοκαιρινούς μήνες».*

Στα Γρεβενά (*GreekAdventure*), στο ορεινό όγκο της Πίνδου, στο φαράγγι Βίκου, τα ζαγοροχώρια, στο ποτάμι Βοϊδομάτης, οι περίοδοι αιχμής είναι ο *«Απρίλιος με Ιούνιο και Ιούλιο, με παύση το καλοκαίρι λόγω ζέστης και μετά τον Σεπτέμβρη μέχρι τον Νοέμβριο».*

Στις περιοχές που ασκούνται θαλάσσια σπορ οι κλασσικοί μήνες είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος.

Κατά τον Σ.Α., *SkydiveAthens*, *«οι περίοδοι συμμετοχής είναι συνήθως όταν υπάρχουν καλές καιρικές συνθήκες, αλλά γενικότερα όλο το χρόνο. Επίσης το χειμώνα έχουμε μια αύξηση στους ξένους επισκέπτες καθώς λόγω καιρού στην υπόλοιπη Ευρώπη σχεδόν παρόμοιες δραστηριότητες είναι κλειστές. Αλλά το καλοκαίρι όπως και σε άλλες επιχειρήσεις έχουμε την μεγαλύτερη κίνηση».*

Κομβικό είναι και το ερώτημα 11 για το τι πιστεύουν, ότι μπορεί να εξελιχθεί περισσότερο στον τουρισμό περιπέτειας και ποιες είναι οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για να αναπτυχθεί περαιτέρω αυτό το είδος του τουρισμού στην Ελλάδα.

Ενδιαφέρουσες απόψεις αναπτύχθηκαν στο επίπεδο των προβλημάτων, των πρωτοβουλιών και των προτάσεων.

Ο ΑΠ έχει την άποψη ότι: *«πρέπει να θεσμοθετηθεί ένα πλαίσιο κανόνων υγιούς ανταγωνισμού καθώς δεν υπάρχει σήμερα, για να βοηθήσει στην ανάδειξη κάποιων περιοχών. Σήμερα οι Δήμοι, εξαιτίας των συνεπειών της κρίσης, προσπαθούν να αναδείξουν τα βασικά πλεονεκτήματα του τόπου τους, προωθώντας την προβολή τους με ανοργάνωτο τρόπο. Εμείς σαν χώρα τον τουρισμό περιπέτειας τον έχουμε υποβαθμισμένο και δεν έχει αναδεχθεί. Επομένως οι παροχές μας είναι χαμηλές και πολύ φθηνές σε σύγκριση με το εξωτερικό. Στην Ευρώπη μια κατάβαση με ράφτινγκ αγγίζει τα 70-80 ευρώ ενώ εδώ τα 40 ευρώ».*

Κατά τον ΛΚ «γενικότερα για το kayak δεν υπάρχει νομοθεσία στην Ελλάδα. Σαν χώρα σε θεσμικό πλαίσιο σ' αυτό το κομμάτι είμαστε πίσω. Η Ελλάδα έχει να προσφέρει πολλά. Για παράδειγμα εδώ στη Σκόπελο, έχει έρθει μια ομάδα Άγγλων και ανοίγει μόνη της εθελοντικά μονοπάτια για πεζοπορία. Εμείς τελευταία προσπαθούμε να φτιάξουμε ένα "σαφάρι" με μηχανοκίνητες γουρούνες σε δύσβατες περιοχές και στο βουνό. Η Σκόπελος ενδείκνυται για τουρισμό πεζοπορίας γιατί, εκτός των άλλων, υπάρχουν διάσπαρτα σε δύσβατα μέρη πολλά μοναστήρια».

Ο ΑΛ της WayOutAdventure, προτείνει την κινητοποίηση των αρμόδιων πολιτειακών φορέων για την οργάνωση κέντρων περιπετειώδους τουρισμού εκεί που υπάρχουν οι προοπτικές με κατάργηση της γραφειοκρατίας και θεσμοθέτηση ευνοϊκής νομοθεσίας.

Οι παράγοντες που θεωρούνται απειλές για το μέλλον του περιπετειώδους τουρισμού αποτυπώνονται στα ερωτήματα 12 και 13.

Σε γενικό επίπεδο οι απειλές είναι οι ίδιες όπως σε πολλές επιχειρήσεις. Πρώτα από όλα είναι ο ανταγωνισμός και ιδιαίτερα σήμερα, με τη δυσμενή πολιτική και οικονομική κατάσταση της χώρας, που επηρεάζεται και αυτός ο τομέας. Επιπρόσθετα υπάρχει πολύ υψηλή φορολόγηση, ενώ το κράτος δεν είναι αρωγός ώστε να εξελιχτεί περαιτέρω το άθλημα στην χώρα.

Επίσης ο ΛΚ πιστεύει ότι, «η μεγαλύτερη απειλή για εμάς είναι ο καιρός καθώς τα θαλάσσια σπορ απαιτούν καλές καιρικές συνθήκες. Έπειτα, υπάρχει ανταγωνισμός και η υψηλή φορολογία είναι επίσης μεγάλο πρόβλημα».

Παρόμοια για το θέμα είναι και η γνώμη ΑΠ, «οι καινούργιες νομοθεσίες με τα νέα ασφαλιστικά που έχουν θεσμοθετηθεί είναι αρνητικός παράγων για την ανάπτυξη, όπως και η υψηλή φορολογία η οποία στην ουσία μετατίθεται στο προϊόν που αγοράζει ο πελάτης».

Για το μέλλον των επιχειρήσεων οι απόψεις ποικίλουν ανάλογα με το είδος του σπορ που εξασκείται.

Στον ορεινό όγκο της Πίνδου (Γιάννενα, Ζαγόρι, Τζουμέρκα, Βίκος) το μέλλον παρουσιάζεται αισιόδοξο καθώς υπάρχει πελατολόγιο και παρατηρείται συνεχής εξέλιξη και βελτίωση. Αυτό όμως δεν ισχύει σε όλες τις περιοχές.

Όσο αφορά το μέλλον του τουριστικού προϊόντος, η άποψη του ΑΣ της SkydiveAthens (αλεξιπτωτισμός) είναι, «να επεκταθεί το άθλημα. Αρχικά να

πληροφορηθεί ο κόσμος ΣΩΣΤΑ για το άθλημα και να το τολμήσει. Να έρχονται περισσότεροι ξένοι αθλητές εκμεταλλεόμενοι το κατάλληλο κλίμα της χώρας».

Η επέκταση δραστηριοτήτων είναι το κομβικό στοιχείο της ανάπτυξης κατά τον ΛΑ της WayOutAdventure, «πέρα από τη δραστηριότητα της περιπέτειας κάνουμε και διάφορα events π.χ. το adventure film festival, με το οποίο διαφημίζουμε την περιπέτεια στην Ελλάδα μέσα από ταινίες με σκοπό να προσελκύσουμε ακόμα περισσότερο κόσμο».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο τουρισμός περιπέτειας παρουσιάζεται ως μια βιώσιμη εναλλακτική προοπτική από κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής σκοπιάς. Απαιτεί, όμως, μεγαλύτερες επενδύσεις στην προετοιμασία, την έρευνα και την επικοινωνία, καθώς και μια στενή συνεργασία ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Δεν ανταγωνίζεται τον τουρισμό «ήλιου και θάλασσας», είναι μια εναλλακτική προοπτική του τουριστικού φαινομένου.

Ο τουρισμός περιπέτειας είναι ολιγοήμερες διακοπές-εξορμήσεις στην φύση και στην ύπαιθρο σε συνδυασμό με την ενασχόληση στα σπορ δράσης. Δραστηριότητες που προάγουν την φυσική ικανότητα και ευρωστία του ανθρώπου έχουν φυσικά οφέλη. Αυτά αποκομίζονται από τη συμμετοχή των ανθρώπων σε δραστηριότητες αναψυχής με σκοπό την δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους.

Ασχολούμενοι με τον τουρισμό περιπέτεια είναι άτομα νεαρά αλλά μετέχουν, σε πολύ μικρότερο ποσοστό, και άτομα ηλικίας από 40 έως 60 ετών. Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των τουριστών περιπέτειας είναι ημεδαποί, που πραγματοποιούν εσωτερικό τουρισμό, ενώ ο κύριος όγκος αυτών είναι κάτοικοι πόλεων. Τουρισμό περιπέτειας μπορεί ο καταναλωτής να κάνει κατά την διάρκεια όλου του χρόνου έχοντας όμως φυσικά σαν περιόδους αιχμής την άνοιξη και το φθινόπωρο. Ακόμα πιο συγκεκριμένα η μεγαλύτερη ζήτηση παρατηρείται τα Σαββατοκύριακα και επίσης σε τριήμερα αργιών ή εθνικών εορτών.

Μέσα από την εκτενή ανασκόπηση της βιβλιογραφικής έρευνας προκύπτει ότι το βασικό δομικό στοιχείο του τουρισμού περιπέτειας είναι η δράση σε συνδυασμό με την αίσθηση του κινδύνου.

Ο τουρισμός περιπέτειας, προσφέρει δράση και ελευθερία, στοιχεία που ο σημερινός άνθρωπος περισσότερο από ποτέ έχει την ανάγκη για να ξεφύγει από την «προκάτ» πραγματικότητα. Από το άγχος της καθημερινότητας, του αγώνα για επιβίωση και επιβεβαίωση, τον έλεγχο του «μεγάλου αδελφού» και την ψηφιακή τεχνολογία, που τον φακελώνει σαν καταναλωτική μονάδα-ρομπότ. Έτσι, ο σύγχρονος «αστός» ζώντας αυτήν την κατάσταση κάποια στιγμή «ξυπνάει» και δεν λογαριάζει τίποτα κάνοντας την επανάστασή του αγηγώντας κοινωνικές δεσμεύσεις, φοβίες και τεχνητά όρια. Θέλει να αισθανθεί ξανά σαν ένα παιδί που δοκιμάζει τις δυνάμεις του σε νέο πεδίο δράσης. Αυτό ακριβώς του προσφέρει ο

τουρισμός περιπέτειας, το ρίσκο να γευτεί νέες περιπέτειες. Το καλύτερο μέρος για να συνδυαστεί αρμονικά ελευθερία και δράση δεν είναι άλλο από την φύση, εκεί όπου το μεγαλείο της εκφράζεται στα αφρισμένα ποτάμια κάνοντας rafting, canoe-kayak, στα ανταριασμένα κορφοβούνια και φαράγγια κάνοντας αναρρίχηση ή απλή διάσχιση, στα δύσβατα δάση με την πυκνή βλάστηση κάνοντας πεζοπορία ή ιππασία. Η φύση γενικά έχει την αόρατη δύναμη της αναζωογόνησης, στοιχείο που επιζητά ο τουρίστας περιπέτειας.

Από την άλλη, οι τουρίστες μέσα από τις δραστηριότητες περιπέτειας επιζητούν την ηρεμία. Λόγω του στρες της καθημερινότητας στην πόλη επιδιώκουν να βιώσουν μακριά από τον αστικό ιστό «το κάτι παραπάνω», την αδρεναλίνη, να επισκεφτούν μέρη. Είναι γι' αυτούς μια «δραπέτευση» από την καθημερινότητα.

Οι Έλληνες αυτό το είδος διασκέδασης και τουρισμού δεν το έχουν τόσο στην κουλτούρα τους, απλά το έχουν σαν επίδειξη δύναμης και το εξασκούν περιστασιακά. Είναι κυρίως προσανατολισμένοι σε θαλάσσια σπορ. Αντίθετα στην Κεντρική Ευρώπη το άθλημα αυτό το έχουν καθαρά για χόμπι και είναι συνυφασμένες οι διακοπές τους περισσότερο με το βουνό.

Στόχος των δραστηριοτήτων περιπέτειας για τους επιχειρηματίες του κλάδου είναι να προσφέρουν ενδυνάμωση της έντασης των βιωμάτων και συνεπώς την αύξηση της σημασίας των διακοπών. Ο τομέας αυτός της animation, δηλαδή τη σχέδιο κίνησης και παρακίνησης για τέτοιες δραστηριότητες, δημιουργεί ακραίες καταστάσεις. Επομένως, προκύπτει η ανάγκη, αυτές οι προσφορές της animation πρέπει να είναι καλά οργανωμένες, προετοιμασμένες και ασφαλείς.

Βασικό στοιχείο είναι η ασφάλεια και η ακεραιότητα των ανθρώπων που συμμετέχουν. Κάθε ενασχόληση με δραστηριότητα στη φύση περικλείει κινδύνους, ακόμα περισσότερο όταν αυτή είναι σύνθετη και ενδεχόμενα θα πρέπει να ξεπεραστούν τα ανθρώπινα όρια για να υπάρξει επιβίωση. Πέρα από την αδρεναλίνη και την έκρηξη των αισθήσεων, η κάθε οριακή κατάσταση είναι μια πρόκληση για ένα "παιγνίδι" με αβέβαιο νικητή. Παρόλα αυτά, ο κίνδυνος υπάρχει παντού, το καθετί στη φύση μπορεί να «σκοτώσει», το κρύο, η ζέστη, ο αέρας, η θάλασσα, τα ζώα, η απελπισία, ο φόβος, η απροσεξία, η επιπολαιότητα, η ημιμάθεια, ο εγωισμός, η υπεροψία και τόσα άλλα μικρά ή μεγάλα. Μια και μοναδική λάθος σκέψη ή μια και μόνο "άλλη" σκέψη είναι αρκετή για να δημιουργηθεί μια κατάσταση κινδύνου μ' ένα μη αναστρέψιμο αποτέλεσμα.

Οι πιθανοί τραυματισμοί εξαρτώνται από τη δραστηριότητα. Στο σκι λ.χ. είναι πολύ συχνό φαινόμενο σε αντίθεση με το rafting, που δεν είναι καθόλου συχνό. Εκεί υπάρχει το παράδοξο: ή πνίγεται κάποιος ή δεν τραυματίζεται καθόλου.

Η επιχείρηση είναι υπεύθυνη για οτιδήποτε και πρέπει να λειτουργεί κυρίως στο επίπεδο της πρόληψης. Ο πελάτης συνήθως τον κίνδυνο δεν τον αντιλαμβάνεται, γι αυτό το λόγο πρέπει πρώτα από όλα να του παρέχεται υψηλών προδιαγραφών εξοπλισμός, πιστοποιημένος και εγκεκριμένος με βάση πρότυπα της Ε.Ε. Στις βασικές δεξιότητες επιβίωσης τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί πρόοδος στην ανάπτυξη και βελτίωση των εξωτερικών ενδυμάτων και του εξοπλισμού, που πρέπει να άρτια όταν γίνεται ο τουρισμός περιπέτειας. Ωστόσο, η εμπειρία είναι ο καλύτερος δάσκαλος σε οποιαδήποτε εξωτερική κατάσταση. Η αντίδραση σε οποιαδήποτε ακραία κατάσταση εξαρτάται από την γρήγορη αντίδραση σε οποιαδήποτε αντιξοότητα. Πάντα πρέπει ο ενεργός με όλα αυτά τουρίστας να έχει κατά νου ότι, οτιδήποτε μπορεί να συμβεί στους άλλους μπορεί και στον ίδιο. Εκείνοι που είναι διανοητικά και σωματικά έτοιμοι για ανάληψη κινδύνου και επιβίωση είναι πιο πιθανό να το κάνουν. Για να αντιμετωπίζουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης πρέπει να είναι σε θέση να λαμβάνουν αποφάσεις, να αυτοσχεδιάζουν και να παραμένουν ήρεμοι και ψύχραιμοι. Στην κατάσταση έκτακτης ανάγκης, ο φόβος είναι μια φυσιολογική αντίδραση. Τον φόβο ακολουθεί πανικός, πόνος, κρύο, κόπωση, μοναξιά, εξάντληση. Ο πόνος μπορεί συχνά να αγνοείται σε μια κατάσταση πανικού. Είναι αναγκαίο να δίνεται προτεραιότητα ενασχόλησης με τους τυχόν τραυματισμούς, πριν γίνουν ακόμη πιο σοβαροί. Ιδιαίτερα η εξάντληση και η κούραση είναι αναπόφευκτη σε οποιαδήποτε κατάσταση και μειώνει την δυνατότητα της λογικής και της σκέψης. Το ανθρώπινο σώμα 'αυτεπάγγελτα' δημιουργεί το συναίσθημα της εξάντλησης έτσι ώστε να αποφύγει τις δύσκολες καταστάσεις. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να εκτιμάται πάντα η κατάσταση με ψυχραιμία και να μην επιτρέπεται σε αυτές τις φυσιολογικές αντιδράσεις να επηρεάζουν αρνητικά και να οδηγούν σε βεβιασμένες ενέργειες.

Αναγκαία προϋπόθεση για τις υποδομές είναι η ύπαρξη κάποιων ελαφρών εγκαταστάσεων σε επίκαιρα σημεία καθώς και η ανάπτυξη ενός συστήματος παροχής πρώτων βοηθειών στον ελάχιστο δυνατό χρόνο. Αυτού του είδους οι υποδομές δεν έχουν μεγάλο κόστος, ενώ παράλληλα η ανάπτυξη συστήματος παροχής πρώτων βοηθειών αποτελεί ούτως ή άλλως απαραίτητη κοινωνική

υποδομή. Πέρα από το οικονομικό κέρδος που συνεπάγεται η αύξηση της τουριστικής κίνησης υπάρχει και ο παράγοντας ‘άνθρωπος’ και οι συμμετέχοντες σε αυτά τα σπορ είναι κατά τεκμήριο νέοι.

Ευτυχώς, μέχρι σήμερα τα ατυχήματα, που έχουν καταγραφεί, είναι σπάνια.

Από την άλλη, πρέπει να παρέχονται ίδιες ευκαιρίες για άθληση και στα δύο φύλα. Δεν υπάρχουν καθεαυτού ανδρικά ή γυναικεία αθλήματα. Υπάρχουν όμως οργανικοί παράγοντες και διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες (όγκος μυών, πνευμονική χωρητικότητα, λιγότερα ερυθρά αιμοσφαίρια, έντονο stress) αλλά και κοινωνικοί παράγοντες, που αποτρέπουν συνήθως τις γυναίκες να ασχοληθούν με κάποια αθλήματα. Αν και δεν πρέπει να αποτρέπεται μια γυναίκα να ασχοληθεί με κάποιο καινούργιο άθλημα από αυτά που διδάσκονται ή παίζονται στο χώρο της φύσης ή των ξενοδοχείων πρέπει να τονίζονται οι κίνδυνοι που υπάρχουν.

Σημαντική παράμετρος επίσης είναι ο εξοπλισμός που θα πρέπει να είναι εύχρηστος και να υπάρχει η κατάλληλη για κάθε δραστηριότητα ενδυμασία. Τα ρούχα να παρέχουν ζεστασιά και προστασία από τα στοιχεία της φύσης και να είναι αδιάβροχα και κατασκευασμένα από φυσικές ίνες. Τα καπέλα είναι απαραίτητα, δεδομένου ότι προσφέρουν προστασία τόσο από τη θερμότητα όσο και από το κρύο. Από κάποιες δραστηριότητες δεν πρέπει να λείπει ένα άνετο σακίδιο που κατά βάση θα ζυγίζει περίπου 18 kg και να περιλαμβάνει τουλάχιστον, φακό, έξτρα μπουφάν, κάλτσες, καμινέτο με αέριο, κουτί πρώτων βοηθειών, ξερά τροφή και νερό, ένα κατσαρολάκι. Το προσωπικό φαρμακείο θα πρέπει να εφοδιάζεται με τα κατάλληλα φάρμακα ανά περίπτωση. Ένας ενδεικτικός κατάλογος εξοπλισμού που αφορά κυρίως πεζοπορία, αναρρίχηση, ορειβασία περιέχει εκτός των άλλων, χάρτη και πυξίδα, μαντήλι διαφόρων χρήσεων, σακούλες απορριμμάτων, ελαστικά κορδόνια, φακό, σφυρίχτρα, απωθητική ουσία εντόμων, μαχαίρι τσέπης ή σουγιά.

Σημαντική παράμετρος είναι ο εξοπλισμός που θα πρέπει να είναι εύχρηστος και να υπάρχει η κατάλληλη για κάθε δραστηριότητα ενδυμασία.

Τα ρούχα πρέπει να παρέχουν ζεστασιά και προστασία από τα στοιχεία της φύσης και να είναι αδιάβροχα και κατασκευασμένα από φυσικές ίνες. Τα καπέλα είναι απαραίτητα, δεδομένου ότι προσφέρουν προστασία τόσο από τη θερμότητα όσο και από το κρύο.

Στη χώρα μας, αναγκαία συνθήκη πολιτικής αποτελεί η περαιτέρω ανάπτυξη και ενδυνάμωση του περιπετειώδους τουρισμού τη στιγμή που συνυπάρχουν οι

εδαφολογικές και οι κλιματικές συνθήκες. Η Ηπειρωτική Ελλάδα είναι από τα πιο κατάλληλα μέρη στον κόσμο για την δραστηριοποίηση των "extreme games". Σ' αυτό βοηθά πολύ το κλίμα και το επιβλητικό τοπίο της ελληνικής φύσης καθώς λες και είναι ειδικά διαμορφωμένο για δράση και περιπέτεια. Οι κακοτράχαλοι δρόμοι και μονοπάτια μέσα από δάση σκιερά και ξεχασμένα χωριά συνθέτουν έναν κόσμο άγριας φυσικής ομορφιάς και περιπέτειας. Εξάλλου στην Ελλάδα βρίσκονται και μερικά από τα καλύτερα ποτάμια και από τα πιο κατάλληλα για rafting και canoe-kayak.

Από την επεξεργασία των δεδομένων της θεωρίας και των συνεντεύξεων προκύπτει ότι το σύγχρονο μέσο προβολής μιας δραστηριότητας είναι η δημιουργία ιστοσελίδας στο διαδίκτυο, που βοηθά τον, θετικό στην περιπέτεια, επισκέπτη να ανακαλύψει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να δοκιμάσει τα όρια και τις αντοχές του μέσα από αυτού του είδους τουρισμού. Έως τώρα όμως οι προσπάθειες διαφόρων τουριστικών φορέων στην Ελλάδα να παρουσιάσουν τον τουρισμό περιπέτειας, να μεν είναι αξιόλογες, αλλά εστιάζουν μονοσήμαντα στο τουριστικό προϊόν το οποίο πουλάνε ενώ αγνοούν την ψυχολογική διάσταση που προσφέρει η ενασχόληση.

Από την άλλη όμως, υπάρχουν κάποιες αρνητικές παράμετροι για τη χώρα, που προκύπτουν από την ύπαρξη του μαζικού τουρισμού και κατ' επέκταση από τον τουρισμό περιπέτειας.

Πρώτον, είναι ορατές οι κοινωνικές επιπτώσεις, καθώς η αλλαγή ηθών και αξιών, η εγκατάλειψη παραδοσιακών δομών κοινωνικής ζωής και η κυριαρχία ξένων, προς τον τόπο, προτύπων συμπεριφοράς, έχουν κάνει την εμφάνισή τους.

Κατά δεύτερο, οι τουριστικές περιοχές υπόκεινται στα συνήθη περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως άναρχη οικιστική ανάπτυξη, παράνομη δόμηση, καταπάτηση βιοτόπων, θαλάσσια ρύπανση και ρύπανση υπόγειων υδάτων, διάβρωση του εδάφους κ.ά..

Τελευταία έχει αλλάξει η τουριστική κίνηση σε εθνικό επίπεδο. Ο τουρισμός περιπέτειας είναι ένα πανάκριβο εγχείρημα και ο έλληνας σήμερα, λόγω της οικονομικής κρίσης δεν μπορεί να το υποστηρίξει. Στο παρελθόν είχε βοηθηθεί η περιοχή από τα ευρωπαϊκά προγράμματα με οικονομικά κίνητρα π.χ. στους τουρίστες για ράφτινγκ. Παρείχαν έκπτωση στη διαμονή και αυτό βοήθησε πολύ

την ανάπτυξη του αθλήματος. Πλέον τα αθλήματα τουρισμού περιπέτειας αφορούν οικονομικά ευκατάστατες κοινωνικές ομάδες.

Από την πλευρά τους, η πολιτεία, το κράτος και οι θεσμοί δεν βοηθούν το τουριστικό προϊόν της περιπέτειας να ευδοκιμήσει και να αναπτυχθεί, παρ' όλο που 'πωλείται' ευρέως από τον ΕΟΤ μέσα από τη διαφήμιση. Δεν φροντίζουν να κάνουν το νομοθετικό πλαίσιο πιο εύκολο και ποιοτικό ώστε και ο πελάτης να λαμβάνει σε επαγγελματικό επίπεδο την ασφάλεια και τη ποιότητα της διαδικασίας αλλά και ο επιχειρηματίας να μην δέχεται τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

Οι παράγοντες που θεωρούνται «απειλές» για τις επιχειρήσεις που παρέχουν τουρισμό περιπέτειας είναι ο ανταγωνισμός, οι νέες νομοθεσίες για το ασφαλιστικό και η υψηλή φορολογία των επιχειρήσεων. Είναι οικονομικές επιβαρύνσεις οι οποίες στην ουσία μετατίθεται στο τελικό προϊόν που αγοράζει ο πελάτης. Υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός, θεμιτός και αθέμιτος. Τον αθέμιτο τον δημιουργεί το ίδιο το κράτος, η πολιτεία με την έλλειψη και μη θεσμοθέτηση και ενός ολοκληρωμένου μόνιμου θεσμικού πλαισίου, ή ενός πλαισίου κανόνων. Οι επιχειρήσεις, είναι αυτονόητο, ότι θα επιθυμούσαν να έχουν τις απαραίτητες πιστοποιήσεις για τυχόν ατυχήματα που είναι πιθανά στις περιπτώσεις ατυχήματος έναντι των κινδύνων αστικής ευθύνης, ζωής και υλικών.

Επίσης κατά τις απόψεις ανθρώπων που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στο χώρο, ένα μεγάλο πρόβλημα για τον τουρισμό περιπέτειας είναι ότι πολλές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, δεν τηρούν τα πρότυπα ασφάλειας και δουλεύουν με ερασιτεχνισμό. Σ' αυτό συντείνει και ο ελλιπής έλεγχος από την πλευρά της πολιτείας.

Η Ελλάδα λόγω του εύκρατου κλίματος και της γεωμορφολογίας της παρουσιάζει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού. Σ' αυτή την κατεύθυνση πρέπει να θεσμοθετήσει ένα πλαίσιο κανόνων λειτουργίας τέτοιων τουριστικών επιχειρήσεων, να συνδράμει τις ήδη υπάρχουσες ιδιωτικές επιχειρήσεις και να ενθαρρύνει τη δημιουργία και άλλων αντίστοιχων για προφανείς οικονομικούς λόγους.

Τέλος, όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς - κράτος και ιδιωτικές επιχειρήσεις - πρέπει να φροντίζουν να προστατεύουν το περιβάλλον, που φιλοξενεί τέτοιες δραστηριότητες, έτσι ώστε να υπηρετούνται οι πολιτικές της αειφορίας στην ανάπτυξη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1^ο : ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ενότητα πρώτη

Ερώτηση 1^η

Γιατί επιλέξατε να ακολουθήσετε αυτό το είδος επαγγέλματος;

- ❖ Λίγα λόγια για την ιστορία της επιχείρησης.
- ❖ Επηρεαστήκατε από κάποια ιδέα στο εξωτερικό ή ήσασταν λάτρης της περιπέτειας στο παρελθόν?

Ερώτηση 2^η

Ποια είναι τα κίνητρα με τα οποία προσελκύετε τουρίστες-πελάτες;

Ερώτηση 3^η

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα δυνατά σας σημεία ώστε να προσελκύσετε τουρίστες;

Ερώτηση 4^η

Θα μπορούσατε να μου περιγράψετε το προφίλ των ανθρώπων που επιλέγουν να ασχοληθούν με αυτές τις δραστηριότητες;

- ❖ Ποια είναι τα κίνητρα και οι λόγοι τους;
- ❖ Υπάρχει διαφοροποίηση του πελατειακού κοινού μέσα στο χρόνο; π.χ νέοι, μεγαλύτεροι, περισσότερες γυναίκες/άνδρες κλπ.
- ❖ Εθνικότητα
- ❖ Περιοχές από όπου έρχονται
- ❖ Φύλο
- ❖ Συστηματικοί αθλητές κλπ;

Ερώτηση 5^η

Τι πιστεύετε ότι αναζητούν οι τουρίστες μέσα από τις δραστηριότητες περιπέτειας;

Ερώτηση 6^η

Θα μπορούσατε να μου περιγράψετε τα συναισθήματα των τουριστών πριν, κατά τη διάρκεια αλλά και μετά από μια περιπετειώδη δραστηριότητα? π.χ. τι σας λένε εκείνη τη στιγμή;

Ερώτηση 7^η

Θέμα τραυματισμών:

Πόσο πιθανό είναι να υπάρξει ένας τραυματισμός σε μια δραστηριότητα;

- ❖ Η πιθανότητα τραυματισμού είναι αποτρεπτικός παράγοντας για ένα άτομο που θέλει να κάνει μια δραστηριότητα περιπέτειας;

Ενότητα δεύτερη

Ερώτηση 8^η

Σύμφωνα με την εμπειρία σας, ένα άτομο που συμμετέχει για 1^η φορά σε μια δραστηριότητα περιπέτειας, πόσο είναι πιθανό να ασχοληθεί ξανά και στο μέλλον;

Ερώτηση 9^η

Τοποθεσία-Φυσικό περιβάλλον:

Τι είδους μέρη εξιτάρουν τους πελάτες σας – τουρίστες;

Ερώτηση 10^η

Ποιες περιόδους έχετε μεγαλύτερη τουριστική κίνηση;

Ερώτηση 11^η

Τι πιστεύετε ότι μπορεί να εξελιχθεί περισσότερο στον τουρισμό περιπέτειας;

- ❖ Ποιες προϋποθέσεις απαιτούνται για να αναπτυχθεί περαιτέρω ο τουρισμός περιπέτειας στην Ελλάδα;

Ερώτηση 12^η

Υπάρχουν παράγοντες που να θεωρούνται «απειλές» για την επιχείρησή σας; π.χ Ανταγωνισμός κ.λ.π.

Ερώτηση 13^η

Πως βλέπετε το μέλλον της επιχείρησής σας? Και ποιοι είναι οι στόχοι σας για το μέλλον;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αργυριάδης, Γ. (1996). "Νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος". Ομιλία κατά τη διάρκεια της ημερίδας: "Αστυνομία και περιβάλλον", Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με Α.Π.Θ. - Τ.Ε.Ι.Θ. - ΜΕΣΑΕΡ, Ιούνιος 1996, Θεσσαλονίκη.
- Ανδριώτης, Κ. (2009). *Αειφορία και εναλλακτικός τουρισμός*. Σταμούλη Α.Ε.
- Βαρβαρέσος, Σ., (2000), *Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές, η ελληνική πραγματικότητα*., Εκδόσεις Προπομπός.
- Διονυσοπούλου. Π., (2012), *Ευρωπαϊκή τουριστική πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ), (2001), *«Ελλάδα: Η κατάσταση του Περιβάλλοντος»*. ΜΑΡ/UNEP, Αθήνα.
«Εθνικός Σχεδιασμός για την οργάνωση και ανάπτυξη του οικοτουρισμού (MasterPlan)», ΕΟΤ, Agrotouristiki, 2004.
- Ζαχαράτος, Γ., Τσάρτας, Π., (1999). *Πολιτική και κοινωνιολογία της τουριστικής ανάπτυξης*, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- *Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (2008). Οδηγός Τουρισμού της Υπαίθρου για τους Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα.*
- Καραγιάννης, Σ., και Έξαρχος, Γ., (2006), *Τουρισμός - Τουριστική Οικονομία, Ανάπτυξη, Πολιτική*, Εκδόσεις: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης, Ηράκλειο, σελ. 40.
- Κουρτέσας, Γ., (2005) *Σημειώσεις Τουριστικής Κοινωνιολογίας*, Σχολή Διοίκησης Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων.
- Κοκκώσης, Χ. & Τσάρτας, Π., (1999), «Ανάπτυξη και Περιβάλλον στον Τουρισμό», Πάτρα Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., και Γκριμπά Ε., (2011), *Ειδικές και Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Εκδόσεις Κριτική.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998), *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Μπελογιάννης Χ., κ.ά., *Αναζητήσεις στη Φ.Α. & στον Αθλητισμό*, 3 (2007), 421.

- Τσάρτας, Π., (1996), *Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό*, Εκδόσεις Εξάντας.
- Σφακιανάκης Μ. “*Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*”, Έλλην, Αθήνα, 2000.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adventure Travel Trade Association (ATTA), George Washington University & Xola Consulting (2010). Adventure tourism market report. Seattle: ATTA.
- Adventure Travel Trade Association (ATTA) & George Washington University (2013). Adventure tourism market study. Seattle: ATTA
- Apter, M. J. (1982) *The experience of motivation: The theory of psychological reversals*. Academic Pr.
- Apter, M. J. (1989), *Reversal theory: Motivation, emotion and personality*. Taylor & Frances/Routledge.
- Apter, M. J. (2001), *Motivational styles in everyday life: A guide to reversal theory*. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Ardahan, F., & Lapa, T. Y. (2011), Outdoor recreation: the reasons and carried benefits for attending outdoor sports of the participants of cycling and/or trekking activities. *Journal of Human Sciences*, 8(1), 1327-1341.
- Association, T., & Travel, A. (2017), Adventure Tourism Market Study 2013.
- Bauman, Z. (1996) ‘From Pilgrim to Tourist: Or a Short History of Identity’, pp. 18–36 in S. Hall and P. du Gay (eds) *Questions of Cultural Identity*. London: SAGE Publications.
- Bandura, A. (1997), *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.
- Beckman, E., Whaley, J. E., & Kim, Y. K. (2017). Motivations and experiences of whitewater rafting tourists on the Ocoee River, USA, *International Journal of Tourism Research*, 19(2), 257-267.
- Beedie P. 2005, The Adventure of Urban Tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing* 18(3): 37–48.
- Beedie P. 2008, Adventure Tourism as a “New Frontier” in Leisure. *World Leisure Journal* 50(3): 173–183.

- Belogiannis, C., Kourtesopoulou, A., & Nikitaras, N. (2007). Risk in sports: definitions, theories, psychological profile of the participants. *Inquiries in Sport & Physical Education*, 5(3), 414-423.
- Bentley T, Page S. (2001), Scoping the Extent of Adventure Tourism Accidents. *Annals of Tourism Research* 28(3): 705–726.
- Bentley, T. A., & Page, S. J. (2008), A decade of injury monitoring in the New Zealand adventure tourism sector: A summary risk analysis. *Tourism Management*, 29(5), 857-869.
- Berman, M. G., Jonides, J., & Kaplan, S. (2008), The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological science*, 19(12), 1207-1212.
- Black, R. (2015), *Adventure programming and travel for the 21st century*. K. S. Bricker (Ed.). Venture Publishing, Incorporated.
- Buckley, R. (2007), Adventure tourism products: Price, duration, size, skill, remoteness. *Tourism management*, 28(6), 1428-1433.
- Buckley R. (2000), Neat Trends: Current Issues in Nature, Eco- and Adventure Tourism. *International Journal of Tourism Research* 2(6): 437–444.
- Buckley R. (2006), Adventure Tourism. *Tourism Recreation Research* (Vol. 31). CAB International: Cambridge, MA.
- Buckley R. (2010), Communications in Adventure Tour Products: Health and Safety in Rafting and Kayaking. *Annals of Tourism, Research* 37(2): 315–332.
- Buckley R. 2010b, Geography. In *Adventure Tourism Management*. Butterworth-Heinemann: Oxford, UK. 17–30.
- Buckley R. (2012), Rush as a Key Motivation in Skilled Adventure Tourism: RESOLVING the Risk Recreation Paradox. *Tourism Management* 33(4): 961–970.
- Buckley R. (2014), Adventure tourism as a research tool in non-tourism disciplines. *Tourism Recreation Research*, 39(1), 39-49.
- Buckley, R. C. (2015), Adventure thrills are addictive. *Frontiers in psychology*, 6, 1915.
- Buckley R. (2016), Qualitative Analysis of Emotions: Fear and Thrill. *Frontiers in Psychology* (August): 1187.
- Brannan, L., C. Condello, N. Struckum, N.Vissers and S. Priest (1992) ‘Public Perception of Risk in Recreational Activities’, *Journal of Applied Recreation Research* 17(2): 144–57.

- Brymer, E., & Schweitzer, R. (2013), The search for freedom in extreme sports: A phenomenological exploration. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(6), 865-873.
- Black, J. (1985), *The British and the Grand Tour*. Dover: Croom Helm.
- Cater, C. (2006), World adventure capital. In *Adventure tourism* (Vol. 528). CAB International Wallingford.
- Cater C. 2006, Playing with Risk? Participant Perceptions of Risk and Management Implications in Adventure Tourism. *Tourism Management* 27(2): 317–325.
- Carr, A. (2001), Alpine Adventurers in the Pacific Rim - The Motivations and Experiences of Guided Mountaineering Clients in New Zealand's Southern Alps. *Pacific Tourism Review* 4(4): 161–170.
- Carnicelli-Filho, S., Schwartz, G. M., & Tahara, A. K. (2010), Fear and adventure tourism in Brazil. *Tourism management*, 31(6), 953-956.
- Celsi, R. L., Rose, R. L., & Leigh, T. W. (1993), An exploration of high-risk leisure consumption through skydiving. *Journal of consumer research*, 20(1), 1-23.
- Cogan, N., & Brown, R. I. F. (1999), Met motivational dominance, states and injuries in risk and safe sports. *Personality and Individual Differences*, 27(3), 503-518.
- Creyer, E., Ross, W., & Evers, D. (2003), Risky recreation: an exploration of factors influencing the likelihood of participation and the effects of experience. *Leisure Studies*, 22(3), 239-253.
- Csikszentmihalyi, M. (1990), *Flow: The psychology of optimal performance*. NY: Cambridge University Press, 40.
- Csikszentmihalyi, M., & Csikszentmihalyi, I. S. (Eds.). (1992), *Optimal experience: Psychological studies of flow in consciousness*. Cambridge university press.
- Dann G. (1981), Tourist Motivation and Appraisal. *Annals of Tourism Research* 8(2): 187–219.
- Dimmock, K., & Musa, G. (2015), Scuba Diving Tourism System: A framework for collaborative management and sustainability. *Marine Policy*, 54, 52-58.

- Giddy, J. K., & Webb, N. L. (2016), The influence of the environment on motivations to participate in adventure tourism: The case of the Tsitsikamma. *South African Geographical Journal*, 98(2), 351-366.
- Edney, J. (2012), Diver characteristics, motivations, and attitudes: Chuuk Lagoon. *Tourism in Marine Environments*, 8(1-2), 7-18.
- Ewert, A.W. (1985), 'Why People Climb: The Relationship of Participant Motives and Experience Level to Mountaineering', *Journal of Leisure Research* 17(3): 241-50
- Ewert, A.W. (1989), *Outdoor Adventure Pursuits: Foundations, Models and Theories*. Columbus, OH: Publishing Horizons.
- Ewert, A.W. and S. Hollenhorst (1989), 'Testing the Adventure Model: Empirical Support for a Model of Risk Recreation Participation', *Journal of Leisure Research* 21: 124-39.
- Ewert, A.W. (1994), 'Playing the Edge: Motivation and Risk Taking in a High Altitude Wilderness-like Environment', *Environment and Behaviour* 26(1): 3-24.
- Ewert, A. W., & Hollenhorst, S. J. (1997), Adventure recreation and its implications for wilderness. *International Journal of wilderness*, 3(2), 21-26
- Fluker, M. R., & Turner, L. W. (2000), Needs, motivations, and expectations of a commercial whitewater rafting experience. *Journal of travel research*, 38(4), 380-389.
- Gass, M. A., & Priest, S. (1997), Effective leadership in adventure programming. *Champaign, IL: Human Kinetics*.
- Haddock, C. (1993), *Managing risks in outdoor activities*. New Zealand Mountain Safety Council.
- Hall, C. M. (1992), 'Adventure, Sport and Health Tourism', pp. 141-58 in B.Weiler and C. M. Hall (eds) *Special Interest Tourism*. London: Belhaven.
- Hibbert, C. (1987), *The Grand Tour*. London: Methuen.
- Houge Mackenzie S, Hodge K, Boyes M. 2011, Expanding the Flow Model in Adventure Activities. *Journal of Leisure Research* 43(4): 519-544.
- Ibrahim, H., & Cordes, K. A. (2002), *Outdoor recreation: Enrichment for a lifetime* (2nd ed.). Champaign: Sagamore Publishing.

- Imboden, A. (2012), Between risk and comfort: Representations of adventure tourism in Sweden and Switzerland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 12(4), 310-323.
- Kane, M. J., & Tucker, H. (2004), Adventure tourism: The freedom to play with reality. *Tourist studies*, 4(3), 217-234.
- Kerr, J. H., & Mackenzie, S. H. (2012), Multiple motives for participating in adventure sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(5), 649-657.
- Lee, T. H., Tseng, C. H., & Jan, F. H. (2015), Risk-taking attitude and behavior of adventure recreationists: a review. *J Tour Hosp*, 4(149), 1-3.
- Llewellyn, D.J. (2003), *The psychology of risk taking behaviour*. Unpublished Doctoral Dissertation, Strathclyde University, Glasgow, UK
- Lyng, S. (1990), Edgework: A social psychological analysis of voluntary risk taking. *American journal of sociology*, 95(4), 851-886.
- Lyng, S. (2005), Sociology at the edge: Social theory and voluntary risk taking. *Edgework: The sociology of risk-taking*, 17-49.
- Mckay, T. M. (2014), Adventure tourism in South Africa: The case of Bungee jumping. *African Journal for Physical Health Education, Recreation and Dance*, 20(4), 1473-1491.
- Manfredó, M. J., Driver, B. L., & Tarrant, M. A. (1996), Measuring leisure motivation: A meta-analysis of the recreation experience preference scales. *Journal of leisure Research*, 28(3), 188-213.
- Machado, A. A. (2006), *Psicologia do Esporte: Da educaçaõ fi´sica escolar ao esporte de alto nível*. Rio de Janeiro: Guanabara Koogan.
- Martin, P., & Priest, S. (1986), Understanding the adventure experience. *Journal of Adventure Education*, 3(1), 18-21.
- Mckay, T. M. (2014), Adventure tourism in South Africa: The case of Bungee jumping. *African Journal for Physical Health Education, Recreation and Dance*, 20(4), 1473-1491.
- Mitchell Jr, R. G. (1983), Mountain experience: The psychology and sociology of adventure. *Mountain experience: the psychology and sociology of adventure*.

- Morgan, D. J. (1998), *The adventure tourism experience on water: perceptions of risk and competence and the role of the operator* (Doctoral dissertation, Lincoln University).
- Morgan, D., Moore, K., & Mansell, R. (2005), Adventure tourists on water: Linking expectations, affect, achievement and enjoyment to the sports tourism adventure. *Journal of sport tourism*, 10(1), 73-88.
- Morgan D., (2016), Adventure tourism. *Encyclopedia of Tourism*, 10-11.
- Petrick, J. F. (2004), Are loyal visitors desired visitors?. *Tourism Management*, 25(4), 463-470.
- Pomfret, G., & Bramwell, B. (2016), The characteristics and motivational decisions of outdoor adventure tourists: a review and analysis. *Current Issues in Tourism*, 19(14), 1447-1478.
- Prayag, G., & Jankee, M. (2009), Exploring the relationship between motives and perceived risks in windsurfing: The case of ‘Le morne’, Mauritius. *Tourism Recreation Research*, 34(2), 169-180.
- Priest, S., & Martin, P. (1985), The Adventure Experience Paradigm.
- Próchniak, P. (2017), Adventure Behavior Seeking Scale. *Behavioral Sciences*, 7(2), 35.
- Sato, S., Kim, H., Buning, R. J., & Harada, M. (2016), Adventure tourism motivation and destination loyalty: A comparison of decision and non-decision makers. *Journal of Destination Marketing & Management*.
- Schuett, M. A. (1994), Environmental preference and risk recreation: The case of white water kayakers. *The Journal of Environmental Education*, 25(2), 9-14.
- Sheel, A. W. (2004), Physiology of sport rock climbing. *British Journal of Sports Medicine*, 38(3), 355-359.
- Sung, H., Morrison, A. M. and O’Leary, J. T. (1997), Definition of Adventure Travel: Conceptual Framework for Empirical Application from the Providers’ Perspective. Paper presented at Annual Society of Travel and Tourism Educators Conference. Ottawa. Canada.
- Swarbrooke, J., Beard, C., Leckie, S., & Pomfret, G. (2003), *Adventure tourism: The new frontier*. Oxford: Butterworth Heinemann

- Thomas, G. J. (2017), Adventure Programming and Travel for the 21st Century. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 20(1), 64.
- Triantafyllidou, A., & Petala, Z. (2016), The role of sea-based adventure experiences in tourists' satisfaction and behavioral intentions. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(sup1), 67-87.
- Tourism, A. (2014), Global Report on Adventure Tourism.
- Vester, H. G. (1987), Adventure as a form of leisure. *Leisure studies*, 6(3), 237-249.
- Walle, A. H. (1997), 'Pursuing Risk or Insight', *Annals of Tourism Research* 24(2): 265–82.
- Weber, K. (2001), 'Outdoor Adventure Tourism:A Review of Research Approaches', *Annals of Tourism Research* 28(2): 360–77.
- Yates, J. F., & Stone, E. R. (1992), The risk construct.
- Yoon, Y., & Uysal, M. (2005), An examination of the effects of motivation and satisfaction on destination loyalty: a structural model. *Tourism management*, 26(1), 45-56.
- Zuckerman, M. (1994), *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. Cambridge university press.

ΦΟΡΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ

- ✓ Ελληνική Ομοσπονδία Κανόε-Καγιάκ
- ✓ Trekking Hellas, Group of Companies
- ✓ Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας - Αναρρίχησης (E.O.O.A.)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. <http://www.alpinezone.gr>
2. <http://alonissos-park.gr/>
3. http://alonissos-park.gr/?page_id=101
4. <http://www.archive-gr.com>
5. <http://www.greekadventure.gr/>
6. <http://flyandfun.gr/>
7. <http://www.paraglidingfun.gr>
8. <http://www.skydive-athens.gr/>
9. <http://www.touristiki-agera.gr>
10. <http://www.trekking.gr>